

narobe

številka 26

oktober 2013

Intervju

Slavčo Dimitrov
Miha Javornik

Tema

HIV+

Parada

Spogledovanje
parade in
oblasti

In memoriam

Ciril Bergles

narobe .
revija,
kjer je
vse prav.

Narobe ti šenkamo!

Na naslovnici je fotografija z letošnje Parade ponosa v Beogradu, ki se v zgodovino ne bo zapisala s svojim uradnim sloganom »Parada. Normalno.«, pač pa z ad hoc akcijo državljanske nepokorščine »To je prajd«. Srbske oblasti so namreč že četrtrič zapored prepovedale izvedbo Parade ponosa. Kot vedno, so organizatorje o tem obvestili dan pred napovedano parado. Zaradi tega se je nekaj več kot sto podpornikov in podpornic pravic LGBT s pomočjo elektronskih sporočil in sms-ov v nekaj urah samoorganiziralo in v maniri flashmobov so odkorakali svojo parado ponosa. Policija jih je sicer želela ustaviti, a brez uspeha. »To je prajd« je minil brez incidentov, Boban Stojanović, eden od organizatorjev parade, pa je ob tem dejal: »Nobena ovira nam ne more preprečiti, da smo to, kar smo. Tu smo vsak dan v letu in pokazali bomo, da nas ne morejo uničiti.«

Zadnje ...

Na Bazarju Festivala Lupa, kjer se je konec oktobra v središču Ljubljane ves dan predstavljalo 150 nevladnih organizacij, je svoja vrata odprla tudi Živa knjižnica. Na njej je 59 bralk in bralcev prebralo 27 največjih domačih knjižnih uspešnic. Med njimi so bile tudi transspolna oseba, gej, babica deklince z dvema očetoma in biseksualna oseba. V Živi knjižnici so namreč knjige ljudje iz marginaliziranih skupin. Gre za že deseto postavitev Žive knjižnice v Ljubljani, ki jih od leta 2007 (so)organizira Legebitra, letos pa so v partnerstvu z lokalnimi nevladnimi organizacijami sodelovali še pri postavitvah v Sežani, Mariboru, Murski Soboti, Novem mestu in Kopru. Več informacij na www.ziva-knjiznica.si.

Guido Barilla, predsednik italijanskega družinskega podjetja, ki izdeluje testenine Barilla, je v radijskem intervjuju zatrdil, da v reklamah za Barillo nikoli ne bi uporabil istospolne družine zato, ker se z njimi ne strinja. Družina po našem okusu, pravi, je klasična družina, v kateri ženska igra poglavitno vlogo. Dodal je še, da ga ne skrbijo odzivi gejevske in lezbične skupnosti in da geji lahko jedo druge testenine, če jim politika Barille ni všeč. Njegova izjava je sprožila val protestov in klicev k bojkotu. Barilla se je čez nekaj dni oglasil s opravičilom, češ da so bile njegove besede napačno razumljene. »Slišal sem številne odzive na moje besede, ki so me potrle in razžalostile. Očitno se moram še veliko naučiti o živahni razpravi okrog razvoja družine.«

Iranska revolucionarna garda je sporočila, da je v zahodnem mestu Kermašā aretirala »mrežo homoseksualcev in satanistov«. Aretirali naj bi najmanj 17 ljudi, ki so bili potetovirani, naličeni ali pa so nosili mavrične zapestnice. Iranske oblasti so že prej povezovalе homoseksualce s satanisti, da bi jih tako še bolj očrnilе, čeprav je nekdanji iranski predsednik Mahmud Ahmadinedžad trdil, da v njegovi državi sploh ni homoseksualcev.

Kuvajt in druge zalivske države so sporočile, da bodo začele izvajati medicinske teste, da bi z njimi odkrili zahodne homoseksualce, ki bi skušali kot turisti vstopiti v katero izmed zalivskih držav. Kako točno naj bi to počeli, ni jasno, bo pa gejem prepovedan vstop v te države.

Narobe. Revija, kjer je vse prav.
Letnik VII, številka 26
Oktober 2013

ISSN 1854-8474

Urednik: Roman Kuhar
[roman.kuhar@gmail.com]

Sodelovali so: Aleš Lamut, Aleš Zobec, Anamarija Šporčič, Andrej Stopar, Andrej Zavrl, Barbara Rajgelj, Brane Mozetič, Ernie McLeod, Eva Gračanin, Irena Klavs, Irena Woelle, Janez Tomažič, Kevin Moss, Luka Pieri, Matej Repič, Mihael Topolovec, Suzana Tratnik, Zala Hriberšek

Lektorica: Zala Hriberšek

Fotografinja: Nada Žgank

Fotografija na naslovnici: Vesna Lalič/Blic.rs

Oblikovanje: Irena Woelle

Izdaja: Društvo informacijski center Legebitra
Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana

Vodja projekta: Simon Maljevac

Tisk: Tiskarna Pleško

Naklada: 800 izvodov

Revija je izšla ob finančni podpori ŠOU (Studentska organizacija Univerze v Ljubljani), Urada za mladino pri Mestni občini Ljubljana, Ministrstva za zdravje in Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji – FIHO.

Revija *Narobe* je objavljena pod licenco Creative Commons [priznanje avtorstva + nekomercialno]. Licenca je dostopna na www.creativecommons.si

Narobe ti šenkamo!

Naročite si *Narobe* na dom po pošti

www.narobe.si

[rubrika: naročanje]

Narobe na

www.facebook.com

[išči: Revija Narobe]

RAZKRITJE

Sedeli smo za mizo na notranjem vrtu ene od starih barcelonskih hiš, ki jih že dolgo nihče ni resno obnovil in so dobre zgolj še za mlade najemnike, ki se tu ustavijo za kakšen mesec, morda leto svojega življenja. Prijeten poletni večer je sem in tja zmotil le vonj po mačjem scanju, a tudi tega je slednjič prekril vonj slastne italijanske večerje, ki sta jo pripravila. Eden od njiju je pred kratim priletel z Balkana, drugi kot migrant živi v tem stanovanju. Pravzaprav ga, če sem prav razumel, najemata skupaj. Ampak ... morda tudi nisem prav razumel. Ni važno. Dejstvo je, da je Barcelona postala njuno pribežališče, kjer se vsake toliko časa prekrizajo njune poti. Preostanek skupnega življenja odživi-ta na Skajpu. Na mesičih. Na zidovih Fejsbuka.

Prvi se preživlja z delom za multinacionalko in si služi svoj eksistenčni minimum, drugi ima svojo službo doma. Zasluži bolje kot njegov mož, kar mu tudi omogoča vse te poti v Barcelono in nazaj. A vendarle: nič stereotipno razkošno gejevskega ni na tem paru. Nobe-nega preseravanja. Le dovolj trdna želja premagovati ovire, ki jima jih v njuno skupno življenje mečejo družba in njuni družini. No, sem in tja družba kakšno od ovir tudi odvzame. V Španiji sta se, na primer, lahko poročila, čeprav nobeden od njiju ni državljan Španije. S tem sta si zagotovila nekaj birokratskih bližnjic, ki jima pripadajo kot poročenemu istospol-nemu paru v Španiji.

Na poroki ni bilo njunih staršev. Ne, niso nasprotovali tej poroki. O tem, da sta njihova sinova poročena, nimajo pojma. Pojma ni-majo niti o tem, da sta njihova sinova geja in že več let v partner-

ski zvezi. Nič od tega ne vedo. Ne prvi ne drugi ni razkrit.

»To je pa žalostno,« mi je nenad-zorovano zletelo iz ust in takoj mi je bilo žal za to pokroviteljsko izjavo, ki ji je – se nespametno tolažim – botrovalo popito vino.

Svoj čas sem trdno verjel, da mora vsakdo od nas takoj iz klozeta, vsem povedati, kdo je, in da so vsi izgovori, ki si jih na tej poti izmišljamo, preprosto zgolj izgovori. S tem prepričanjem sem napolnil glavo svojega kolega, ki se je nato – povsem nepripravljen – razkril pred mamo in še danes je to raz-merje težavno, konfliktno, neraz-čiščeno ... in po malem za vse to krivim tudi sebe. Še vedno sicer menim, da je razkritje pomembno – tako politično kot v smislu du-ševnega zdravja – a nespametna razkritja z glavo skozi zid vseh teh ciljev nikoli ne dosežejo.

»Ja, je žalostno,« sta pritrdila. »Pravzaprav se ne moreva odloči-ti, čigava situacija je bolj zaplete-na in komu je težje narediti razkri-tje,« sta razložila in se ob tem bolj kislo nasmehnila. Eden prihaja s patriarhalnega juga Italije, drugi iz patriarhalnega post-konfliktnega področja Balkana. Razkritje, meni-ta, je v njenem primeru obsodna na izključitev iz družinskega kro-ga. Danes se jima to zdi prevelika cena. In morda tudi je. A razkritje je vedno loterija. Le da pri tej lo-teriji večina vendarle dobi nagra-do. Morda ne nujno tiste na prvo žogo. In včasih je potrebno veliko časa, da v zadetku sploh prepo-znamo nagrado. In res je tudi to, da je zanjo včasih potrebno vpla-čati več lističev, ne samo enega.

ROMAN KUCHAR, UREDNIK

Kazalo

- 2 **Novice od tu**
- 3 **Novice od tam**
- Komentar**
- 7 **Andrej Stopar: Pomembna nepomembna tema**
- Intervju**
- 8 **Slavčo Dimitrov: Fašisti so žal vedno pametnejši od levičarjev**
- Tema**
- 12 **Vpliv diagnoze okužbe s HIV na življenje in spolnost MSM**
- Kolumna**
- 16 **Barbara Rajgelj: Zakaj so damski vložki leteli v Zokija, v Gašparja Gašparja pa ne?**
- 17 **Brane Mozetič: Delitve**
- Parada**
- 18 **Trk politik: Paradoksi spogledovanja parade in oblasti**
- 20 **Andrej Zavrl: Šum na paradi**
- Amerika**
- 23 **Pismo iz Vermonta**
- Splet**
- 25 **Deset let Mavričnega foruma**
- Šola**
- 28 **Kdo lahko vzgaja otroke v javnih šolah?**
- Knjiga**
- 30 **Alenka Spacal: Mavrična maškara**
- 31 **Nataša Sukič: Kino**
- 33 **Plošča**
- Film**
- 34 **Slovenska dvojina**
- 36 **Gledališče**
- Šport**
- 37 **Blišč in beda olimpizma**
- Intervju**
- 40 **Dr. Miha Javornik: Dva obraza Rusije**
- 43 **Pet dobrih**
- In memoriam**
- 44 **Ciril Bergles (1934-2013)**
- 46 **Napovedujemo FGLF 2013**
- i na piko**
- 48 **Suzana Tratnik: Uniforma za krizne čase**

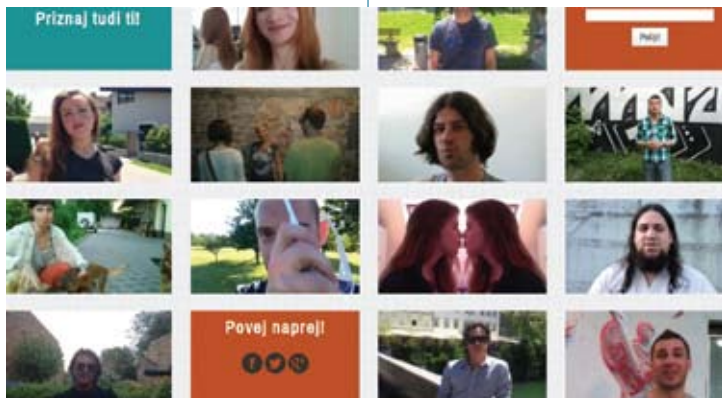
Pravice registriranih partneric, partnerjev

Konec junija smo na blogu *Narobe* objavili seznam pravic, ki jih slovenska zakonodaja zagotavlja (ne)registriranim istospolnim parom. Seznam ni izčrpen, saj je težko predvideti vse situacije, v katerih se lahko znajdejo (ne)registrirani istospolni pari in v katerih bi jim bile v primerjavi s heteroseksualnimi pari kršene pravice.

Istospolnim parom, ki so svojo skupnost registrirali, pravni red priznava zgolj nekatere partnerske pravice (pravico do preživnine, pravico do pridobivanja skupnega premoženja, pravico do stanovanjskega varstva, pravico do dedovanja in pravico do pridobivanja informacij o zdravstvenem stanju obolelega partnerja ter do obiskov v zdravstvenih ustanovah), odreka pa jim druge, zlasti socialne pravice. Te lahko pridobimo z izpodbijanjem vsakega diskriminatornega člena zakona pred sodišči ali s postavitvijo enačaja med zakonsko zvezo in istospolno partnersko skupnostjo.

Na omenjeni seznam pravic (ne)registriranih istospolnih parov lahko dodamo še eno področje, kjer so registrirani istospolni pari neenakopravni v primerjavi z zakonci. *Zakon o državljanstvu Republike Slovenije* namreč zakoncu državljanu ali državljanke Republike Slovenije omogoča pridobitev državljanstva pod olajšanimi pogoji, in sicer »že« po treh, namesto šele po desetih letih. Slednje pa se ne nanaša tudi na registriranega par-

terja ali partnerko slovenskega državljan ali državljanke. Pridobiti državljanstvo Republike Slovenije sicer ni pravica. Je pa pravica biti enakopraven pred zakonom. Ustavno sodišče je že leta 2009 v svoji odločitvi o neustavnosti 22. člena *Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti* zapisalo: »Registrirana partnerska skupnost je razmerje, ki je po vsebini podobno zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti.« Torej?

Homojbog

Iniciativa *Danes je nov dan* je na svoji spletni strani objavila projekt *Homojbog*. Gre za zbirko kratkih posnetkov znanih Slovenk in Slovencev, ki so se na posnetku opredelili za pedre ali lezbe. Kot so sporočili ustvarjalke in ustvarjalci projekta, je bil namen te akcije s samo-deklaracijami prepoznavnih ljudi izkazati solidarnost z vsemi, ki jih take ali podobne žaljivke zaznamujejo. S to akcijo želijo, da ljudje osupnejo nad grobimi izjavami medijsko prepoznavnih ljudi in verjamejo v uspeh performativnega učinka, ki bo tej osuplosti sledil. Mnenja o tem uspehu so sicer deljena.

Nov družabni portal No Labels

No Labels je nov družabni portal, ki spodbuja povezovanje in družnje brez posebnega poudarka na oznakah. Oznake namreč ustvarjalcev in ustvarjalk portala ne zanimajo preveč. Ne, ker se v njih ne bi počutili domače, temveč ker želijo spodbujati mišljenje, da jih ljudje nasploh preveč pogosto uporabljajo in prehitro sodijo dru-

ge, zato so jih tokrat postavili na stranski tir in zapisali: »Recite temu socialni eksperiment, katerega razplet bomo z veseljem opazovali. Od tu naprej pa je na vas, da ustvarite nekaj iz tega, kar ste našli. Mi vam ponujamo prostor, ki z veseljem sprejema ustvarjalno dekoracijo.«

Nominacija za Veronikino nagrado

Foto: Mavric Pivk/delosi

Med peterico pesniških zbirk za letošnjo Veronikino nagrado, ki je namenjena najboljši pesniški zbirki leta, je bila uvrščena tudi knjiga Kristine Hočevar z naslovom *Na zobeh aluminij, na ustnicah kreda*, ki je lani izšla v zbirki Lambda pri Založbi ŠKUC. To je že peta knjiga poezije Kristine Hočevar, ki je leta 2010 prejela nagrado zlata ptica, s knjigo poezije *Repki* (2008) pa je že bila nominirana za Veronikino nagrado.

Pesniška zbirka Kristine Hočevar letošnje Veronikine nagrade sicer ni dobila. Kljub temu ji iskreno čestitamo in ji želimo še veliko ustvarjalnih uspehov. Čestitamo pa tudi dobitniku Veronikine nagrade Karlu Hmeljaku za pesniško zbirko *Krčrk*.

Gay Games

Skupina športnikov in športnic iz Slovenije, ki je tekmovala na letošnjih Outgames v Antwerpnu med 3. in 11. avgustom, si je letos prišportala lepo število odličij. Slovenski rekorder je plavalec Jure Tanko, ki je v različnih kategorijah skupaj osvojil kar pet odličij: 2 zlati v štafeti 4x100m in 4x50m, 2 srebrni v kategoriji 400m prosto skupno 4x100m ter bronasto v kategoriji 200m prosto. Igralka namiznega tenisa Maja Bricelj je osvojila zlato odličje v kategoriji posamezno, pa tudi bowling je bil za slovensko ekipo zelo uspešen. Dve bronasti odličji si je priboril Andrej Pišl, in sicer kot posameznik in v dvojicah s predstavnikom iz Avstralije, dve bronasti odličji pa si je priboril tudi njegov partner Luka, v dvojicah in skupinsko – zanimivo, tudi v avstralsko-slovenski navezi. Slovenske barve je v Antwerpnu sicer zastopala 7-članska ekipa, njeni člani in članice pa so tekmovali v bowlingu, namiznem tenisu, nogometu, plavanju in tenisu. Za koordinacijo slovenske odprave je poskrbelo Športno društvo Out in Slovenija, ki je prva organizacija v Sloveniji, ki se posveča športu in rekreaciji za LGBTIQ-posameznike in posameznice ter njihove prijatelje. Za uspehe vsem športnicam in športnikom čestitamo.

LGBT-šport v Sloveniji

V letu 2014, ko slovensko LGBTIQ-gibanje praznuje 30. obletnico, bo Out in Slovenija skupaj s partnerji v Ljubljani gostila osrednji del obletnice EGLSF – Evropske gejevske in lezbične športne zveze!

Od 7. do 9. marca 2014 bomo tako gostili tradicionalno medna-

rodno konferenco o človekovih pravicah »Building bridges« in letno skupščino zveze EGLSF. Ljubljana je bila izbrana z glasovanjem predstavnikov in predstavnic članic zveze; preostali dve kandidni mesti sta bili Barcelona in Budimpešta.

Naslednje leto Out in Slovenija obeležuje tudi 10. obletnico članstva v organizaciji EGLSF in začetek redne in organizirane udeležbe na evropskih igrah EuroGames (kakor tudi mednarodnih prireditvah Gay Games in Outgames). Čestitamo!

Dvajset let Metelkove

Metelkova je septembra praznovala dvajseto obletnico zasedbe prostorov bivše vojašnice. Ta se je zgodila 9. septembra 1993.

Marca leta 1993 je Skupščina mesta Ljubljana Mreži za Metelkovo obljubila, da jim bo legalno predala prostore bivše vojašnice na Metelkovi ulici v Ljubljani, vendar pa se to ni zgodilo. Ne samo, da do primopredaje ni prišlo, ljubljanska vlada se je na tih način lotila sistematičnega rušenja zgradb, ki so bile namenjene Mreži za Metelkovo. Člani in članice Mreže za Metelkovo so sicer omenjene zgradbe nameravali tako ali drugače zasesti s 1. oktobrom, vendar pa so se, ko so se razširile informacije o rušenju, v akcijo podali takoj. Množica podpornic in podpornikov se je zbrala pri ograji pred glavnim vhodom, jo preplezala in odšla noter. Dan pozneje, desetega septembra, je bila Metelkova že zasedena, svoj prostor pa je v stavbi Lovci našlo tudi takratno gejevsko in lezbično gibanje. Na Metelkovi tako še vedno delujeta kluba Tiffany in Monokel, v Šestki pa imata svoje prostore ŠKUC LL in Lezbična knjižnica.

Ruski njet gejem in lezbijkam

Ruska mora za geje in lezbijke se pogloblja. Lani sprejeti zakon o nevladnih organizacijah, na podlagi katerega vse nevladne organizacije z mednarodno podporo oziroma sodelovanjem obravnavajo kot tuje agente ali vohune, onemogoča delovanje predvsem LGBT-organizacij. Do sedaj je bil ta zakon namreč uveljavljen samo dvakrat in v obeh primerih je šlo za pregon LGBT-organizacij. Letos poleti sprejeti zakon o prepovedi promocije »netradicionalnih odnosov« pa onemogoča vsakodnevno življenje gejev in lezbijk.

Na svetovnem atletskem prvenstvu v Moskvi je svetovna prvakinja in ruska skakalka v višino ob palici Jelena Isinbajeva podprla omenjeni ruski zakon in dejanje švedske atletinje Emme Tregaro

(na sliki) označila za nespoštljivo. Slednja si je namreč na omenjenem prvenstvu nohte nalakirala z mavričnimi barvami in tako podprla lezbijke in geje v Rusiji. Zaradi pozivov različnih organizacij ter posameznikov in posameznic je Isinbajeva skušala omiliti svoje izjave in se skrila za besede: »Narobe ste me razumeli. Angleščina namreč ni moj materni jezik.« Ku, ku, Jelena. Mi te kljub temu vidimo.

Madeži na mavričnih olimpijskih krogih

Mednarodni olimpijski komite (MOK) vedno znova zagotavlja, da bodo na zimskih olimpijskih igrah v Sočiju spoštovane pravice vseh športnic in športnikov, gledalk in gledalcev, uslužbenk in uslužbencev, predstavnic in predstavnikov medijev.

Ali to pomeni, da se bo lahko športnica v intervjuju za uspehe lahko zahvalila svoji istospolni partnerici ne da bi pri tem tvegala sankcije ruskih oblasti in MOK-a, ni povsem jasno. Iz MOK-a so sporočili, da bodo kršitve 50. pravila olimpijske listine, ki prepoveduje kakršnokoli politično, versko

in rasno propagando na olimpijskih prizoriščih, obravnavane individualno in razumno. Pri tem tudi ni jasno, kako razumno obravnavati dejanje, ki ga regulirata nerazumno olimpijsko pravilo in zakon.

Ruski predsednik Vladimir Putin pa je MOK-ovemu zatrdanju navkljub dejal, da bodo tudi v času olimpijskih iger uveljavljali zakon, ki sankcionira kakršenkoli govor o »netradicionalnih spolnih odnosih«. Podpisal je celo odredbo, ki prepoveduje vse proteste in zborovanja v mestu Soči, in sicer od 7. januarja do 21. marca 2014. To pa je neposredna kršitev pravice do svobode govora in zborovanja. Ampak kaj, ko Putin sedi na sodih nafte in plina.

Jahanje olimpijskega vala

Različne organizacije ter posameznice in posamezniki iz vsega sveta z različnimi pozivi in akcijami skušajo kaznovati s plinom in z nafto bogato Rusijo. Nekateri pozivajo k bojkotu zimskih olimpijskih iger v Sočiju, drugi se zavzemajo za prestavitev iger v kanadski Vancouver, tretji navijajo za aktivistične akcije na olimpijskih prizoriščih, četrti bojkotirajo ruske izdelke, kot je npr. vodka, peti ...

Najvidnejši ruski lgbt-aktivist Nikolaj Aleksejev je kritiziral vse, ki se zavzemajo za bojkot omenjenih iger: »Zahodni mediji nimajo nobenega spoštovanja do Rusije in

Fotoreportaža: Parada ponosa v Zagrebu in Splitu

Če se je kdo morda kdaj na skrivaj tolažil ob prvih nasilnih napadih na Parado ponosa v Zagrebu, da je Slovenija vendarle strpna in napredna država, bi ga morala letošnja zagrebška parada ponosa dokončno strezniti. Medtem ko po ljubljanskih ulicah vsako leto koraka tistih nekaj manj kot 300 običajnih osumljencev in osumljenk, zagrebška Parada ponosa raste in raste. Letošnje z naslovom »To je država za vse nas« se je udeležilo kar 15.000 ljudi! Tudi tretja parada ponosa v Splitu se je končala mirno in v pisanih barvah. Na čelu parade je hodil novi splitski župan Ivo Baldasar, ki je udeleženkam in udeležencem parade sporočil: »Če istospolne skupnosti ne bodo imele enakih pravic, je to diskriminacija, in le korak stran smo od koncentracijskih taborišč.«

Foto: Matej Čelar/Zagreb Pride
Foto: Rišpet

njenih ljudi, kar vključuje tudi lgbt-populacijo. Kar poročajo o Sočiju in propagandi istospolno usmerjenih oseb, je sramotno.« Dodal je: »Vse, kar zahodni mediji želijo slišati od mene, je, da je Rusija sranje. Ne želim biti del te hinavščine. Ne bom dajal več intervjujev.« Na žalost se zahodni mediji nad temi izjavi niso zamislili. Našli bodo nove nikolaje in jim polagali besede v usta.

Nova priporočila za zdravljenje HIV

Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) je julija izdala nova priporočila za zdravljenje okužbe z virusom HIV. Zdravnikom in zdravnicam priporočajo, da pri HIV-pozitivnih osebah začnejo izvajati terapijo z antiretrovirusnimi zdravili, ko število krvnih celic CD4 pade pod 500. V Sloveniji to priporočilo zdravniki in zdravnice udejanjajo že do lani. Za primerjavo: smernice Britanskega združenja za HIV (BHIVA) omenjeno terapijo priporočajo, ko število krvnih celic CD4 pade pod 350, se pravi, ko je imunski sistem HIV pozitivne osebe že bolj oslabilen. Pri SZO menijo, da bo upoštevanje omenjenih smernic do leta 2025 lahko pripomoglo k preprečitvi smrti treh milijonov ljudi.

DOMA

Ameriško vrhovno sodišče je konec junija s petimi glasovi za in štirimi proti razsodilo, da je zvezni zakon DOMA (Defense of Marriage Act – Zakon o zaščiti zakonske zveze), v neskladju s 5. amandmajem ustave ZDA. Ta posameznike in posameznice štiti

pred zlorabo v pravnem postopku s strani vladnih organov. Po odločitvi sodišča istospolni pari, ki so sklenili zakonsko zvezo v eni od 13-ih zveznih držav, ki to omogočajo, zdaj lahko uživajo tudi pravice na zvezni ravni. Te vključujejo davčne olajšave, zdravstvene in pokojninske bonitete in obiske v bolnišnicah.

Neustavnost in s tem razveljavitev zakona pa ne pomeni, da morajo vse zvezne države sprejeti zakonodajo, ki istospolnim parom omogoča sklepanje zakonske zveze. Tako je še vedno dovoljeno, da ima 31 zveznih držav v svojih ustavah zapisano prepoved pravne regulacije istospolnih partnerstev. Ah, ta dežela svobodnih in dom pogumnih.

Kazni za poročanje istospolnih parov

Ena od ameriških zveznih držav z ustavno prepovedjo pravne regulacije istospolnih partnerstev je tudi zvezna država Indiana, ki je le nekaj dni po odločitvi ameriškega vrhovnega sodišča o neustavnosti DOME, sprejela zakon, ki predvideva do 18-mesečne zaporne in nekaj več kot 7.500 EUR denarne kazni za vse istospolne pare, ki bodo skušali zaprositi za dovoljenje za poroko.

Gre za dopolnitev zakona iz leta 1997, ki prepoveduje podajanje napačnih informacij v dovoljenjih za poroko. Po dopolnitvi 18-mesečna zaporna kazen grozi tudi duhovnikom in duhovnicam, sodnikom in sodnicam, županom in županjam, mestnim uslužbencem in uslužbenkam, ki bi poročali istospolne pare. Ni kaj, ko vidiš, da nimaš prav, je treba zaostri zastraševanje.

Plaža v Rovinju zaprta

Priljubljeno svingersko plažo na rtu Punta Križ v Rovinju, ki se je stekala v gejevsko plažo, je rovinjski mestni svet zaprl. Na več mestih so postavili table z opozorilom: »Pozor! To je javna plaža. Prepovedano je vsakršno vedenje, ki lahko žali moralna čustva meščanov (ekshibicionizem, nespodobno vedenje ...)«. Mestne oblasti so ob tem sporočile, da so javno plažo obiskovale tudi družine in gibalno težje ovirane osebe, ki jim je bilo na svingerski plaži ne-

prijetno, saj so do njih pristopali goli moški in ženske in jih vabili na seks. Slednje je sicer neposredna deseksualizacija gibalno oviranih oseb. Kar ustreza zlagani krščanski morali.

Na plaži naj bi zdaj dežurali varnostniki in preprečevali prepovedano nedostojno vedenje. Oblasti so porušile tudi nedavno zgrajen klub. Število gostov in gostij je zato naglo upadlo. Očitno denar le smrdi.

Simpsonovi

Raziskava, ki jo je izvedel nemški knjižničar Erwin In het Panhuis in je opisana v knjigi Behind the Gay Laughter: Homosexuality in »The

Simpsoni« (V ozadju homoseksualnega smeha: Homoseksualnost v »Simpsonovih«), kaže na to, da je priljubljena animirana komedija Simpsonovi pomagala gejem pri razkrivanju.

In het Panhuis je analiziral 490 prizorov in 70 gejevskih animiranih likov, ki so se od leta 1989 pojavili v nanizanki. Tako je glavni lik Homer, ki je sicer prikazan kot stereotipni beli Američan, na usta poljubil 50 moških likov, leta 2005 pa so celo epizodo posvetili istospolnim zakonskim zvezam. Zdaj samo še čakamo, da bo animacija meso postala.

NOVICE OD TU IN TAM PRIPRAVLJA EVA GRAČANIN. VEČ NOVIC NA BLOGU NAROB (WWW.NAROB.SI).

ANDREJ STOPAR, RADIO SLOVENIJA

Pomembna nepomembna tema

»Vprašanje pravic istospolno usmerjenih v Rusiji je popolnoma nepomembno. Marginalno. Sprožili ste ga in napihujete pa ga prav vi, tuji novinarji,« mi je poleti povedal novi znanec, ki se je predstavil kot politični tehnolog, ki naj bi veliko delal za moskovsko mestno hišo. »Pisati bi morali o resnično pomembnih stvareh, o korumpirani politiki v Rusiji, o perečih socialnih težavah«, je nadaljeval sogovornik. Zanimivo. Toda na vprašanje, če smo tuji novinarji v ruske poslanske vrste podtaknili tudi poslance, kot je Jelena Mizulina, ena najglasnejših zagovornic tradicionalnih vrednot in pobudnica projektov kot je znameniti zakon o prepovedi propagande istospolne usmerjenosti med mladino, ki tako ganljivo posrečeno področje istospolnih praks povezuje s pedofilijo, politični tehnolog ni imel odgovora. Pa bi ga, kot mojster svoje obrti, moral imeti. Saj ni tako težko. Samo malce bi moral nadaljevati z razmišljanjem, se manj ukvarjati s krivdo tujih novinarjev in se poglobiti v domače zasluge. Predvsem zasluge svojih stanovskih tovarišev.

Paradoksalno položaj LGBT-skupnosti ni toliko izraz ruske »zaostalosti«, kot dokaz, da je ta družba v zadnjem desetletju naredila velik korak naprej. Energijo ljudi, ki so se končno začeli ukvarjati tudi z idejami političnih (in drugih) pravic, pa je potrebno kanalizirati v zaželeno strugo. Jim dopovedati, da gre zasluga za vstajanje Rusije s kolen izključno njenim voditeljem. Ki pa – kot je pri politikih pogosto navada – niso najbolj navdušeni prevzemati odgovornost za glavobol zaradi udarca ob nizek strop. Materialnemu preboju, ki je kljub dejstvu, da ga občuti le peščica, vendarle začel oblikovati nekaj, kar je vsaj približno podobno srednjemu razredu, mora slediti »duhovni« preporod. Koncept po eni strani odlično ustreza tradicionalnim ruskim predstavam o Rusih kot »narodu – bogonoscu«, po drugi strani pa je v postsovjetskem vakuumu vendarle potrebno definirati, kaj ruski človek, po brodolomu sovjetskega, sploh je. Pa čeprav mnogi vprašanje iskanja identitete tako prepoznavnega naroda, kot je ruski, označujejo za prav tako postransko, nebulozno temo.

Pravice istospolno usmerjenih so tako skozi stranska vrata vstopile v kovnico novih starih vrednot, ki jo v ključni meri obvladuje Ruska pravoslavna cerkev, močna opora oblasti, organizacija s primatom nad tradicijami. Pri tem pa ruskih politikov, razen nekaterih glasnih posameznikov, tema pravic istospolno usmerjenih ne zanima. Zavedajo se le njene uporabne vrednosti. Za omenjeni zakon, ki je samo eden v nizu prepovedi in omejitev, so dumski poslanci glasovali zaradi strankarske discipline in političnih igrice. Nekako v slogu s sitim volkom in celo kozo so sprejeli zakon, ki ga je v praksi zaradi nedefiniranosti pojmov in ohlapne formulacije zelo težko uveljaviti, in skušali temo spravili z dnevnega reda. Tako je vsaj zatrdil neimenovani gej – poslanec

najmočnejše dumske stranke, Enotne Rusije, ki je tudi glasoval za zakon. S politikom, ki naj bi se na tematskih spletnih straneh predstavljal kar z uradno poslansko fotografijo, se je pogovarjal aktivist Igor Jasin. Odzval se je na anketo in se podal na zmenek s poslancem, nato pa se je namesto skoka med rjuhe v poslančevem garsonjernem ljubezenskem gnezdecu »zgodil« intervju, objavljen v tedniku *The New Times*.

Kakšna je torej uporabna vrednost protigejevskega zakona? Zadeva emocionalno polje, ki je občutljivejše od fobij notoričnih iskalcev tujih sovražnikov, katere skuša potolažiti zakon o nevladnih organizacijah kot o tujih agentih, ki jih financira tujina. Ni naključje, da ob vsem arzenalu s spolnostjo povezane terminologije, ki tako v nemirljivo ščegeta ljudi, slišimo osnovni očitek: večini vsiljujejo nenaravni obrazec spolne identitete in osnovne družbene celice, ki naj bi postal *norma*. S tem ljudi, ki ne znajo in ne zmorejo vzgajati svojih otrok, že vnaprej opere vsakršne krivde, saj za »netradicionalne posledice« odgovarjajo kvarni družbeni vplivi. Oblasti so v javnost takšen diskurz poslale zavestno. Vplivne medijske osebnosti, kot je televizijec Dmitrij Kiseljov, se zavzemajo za prepoved istospolno usmerjenim darovati kri, spermo in organe. Kiseljov, ki je prepričan, da je potebno te organe sežigati in zakopavati posebej, se pri svojem poskusu prosvetliti Rusijo sklicuje na prakso iz »civilizirane Severne Amerike«. Besede pa žal postajajo tudi meso. Dan zmage se je letos v Volgogradu na primer sprevrgel v bakhanalijo štirih mladcev. Menda naj bi jih domnevno izzivalno obnašanje mladega geja tako užalilo, da so *nacionalna* čustva lahko pomirili samo s kamenjanjem nesrečnika do neprepoznavnosti.

Z nacionalnimi čustvi pridemo do bistva težave. Ne gre le za omenjeno iskanje identitete in vrednot ruskega človeka, ampak tudi pripadnikov množice drugih narodov in veroizpovedi, ki oblikujejo 140-milijonski korpus ruskih državljanov. Ne glede na prizadevanja oblasti s sklicevanjem na historično dokazane tradicije sožitja pa se pripadniki različnih skupin tega »večnacionalnega ruskega naroda« ne marajo prav zelo. Nacionalizmi cvetijo, in če je že potrebno kanalizirati strasti, je spolna identiteta, ki zadeva manjšo skupino, obvladljivejši kriterij, kot nacionalna pripadnost. Izbruhi emocij so lahko krvavi, ampak manj, kot v primeru pogromov na nacionalni osnovi.

Seveda je bila tematizacija človekov pravic v povezavi z največjo PR-akcijo za izboljšanje podobe Rusije v svetu, z Olimpijskimi igrami v Sočiju prihodnje leto, za ruske oblasti neprijetna. Celó sam predsednik Vladimir Putin se je nato skušal distancirati od problematike in poudaril, da z istospolno usmerjenimi sodeluje in jih celo nagrajuje v primeru zaslug za državo. Prezgodaj je za ugibanja, ali gre za začetek spreminjanja politike ob spoznanju, da so razmere zašle predaleč. Vsekakor pa bo v Rusiji potrebna dobro premišljena, širokopotezna in močno finančno podprta strategija, da se bodo čustva, ki bi se jih ljudje morali sramovati, vrnila za ogrado dovoljenega in v javnem prostoru sprejemljivega. Torej na začetek. Tja, kamor so se vsaj formalno umaknila leta 1993, ko so v Rusiji odpravili zakon, ki je za istospolne odnose predvideval kazensko odgovornost. ➔

Foto: FOSM

ROMAN KU HAR

SLAVČO DIMITROV:

Fašisti so žal vedno pametnejši od levičarjev

Slavčo Dimitrov je raziskovalec in asistent na Centru za vizualne in kulturne študije, doktorski kandidat, lgbtq-aktivist in direktor makedonske organizacije *Koalicija za seksualne in zdravstvene pravice marginaliziranih skupin*. Pogovarjala sva se o grozljivih napadih, ki jih lgbt-skupnost v Makedoniji doživlja v zadnjih mesecih, in o ignoranci tistih, ki so na pozicijah moči.

Morda gre zgolj za moj vtis, ampak zdi se mi, da v zadnjih mesecih iz Makedonije prihajajo same grozljive novice o položaju glbt-oseb. Kaj se dogaja?

Res je, v zadnjih osmih mesecih se je zgodila cela vrsta homofobičnih napadov, ki postajajo bolj in bolj nasilni. Začelo se je lansko leto oktobra, ko je minister za delo in socialno politiko Spiro Ristovski povsem iznenada začel razlagati, kakšno je stališče njegove vlade in njegovo stališče do homoseksualnih porok, čeprav aktivisti v Makedoniji tega vprašanja nikoli nismo javno načeli. Pred leti so sicer obstajale pobude za vzpostavitev registrirane partnerstva, a to nikoli niso bile uradne pobude. Vlada je torej kar sama začela naslavljanje to vprašanje in minister je v izjavi, ki je sprožila vse to dogajanje, dejal, da se njegova stranka krščanskih konservativcev zavzema za »zdrave družine«, to so družine enega moža in ene žene. Na njegovo izjavo smo se odzvali in organizirali tiskovno konferenco. Opozorili smo, da njegova retorika v nekaterih točkah spominja na nacistično retoriko o tem, kdo je zdrav in kakšna je zdrava družina.

Kako so se na to odzvali mediji?

Trenutno je medijska pokrajina v Makedoniji zelo temačna. Skoraj vsi nacionalni mediji so

provladni mediji – med njimi ni takih, ki bi bili kritični do vlade. Še isti večer po naši tiskovni konferenci je Ristovski gostoval v osrednji večerni televizijski oddaji na TV SITEL, ki je najbolj provladna televizija v Makedoniji. Skupaj z novinarjem sta izrekla vrsto homofobičnih trditev. Homoseksualnost sta, na primer, izenačevala z incestom, s poligamijo, s posilstvom otrok in tako naprej. Takoj za tem intervjujem je še en provladni časopis v nekaj zaporednih dneh objavil serijo člankov o homoseksualnosti, ki so bili opremljeni s slikami iz gejevskih porničev. V člankih so na primer navajali zloglasno ameriško Regnerusovo študijo, ki naj bi po njihovih interpretacijah dokazovala, da so otroci v istospolnih družinah žrtve nasilja in posilstev. Hkrati so se v javnosti prvič pojavile neke nove nevladne organizacije in civilna združenja, ki so v svojih izjavah obsojala homoseksualnost in glbt-aktiviste. Vsa ta homofobična kampanja je bila pravzaprav odziv na našo trditev na tiskovni konferenci, ki so jo seveda vzeli iz konteksta. Trdili smo namreč, da je oblika družine s tradicionalnimi spolnimi vlogami, ki jo omenjeni minister zagovarja, podobna primitivnim oblikam skupnostnega bivanja. In tako se je začela kampanja, v kateri so trdili, da geji in lezbijke heteroseksualno družino proglašajo za primitivno družinsko obliko.

Kaj pa ste pravzaprav hoteli reči v tej izjavi? Rekel si, da so jo napačno interpretirali in vzeli iz konteksta.

Šlo je za naš odziv na ministrove besede. Ta je namreč govoril o ženskah v pravem pomenu besede in moških v pravem pomenu besede. In o tem, da ta dva sestavljata zdravo družino. Dejal je, da se njegova stranka zavzema za zdrav narod, katerega osnovna enota je zdrava družina. Mi pa smo trdili, da je to elementarna, torej primitivna oblika družine, ki nima več nobene zveze s sodobnimi družinskimi razmerji in družinskimi oblikami.

Kako sicer sodelujete z mediji?

Za novinarje smo organizirali vrsto delavnic in treningov na temo diskriminacije, sovražnega govora in tako naprej. Skupaj z Novinarskim svetom smo lansko leto izdali posebno publikacijo o sovražnem govoru in medijih. Z mediji torej kontinuirano delamo, a v zadnjih treh letih se je situacija povsem spremenila.

To torej pomeni, da vaše sporočilo sicer slišijo, a preprosto zaradi vladnega pritiska ne upajo poročati vključujoče?

Točno tako. V zadnjem času novinarji naših izjav za javnost sploh ne objavljajo več, pa tudi na naše tiskovne konference ne hodijo več.

Kaj bi se zgodilo, če bi?

Za njih nič dobrega, saj so naše tiskovne konference vedno kritične do vlade.

Bi zaradi tega lahko izgubili službo?

Zagotovo. Nekateri novinarji so nam zaupali, da njihovi uredniki v popolnosti določajo, kaj in kako bo pisalo v njihovem članku in o kateri temi bodo poročali.

Rekel si, da ministrova izjava ni bila odziv na vaše delo, ker nikoli niste uradno predlagali spremembe zakonodaje in uzakonitev istospolnih porok. Se ti zdi, da je bila njegova izjava odziv na dogajanje v drugih bivših jugoslovanskih republikah oziroma širše v Evropi? Je to izabil za nasprotovanje evropski politiki?

Zagotovo so evropski prostor vzeli kot svojo referenčno točko, da bi pokazali, kaj se dogaja v »dekadentni Evropi«. Ampak to ni glavni razlog, zakaj so začeli s to razpravo. Vedno znova izrabljajo »gejevska vprašanja«, še posebej istospolne poroke, v kriznih razmerah. S tem preusmerijo pozornost stran od drugih problemov, ki obstajajo v državi, prikrivajo kritike svoje politike, ki jim jih posreduje Evropska unija, ali pa, na primer, poskušajo skriti vedno nova posojila, ki jih najemajo. S to temo enostavno preusmerijo pozornost drugam. Gre za klasično populistično strategijo, s katero ohranjajo svoje volilno telo.

In vse to je verjetno spodbudilo tudi homofobične napade v javnosti ...

Da, čeprav je bil neposreden povod za to tudi odprtje podpornega LGBTI-centra, ki ga je v Skopju odprl Helsinški komite. Center so odprli lani oktobra v predelu starega bazarja, kjer živi večinoma albansko prebivalstvo. Center so do zdaj napadli že petkrat. Vse skupaj se je začelo po tej veliki medijski homofobični kampanji. Naj vam pojasnim, kako pametno je reagirala vlada. Žal so fašisti vedno pametnejši od levičarjev. Ko je namreč vlada začela to kampanjo, se je povezala z omenjenimi civilni-

mi gibanji, tako da so skupaj širili fašistično propagando. To je bila pametna poteza, ker so posebej za to kampanjo ustanovili nekakšno združenje prebivalcev Skopja, da so ti potem na tiskovni konferenci govorili proti homoseksualnosti. Prej takšno združenje ni obstajalo. Nato so svojo tiskovno konferenco organizirali še upokojenci, pa neko športno združenje, za piko na i pa so na koncu organizirali še tako imenovan Pohod za življenje. Organizirali so ga mladi heteroseksualni pari, ki so potem po glavnem trgu v Skopju marširali skupaj s svojimi otroki. Vlada je torej uspela združiti upokojence, športnike, mlade, pa tudi socialne delavce, psihologe ... Tako so združili vse pomembne dele družbe. Vsi so se odzvali na ministrov izjavo in ga seveda podprli. Toda, ponovno, vse te organizacije se pred tem nikoli niso pojavljale v javnosti oziroma sploh niso obstajale. Po vsej tej kampanji sovražnega govora se je zgodil prvi napad na podporni LGBTI-center. Skupina nasilnežev je razbila izložbeno okno centra. V protest proti temu je Helsinški komite organiziral Pohod za strpnost, na katerem smo lahko videli cel kup mavričnih zastav. A tudi tu ni šlo brez nasilja, saj je neki moški takoj na začetku pohoda fizično napadel dva naša aktivista.

Napadi na center so se potem v naslednjih mesecih nadaljevali.

Da, po tem pohodu se je zgodila še cela serija napadov na center. A vse to je ves čas spremljalo tudi virtualno nasilje. Na socialnih omrežjih tako rekoč dnevno grozijo GLBT-aktivistom in aktivistkam. Ti napadi se pravzaprav pojavljajo na Facebookovih straneh znanih provladnih novinarjev, ki imajo na tisoče sledilcev. Ti novinarji so s sovražnim govorom napadli mene in moje kolege, ki smo se v tej zgodbi javno izpostavili. Še posebej je bil grožnjam izpostavljen gejevski aktivist, ki je Albanec, je javno razkrit in je s svojim delom začel v pretežno albanskem mestu Tetovo. Tam je ustanovil organizacijo LGBT United Macedonia. Še zdaj prejema grožnje na svojem Facebookovem profilu, po mejlu, na naslov stanovanja, kjer živi itd. Zaradi tega smo mu zdaj preskrbeli »varno stanovanje«, ki je na skrivni lokaciji. Grozili so mu namreč s smrtjo, predvsem predstavniki albanske skupnosti v Makedoniji.

Ob vsem tem vam je vseeno junija uspelo organizirati Teden ponosa, ki se sicer ni končal s parado ponosa, ste pa v okviru tega tedna organizirali veliko aktivnosti.

Pravzaprav je nasilje dokončno eskaliralo prav zaradi Tedna ponosa. Takrat je bilo res grozno. Teden ponosa je organizirala naša organizacija v sodelovanju z LGBT United Macedo-

nia in z nekaterimi aktivnosti podpornega LGBTI-centra. Šlo je pravzaprav za zelo skromen dogodek, ki je vseboval okrogle mize in projekcije filmov, zgolj to. Nismo imeli parade ali kaj podobnega. A ko so mediji napovedali Teden ponosa, so ga takoj preinterpretirali v Parado ponosa in spet se je zgodila cela vrsta napadov. Albanski medijski portali so pozivali »zaskrbljene državljane, še posebej Albance«, da preprečijo in ustavijo širjenje homoseksualne bolezni v starem bazarju. V teh člankih so ponovno objavili ime albanskega gejevskega aktivista, župana pa pozvali, da zapre podporni LGBTI-center. V tem pozivu so ga javno vprašali, kako bi se počutil, če bi bil njegov sin homoseksualec in bi imel spolne odnose z Makedoncem. A tudi Makedonci niso bili tiho – njihov del te nacionalistične zgodbe je Facebookova stran, ki so jo postavili makedonski nacionalisti in pozvali državljane, da se organizirajo v protiparadni protest.

Prvi dan Tedna ponosa je bila za ob šestih zvečer napovedana filmska projekcija v podpornem LGBTI-centru – ogledali smo si tri kratke filme, ki jih je Koalicija pripravila na temo pravic transspolnih oseb in pravic bolnikov. Nato naj bi imeli razpravo, na kateri naj bi sodelovali tudi gostje iz Srbije. Toda za ta dan ob dveh so nacionalisti organizirali protiprotest, na katerem se je zbralo le kakšnih deset ljudi. Zunaj je bilo namreč štirideset stopinj, pravi pekel. Ti ljudje so nato na glavnem trgu v Skopju napadli štiri mladostnike, Torbeše, ki se jih sicer povezuje z islamom in albansko skupnostjo. Torbeši so bili tam čisto slučajno in nacionalisti so se spravili nanje, potem pa pobegnili. Nato se je okrog pol sedmih pred LGBTI-centrom pojavilo štirideset zamaskiranih ljudi in to kljub temu da je center varovala policija, ki nam je zagotavljala varnost. Bilo nas je namreč strah, saj smo na albanskih spletnih straneh prebrali, da pripravljajo napad na nas. Center je zelo majhen prostor, ki je razporejen v tri nadstropja. Filme smo gledali v zgornjem nadstropju in bilo nas je okrog štirideset. Potem se je začel napad: v center so metali steklenice, razbijali so s kladivom, uporabljali pirotehnična sredstva in podobno. Policija ni naredila ničesar. V bistvu jih sploh ni bilo več pred centrom, razen enega policista, ki je bil v centru. A ta je, ko se je napad začel, stopil ven in vanj so začeli metati kamenje, tako da je bil tudi on ranjen.

Mimogrede, dan pred začetkom Tedna parade je znan makedonski igralec Petar Stojković naredil javno razkritje. Napisal je odlično kolumno, v kateri se je razkril. In še isti večer so

napadli tudi njegov dom, na socialnih omrežjih pa so mu grozili s smrtjo.

Ali v Makedoniji obstaja pravna podlaga za preganjanje sovražnega govora in nasilja?

Leta 2010 je bil sprejet antidiskriminacijski zakon, iz katerega pa so zadnji trenutek umaknili spolno usmerjenost kot osebno okoliščino, na osnovi katere je diskriminacija eksplicitno prepovedana. V zakonu sicer obstaja odprta postavka »... in druge osebne okoliščine«. Po prvem napadu na center so dejansko obsodili deset ljudi zaradi nasilja. A po napadu, ki se je zgodil v Tednu ponosa, se ni zgodilo nič. Kljub temu da smo tam imeli varnostne kamere, da se je na Youtube pojavil posnetek napada in da so ga predvajale tudi nekatere televizije ... A do zdaj (mesec in pol po napadu, op. a.) še niso nikogar dobili ali obsodili. Policisti, ki bi morali varovati center, so v času napada sedeli v bližnjem lokalu in pili kavo.

Situacija, ki jo opisuješ, je grozljiva. Po eni strani ste vsi, ki ste se izpostavili, tarča napadov, nekateri dobivajo celo smrtno grožnje, po drugi strani pa ni moč zanikati, da je vidnost pomembna in je tudi pomemben del boja proti homofobiji.

Soočeni smo z začaranim krogom med vidnostjo in nasiljem. In tu smo nekako obtičali. Verjetno bomo v prihodnosti bolj uporabljali metodo javnih kampanj s plakati in podobno, ker vse to naleti na velik odziv. Seveda so to negativne reakcije, a vendarle so reakcije. Drugi problem je, da se vlada ne odziva na prav nobeno pobudo, ki jo damo. Predlagali smo, da bi parlamentarci podpisali deklaracijo proti sovražnemu govoru, pa so to zavrnili. Te pobude niso dali niti na dnevni red. Analizirali smo učbenike na višjih stopnjah šolanja in ministru za šolstvo predlagali, da iz njih odstranijo homofobične vsebine, a nikoli nismo dobili nobenega odgovora. Pravzaprav na nobeno našo pobudo nikoli ne dobimo odgovora. Ena od strategij, ki se jo bomo zdaj polotili, so pravni mehanizmi, pa tudi mednarodno javnost bomo pozvali, naj pritiska na makedonsko vlado, da kaj stori glede tega nasilja. To so pristopi, ki se zdijo manj ogrožajoči za splošno populacijo. Čeprav je to obdobje za nas naporno, je vendarle dobro dejstvo, da se skupnost GLBT v Makedoniji počasi konsolidira. Vse več ljudi se želi vključiti v aktivizem.

Kaj pa se dogaja na ravni individualnih zgodb, v kontekstu prijateljskih skupin, družine in tako naprej? O čem poročajo geji in lezbijke, ki prihajajo v podporni center?

Zgodbe so seveda različne. Svojim uporabnikom ponujamo psihosocialno pomoč v kontekstu razkritja v družini in podobno. Omogo-

čamo tudi družinsko svetovanje in v podpor- nem centru se je začela zbirati majhna skupina staršev, ki jo vodi eden izmed njih. Obstajajo tako grozne kot dobre zgodbe, a glavnina GLBT-skupnosti v Makedoniji trenutno nima nobene (javne) spodbude, da bi se razkrili doma.

So vsi ti napadi, o katerih si govoril, prispevali k temu, da je homoseksualnost postala tudi tema, o kateri razpravljajo v šoli?

Kolikor vem, o tem v šolah obstaja tišina. Poleg tega je makedonska akademija in univerza izredno ubogljiva in zelo konservativna. Na primer, pred dvema letoma je kolegica Irena Cvetković, ki dela z menoj v Koaliciji, na Filozofski fakulteti pa je bila asistentka, napisala vrsto tekstov proti srednješolskemu učbeniku za pedagogiko, ki je patologiziral homoseksualce, hkrati pa je javno napadla profesorje, ki so avtorji tega učbenika in so zaposleni na državni univerzi. Zaradi tega so jo potem tožili, češ da jim je uničila njihovo dobro ime, a je na sodišču zmagala. Na Filozofski fakulteti pa je nato niso hoteli več izvoliti na pozicijo asistentke. Dekan je javno pojasnil, da je niso izvolili, ker so na fakulteti želeli biti solidarni s kolegi profesorji, ki jih je Irena Cvetković napadla v svojih besedilih.

Se ti zdi, da po vsem, kar se je v zadnjih mesecih zgodilo v Makedoniji glede položaja lgbt-oseb, zdaj obstaja platforma, ki bi lahko šla prek identitetne politike? Zanima me namreč, kako so na te dogodke reagirale druge skupine, na primer ženske organizacije?

Od skupin, ki delajo na drugih identitetnih področjih, ne dobivamo nobene podpore. Žensko gibanje, na primer, je še naprej tiho. Ne odziva se na nasilje, ki ga doživljamo. Po drugi strani pa smo lgbtq-aktivisti pred leti naredili celo kampanjo za ohranitev pravice do abortusa, ki jo je vlada želela ukiniti. Ne obstaja nobeno zavezništvo, ki bi šlo preko identitetne politike, ker nobena druga skupina ne daje nobenih znakov solidarnosti. Pred začetkom Tedna ponosa smo poslali pismo vsem organizacijam, ki jih poznamo in s katerimi smo v preteklosti kakor koli sodelovali. Prosilimo jih, da naj se udeležijo naših aktivnosti in dogodkov, ki jih pripravljamo, da bi nam tako izkazali podporo in dali dober signal javnosti in naši skupnosti. A nikoli ni bilo nobenega.

Omenil si, da med Tednom ponosa ni bilo parade ponosa. Ste o njej govorili? Kakšno je tvoje mnenje o tem in kako vidiš te poskuse v Črni gori, v Srbiji ... Nekateri pravijo, da ni pravi čas, drugi, da nikoli ni pravi čas in da s paradami spreminjaš družbo.

LGBT United je konec lanskega leta lansirala idejo, da bi tudi v Makedoniji organizirali Pa-

rado ponosa. Naša organizacija in podporni LGBTI-center te ideje nista podprla iz več razlogov. Najprej, Parado ponosa so napovedali, ne da bi se o tem prej posvetovali z nami. Hkrati smo menili, da ni bilo dovolj časa za pripravo parade, saj je bilo na razpolago le nekaj mesecev. V tem času so se že dogajali napadi. Mislim, da bi morali vse to najprej dobro premisliti, potem pa se odločiti. LGBT United se je potem zadnji trenutek odločila, da ne organizira parade. Do sedaj o paradi še nismo imeli resne razprave. Sam menim, da je ne bi smeli organizirati zdaj, ker še nimamo povsem konsolidirane skupnosti. Nimamo ljudi, ki bi bili aktivno vključeni v te stvari in ki bi bili vidni. Sicer pa to, kar se je letos zgodilo v Črni gori, lahko označim za eno od največjih bed, ki so se zgodile v zgodovini lgbt-gibanja na Balkanu. Zdi se mi povsem neumno organizirati parado, na kateri je štirideset ljudi, pa še to jih je dvajset prišlo z organiziranim prevozom iz Makedonije. In to še ne leto potem, ko je na tistem prostoru začela delovati prva lgbt-organizacija. Mislim, da parada ni prvo in edino najbolj pomembno orodje aktivizma. Hkrati menim, da parade tudi kontekstualno niso relevantne, ker gre za vnaprej oblikovan model, ki je bil vzet iz zelo konkretnih zgodovinskih okoliščin. Obstajajo tudi druge strategije, ki jih je moč uporabiti za vidnost. Obstaja na tisoče drugih oblik, ki jih je moč iznajti. In parada ni nujno model, o katerem se ne bi spraševali in bi bil samoumeven. To, da mora vsaka gblt-nevladna organizacija razmišljati o tem, da mora nekoč organizirati parado, se mi zdi povsem trapasto. Ne obstajajo imperativi, vnaprej pripravljeni modeli za aktivistično delovanje. Kontekst bivše Jugoslavije je povsem drugačen, pa tudi makedonski kontekst je drugačen od slovenskega, hrvaškega in tudi srbskega. Vi imate povsem drugačno zgodovino aktivizma, državljskih akcij, kolektivnih političnih akcij in podobno. Dejstvo, da v Črni gori zdaj hvalijo policijo (in s tem državo), češ da je na paradi dobro opravila delo, se mi zdi velika hipokrizija, saj s tem potrjujejo tudi nasilje države, ki se dogaja na številnih drugih nivojih. Kakšno zmago le so dosegli? V izjavi za javnost so namreč zapisali, da je bila ta parada zmaga za moderno in napredno Črno goro. Res je prav smešno, da trdiš, da si zmagal, okrog sebe pa imaš sodržavljane in vsak od njih bi te najraje ubil. Je to res zmaga, da moram ob sebi za svojo svobodo imeti kup policistov? Ta parada je bila zgolj dajanje podpore državi, ki sicer izključuje cele skupine ljudi in ohranja neenakost na številnih nivojih. Zame je to povsem napačna strategija.

Zgodilo se je pred ...

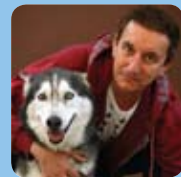
5. leti

Konec oktobra 2008 so na Mavričnem forumu zabeležili primer sovražnega govora, ko je eden od forumašev v posamezne vsebinske sklope foruma zapi-

sal sovražna sporočila in spodbujal k pobijanju pedrov. Policija je izsledila avtorja, ta pa je zatrdil, da stvari ni mislil tako, kot so bile zapisane. Policija je nato zaključila, da na osnovi 300. člena starega KZ ni mogoče govoriti o sovražnem govoru. Prispevki so bili namreč objavljeni še v času, ko KZ še ni kriminaliziral spodbujanje nestrpnosti na osnovi spolne usmerjenosti.

10. leti

Decembra 2003 je gejevski pesnik in pisatelj Brane Mozetič prejel Jenkovo nagrado za pesniško zbirko Banalije, ki je bila proglašena za najboljšo zbirko pesmi v minulih

dveh letih. Komisija je v obrazložitvi zapisala, da pesniška zbirka »prizadene s svojo odprto prizadetostjo.« In še: »Avtor oziroma pesniški subjekt prizadetost razkriva na vseh ravneh, tudi na intimni. Izpostavlja jo kot človek, kot gej, kot čustveno, seksualno, moralno in umetniško bitje.«

15. leti

Štirinajste dneve gejevskega in lezbičnega filma, ki so potekali konec novembra in začetek decembra 1998, je otvoril prvi slovenski gejevsko-lezbični dokumentarec Čisto srečen, kakršen sem, ki je nastal v slovensko-nizozemski produkciji Mihe Lobnika in Klause Müllerja. Dokumentarec prikazuje konferenco IGLYO, ki je leta 1997 potekala v Pisi.

20. leti

Septembra 1993 je skupina posameznikov in posameznic, med njimi so bili tudi gblt-aktivisti in

aktivistke, zasedla vojašnico na Metelkovi. Gejevsko in lezbična skupnost je dobila svoje prostore v stavbi Lovci, kjer sta oktobra začeli delovati kluba Monokel in Magnus (danes Tiffany).

ALEŠ LAMUT, JANEZ TOMAŽIČ, IRENA KLAVS

Vpliv diagnoze okužbe s HIV na življenje in spolnost moških, ki imajo spolne odnose z moškimi

Relativno veliko število letno prijavljenih diagnoz okužbe s HIV in nekaterih drugih spolno prenosljivih okužb (SPO) med moškimi, ki imajo spolne odnose z moškimi (MSM), kaže na relativno visoko tvegano spolno vedenje te skupine v primerjavi z ostalim prebivalstvom. Za učinkovito preprečevanje in obvladovanje okužbe s HIV in drugih SPO med MSM moramo tudi dobro razumeti njihovo spolno vedenje. To narekuje neprestano preučevanje spolnega vedenja, kar je ključnega pomena za ustrezno promocijo spolnega zdravja MSM. Poleg ocenjevanja pogostosti različnih nezaščitenih spolnih praks in iskanja povezav med številnimi dejavniki in nezaščitenjo spolnostjo med vsemi MSM, je nujno potrebno tudi razumevanje raznolikih pomenov

spolnosti MSM, ki so okuženi s HIV. Med različnimi raziskavami, ki smo jih izvedli na Inštitutu za varovanje zdravja, posebno mesto pripada raziskavi o vplivu diagnoze okužbe s HIV na življenje in spolnost MSM. To je bila prva tovrstna raziskava v Sloveniji, ki nam je dala relativno dober vpogled v soočanje z virusom HIV okuženih MSM s svojo okužbo. Kaj se s posameznikom dogaja, ko izve za diagnozo okužbe s HIV? Kako se mu življenje spremeni? Kako to vpliva na njegovo spolnost? Na tovrstna vprašanja smo poskušali odgovoriti s pomočjo analize 34-ih polstrukturiranih poglobljenih pogovorov z MSM, okuženimi s HIV, ki sem jih izvedel leta 2010, pretežno na Kliniki za infektivne bolezni in vročinska stanja Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani. V raziskavi smo se posvetili predvsem stališčem v zvezi s spolnostjo in pomenom, ki jih ima za posameznika spolnost, in praksam glede obvladovanja okužbe s HIV. Vse to z namenom boljšega razumevanja vzrokov, zakaj je število na novo diagnosticiranih okužb s HIV med MSM tako veliko in da bi lahko pokazali, kako bi okužene s HIV bolje podprli in kje je preventivne napore potrebno okrepiti.

Prakse nezaščitenih spolnosti pred diagnozo okužbe z virusom HIV

Za neuporabo kondoma pri analnih spolnih odnosih pred diagnozo okužbe s HIV obstajajo številni razlogi, ki so pogosto medsebojno povezani. Nekateri posamezniki so bili prepričani, da se s svojim spolnim vedenjem niso izpostavljali tveganju okužbe s HIV. To so argumentirali na primer z majhnostjo naselja, v katerem so živeli in v katerem so našli svoje spolne partnerje; »z varnimi« lokacijami srečevanj in spolnih odnosov (npr. zasebni prostori v primerjavi z javnimi površinami); s sorazmerno nizkim številom spolnih partnerjev; z aktivno (insertivno) spolno vlogo pri analnih spolnih odnosih; z zdravim in urejenim videzom spolnih partnerjev; z njihovimi vizualnimi značilnostmi; z »monogamnimi« zvezami; z neoporečnostjo t. i. socialne slike stalnih ali občasnih partnerjev; s prepričanjem, da se HIV ne dobi tako hitro in s previdnostjo oziroma spolno abstinenco v tujini v nasprotju s Slovenijo, ki so jo nekateri dojemali za varnejšo, pred-

vsem v primerjavi z velikimi zahodnimi gejevskimi metropolami, in z »mnenjem«, »da se meni to ne more zgoditi«. Sogovorniki s takšnimi prepričanji se pred postavitvijo diagnoze okužbe s HIV večinoma niso pogosto testirali na okužbo s HIV. Tisti, ki so pred diagnozo okužbe pogosteje menjavali partnerje in/ali bili na splošno bolj ozaveščeni, kar se je v manjšini primerov izkazalo tudi s skupnim testiranjem obeh partnerjev v novonastali partnerski zvezi, so se za testiranje odločali pogosteje. Razlogi za nezaščitenje analne spolne odnose pa niso bili vezani samo na omenjene percepcije, ampak so bili povezani tudi z različnimi stresnimi dejavniki v vsakdanjem življenju, kot je na primer travmatična izkušnja prekinitve stalne zveze. Kljub pogosti prisotni želji po stalnem partnerju, so nekateri imeli možnosti zgolj za občasne, bežne, večkrat tudi anonimne spolne odnose, pri čemer je zaradi velike želje po bližini in spolnosti uporaba kondoma imela manjši pomen.

Zaupanje med partnerjema je bilo temeljna stična točka argumentacij o vzrokih za neuporabo kondoma pri analnih spolnih odnosih pred diagnozo okužbe s HIV. Fenomen čustvene bližine in z njo

Na sliki, ki je postala jabolko spora, ko jo je leta 1992 na svojih plakatih uporabil Benetton, je David Kirby, aids aktivist. Slika je bila posneta leta 1990 in prikazuje zadnje ure njegovega življenja. Novembra tega leta je bila objavljena v reviji Life in označena kot »fotografija, ki je spremenila obraz aidsa«. Že takrat je naletela na velik odmev, globalno prepoznavnost pa je dobila dve leti pozneje, ko jo je Benetton z dovoljenjem Davidovih staršev uporabil na svojem plakatu. Fotografija je v izvorniku sicer črno-bele barve, Benetton pa je uporabil pobarvano različico, ki je sprožila proteste Katoliške cerkve in aids aktivistov. Prvi so menili, da je slika norčevanje iz znamenite podobe Marije, ki v rokah drži križanega Kristusa, drugi pa so opozarjali, da Benetton

izkorišča smrt zato, da bi prodajal poceni oblačila. Revije Elle, Vogue in Marie Claire zaradi tega niso hotele objaviti te reklame. Davidova mati ima glede tega drugačno mnenje: »Nikoli nismo imeli nobenih zadržkov pred tem, da Benetton uporabi to fotografijo. Moti me, da so vsi, ki so imeli dve minuti časa, kritizirali to potezo, hkrati pa ničesar ne vedo o nas ali Davidu. Moj sin je na koncu bolj ali manj stradal do smrti. Zdelo se nam je, da je čas, da ljudje spoznajo resnico o aidsu in če nam je pri tem lahko pomagal Benetton, potem s tem ni nič narobe. Ta oglas je bila še zadnja priložnost, da so ljudje videli Davida – znak, da je nekoč bil tu med nami.«

povezanega zaupanja spolnemu partnerju na splošno, kot tudi zaupanja, da ni okužen s HIV, se je kazal v več različnih medosebnih kontekstih. Identificirali smo z zaupanjem povezane bistvene tematske poudarke: ustvarjanje poglobljenih čustvenih vezi, ustvarjanje socialne slike o spolnem partnerju in partnerjeve vizualne ter vedenjske značilnosti:

»Jaz sem se redno hodil testirat. Potem sem imel pa neko obdobje treh let, ko se nisem testiral. In v obdobju teh treh let je prišlo do tega, da sem jaz nekaj fasal.«

Kaj pa se je dogajalo v tem obdobju, da si svojo navado testiranja opustil?

»Ej, ne vem, kar malo samoumevno se mi je zdelo, jaz sem tiste, s katerimi sem se dol dajal, poznal. Ponavadi tisti, s katerimi sem se že dol dajal, niso bili ravno s ceste, ampak smo se poznali, nekako znanci. Pač, veš, nekaj več o njem, ni da ga ravno s ceste pobereš, ampak imaš neko podlago, da greš, pa karkoli že imaš, čeprav se ni izkazalo za to.«

Izkazalo za to?

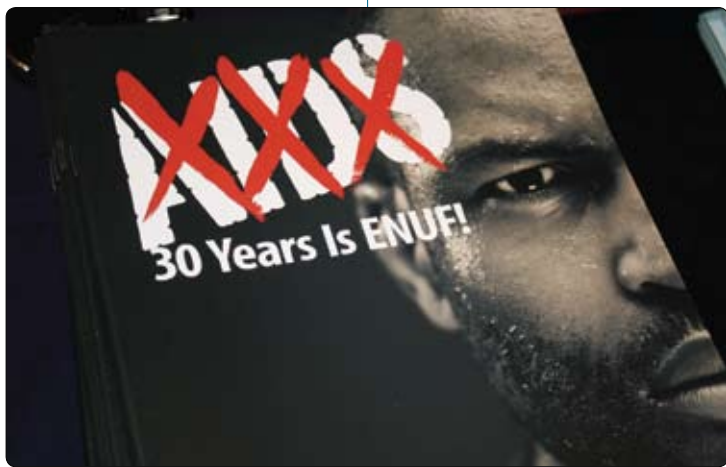
»Da bi funkcioniralo. Sploh podlaga, recimo, da slišiš, da ima službo, da študi-

ra, da ni s ceste, da ni brez doma, tako, a veš, da se družiš z določenimi ljudmi. On se z enim družiš, ti se tudi z drugimi, se nekje srečata, on tega pozna, oni onega, pa vprašaš, kaj je s tem in z onim – ja, dela ono, tretje, bla bla. Narediš si neko socialno sliko o njem, ampak potem ni ravno potrjeno, ker si sliko narediš na nekem rekla – kazala, na besedni podlagi, tako da kdo je zdaj s kom, pač, žal, ne vem.« (8, 25–34 let, 1–3 leta po diagnozi)¹

¹ Sogovorniki so zaradi varovanja podatkov o njihovi identiteti označeni s številko namesto imena. Dodan je še podatek o starostni skupini in času, ki

V stalnih partnerskih zvezah je bilo zaupanje najpomembnejše za ohranjanje in razvoj zveze. Sogovorniki so poročali, da je večja intimna povezanost vplivala na neuporabo kondomov. Čas trajanja zveze je utrdil zaupanje in vplival na opuščanje zaščite, kar velja tudi za spolnost z občasnimi partnerji. Bolj kot sta bila partnerja povezana, prej sta začela z nezaiščitenimi spolnimi odnosi in vsemi pomeni, ki so jih imeli za njuno zvezo (npr. večja intimna po-

je pretekel od diagnoze okužbe s HIV do intervjuja v letu 2010.

vezanost in intenzivnejši fizični občutek spolnosti). Opuščanje uporabe kondomov nosi simbolni pomen v partnerskem zaupanju in je zato lahko podvrženo zlorabi, kot v primeru nezaščitenih analnih spolnih odnosov zunaj stalnih zvez. Na takšen način je relativno veliko partnerjev mojih sogovornikov v zvezo »prineslo« virus HIV. Nekateri so stalno zvezo, morda zaradi razlogov, povezanih z odporom do rabe kondoma in misli na nevarnost okužbe s HIV, dojemali kot varno, kompromisno rešitev za nezaščiten spolnost, a te iste osebe tudi z naključnimi, občasnimi partnerji niso vedno uporabljale kondoma, čeprav so jih dojemale kot nevarnejše. Trend nezaščitenih analnih odnosov v kombinaciji s pogosto menjavo spolnih partnerjev predstavlja veliko nevarnost za hitro širjenje okužb s HIV in drugih SPO med MSM in nikakor ni omejen samo na nekatere lokacije v evropskih urbanih središčih (savne, darokrumi, parki itd.) oziroma zasebne »spolne klike« v tujini, kot je poročal sogovornik 16:

»Tam te pa itak včasih kdo, če kondom ven privlečeš, že malo čudno pogleda, mogoče te celo napizdi in vpraša, kaj se pa greš.« (16, 35–44 let, > 3 leta po diagnozi).

Čeprav v veliko manjši meri, pa je bilo mogoče tovrsten trend zaznati tudi v Sloveniji. Nanj gotovo vpliva tudi recesijski fatalizem, odpor do rabe kondomov (predvsem med mlajšimi MSM) in pa

tudi zavedanje o vplivu visokoaktivnega protiretrovirusnega zdravljenja na zmanjševanje kužnosti okuženih posameznikov:

»Kolikor lahko jaz vidim, je en trend, vem, da se tudi v Sloveniji širi ta trend seksa brez kondoma. To je in – Dajte mi mir s temi kondomi!«

Menda je tudi spolnih odnosov vedno več?

»Ja. Ker, saj pravim, ti mladi so razuzdani, bolj kot smo bili mi, to sigurno. Če smo mi tam, ne vem, kdaj dozoreli, so ti že zdaj pri 18 full in, in seksajo brez problema. Internet je definitivno svoje naredil. A veš, včasih si dejansko moral nekam iti, na nek javen plac nekoga poiskat, danes se tamle priklopiš, malo popišeš in se že zмениš in to je že lahko to.«

Ja, saj so te strani Avanture.net, Ona-on.

»Ja. En kup je teh strani, Gay Romeo, kaj ti jaz vem, a veš, tako da sploh ni problem.« (16, 35–44 let, > 3 leta po diagnozi)

Tovrsten trend je problematičen, saj se velik del prenosov okužb s HIV zaradi zelo visokega virusnega bremena HIV v krvi v prvih tednih po okužbi zgodi takrat, ko za svojo okužbo osebe še ne vedo. Stanje je še bolj zaskrbljujoče, če upoštevamo nedavno povečanje števila prijavljenih primerov nekaterih SPO med MSM v Sloveniji (Klavs idr. 2012a), in visokega deleža poznih diagnoz okužbe s HIV med MSM in precejšnjega števila sočasno diagnosticiranih okužb s sifilisom (Klavs idr. 2012b). Ulcerativne SPO, kot je

sifilis, zvišajo tveganje okužbe s HIV (Bonell idr. 2000; Blank 2005).

Spreminjanje življenja po diagnozi

Novico o kronični boleznici običajno spremljajo globoka stresna občutenja. Po seznanitvi z diagnozo, so mnogi sogovorniki doživeli velik psihični šok in stisko. Temeljni princip poteka življenja v tem kratkoročnem obdobju po diagnozi je stanje liminalnosti, »biografske razdvojenosti«, ki ga Anderson s soavtorji (2010) opisujejo kot »radikalno ločitev med življenjem pred in po diagnozi, kar jih je pripeljalo v stanje liminalnosti, ker so se znašli med uveljavljenimi strukturnimi in socialnimi identitetami« (Anderson idr. 2010: 1493).

V kratkoročni perspektivi po diagnozi so s HIV okužene MSM spremljali občutki krivde, depresije, grajanja samega sebe zaradi preteklih dejanj, obremenjevala pa so jih tudi eksistenčna vprašanja, pri čemer so nekateri izpostavili socialno varnost (od prekinjenih partnerstev do zaposlitve in zdravstvenega zavarovanja), in/ali misli, povezane s prepričanjem, da bodo kmalu umrli. Šok po diagnozi okužbe s HIV lahko spremljajo motnje hranjenja, razmišljanje o smrti in samomoru, depresija ter strah, da bi se o njihovi okužbi razvedelo na sceni ali v drugi socialni okolici. Močnejši šok so doživljali starejši sogovorniki, tisti, ki so bili manj povezani z gejevsko sceno, manj seznanjeni ali pa niso bili seznanjeni z novostmi zdravljenja in širjenja virusa HIV ter tisti, ki svojega spolnega življenja pred okužbo niso zaznavali kot tveganega za okužbo s HIV:

»Začetek je bil pa zelo naporen, ja ene pol leta je bilo zelo.«

Kaj si doživljal takrat?

»Mmm, kaj pa vem, osebno sem tako, na marsikaj sem pomišljal, od samomora do vsega, vse, vse, ne vem, enostavno pač nisem videl več izhoda. Ni mi bilo, vseeno

mi je bilo. Za vsako stvar mi je bilo ... Pač, same negativne stvari, v bistvu, sem razmišljal. Nič ni bilo kaj pozitivnosti v meni.« (4, 35–44 let, > 3 leta po diagnozi)

Če se posamezniki niso socialno izolirali in so imeli pri soočanju s svojo težavo ustrezne sogovornike, je to bistveno izboljšalo kvaliteto njihovega življenja. Proces, ki je bil značilen za premik od stanja psihične stagnacije ali pasivnosti k aktivnemu soočanju z okužbo, je bil proces sprejetja lastne okuženosti s HIV. Od tu naprej so sogovorniki večinoma poročali o aktivnejšem življenju in boljšem počutju. Dobra strokovna podpora ob seznanitvi z diagnozo okužbe s HIV in prvi pregled pri specialistu za zdravljenje okužbe s HIV, ter seveda vpliv zdravil na izboljšanje fizičnega zdravja, v kombinaciji s podpornim socialnim okoljem in skrbjo zase, je zagotavljala hitrejšo »normalizacijo« življenja s HIV.

Spreminjanje spolnosti po diagnozi

V veliki večini primerov so okuženi s HIV po diagnozi najprej prekinili s spolnostjo. Razlogi zato so bili povezani s siceršnjim psihičnim šokom, z vprašanji eksistence, z odnosom do lastnega telesa, ki so ga velikokrat dojemali kot kužnega in nevarnega za okolico in tudi z zapiranjem vase ter siceršnje rezerviranostjo pri interakciji z drugimi, predvsem zaradi strahu, da bi kdo izvedel, da so okuženi s HIV. Tovrstni konteksti miselnih procesov kmalu po diagnozi so po navadi zmanjševali željo po spolnosti, bodisi s svojim dolgoletnim partnerjem ali z drugimi občasnimi partnerji:

Kako je okužba vplivala na tvojo spolnost?

»Katastrofalno. Mislim, katastrofalno tako, saj ne vem, kako bi povedal, v glavnem težko se je bilo spustiti v spolni odnos. Kakor sem prej rekel, imaš HIV non-stop prisoten, pač, misliš non-stop, kako bo. Imaš filing, da boš zdaj vsakega, ki se ga boš dotaknil, že okužil. Bojiš

se, jaz sem se enostavno bal, da bom koga okužil, in zato sem v bistvu zavračal vse ponudbe.» (27, 25–34 let, 1–3 leta po diagnozi)

V različno dolgih obdobjih po diagnozi je večina sogovornikov ponovno pričela s spolnostjo. Nekateri so poročali, da so se sprva izogibali analni penetraciji in izvajali samo masturbacijo ali pa oralne spolne odnose. Večina okuženih s HIV je želela zaščititi svoje spolne partnerje, posebno pri analnih spolnih odnosih. Tudi večina mojih sogovornikov je poročala o spremembi spolnega vedenja iz tvegane v varnejše. Kljub temu pa so imeli nekateri težave ohraniti raven varnejšega spolnega vedenja in so se po določenem času ponovno začeli tvegati. Različne tuje študije navajajo, da se tvegano spolno vedenje po diagnozi naprej zmanjša, v daljšem obdobju pa približno 20 do 30 odstotkov okuženih MSM znova prične z bolj tveganimi praksami. Majhnost slovenske scene vpliva na odločitve za rabo kondoma, tudi pri sogovorniku, ki tudi po diagnozi raje občuje nezaščiten razen v izjemnih primerih, ko raje uporabi kondom:

»V Sloveniji bi se pa vedno lahko res vprašal. Ali pa če je nekdo mlajši, precej mlad, tam imaš to odgovornost, sigurno čutiš, joj, ne morem, prvič, je še mlad, mu bom vse sesul, drugič, jaz sem tu in bo lahko direktno rekel, od tebe sem.« (16, 35–44 let, > 3 leta po diagnozi)

Glede na poročanje dveh sogovornikov, dobrih poznavalcev slovenske scene, ki sta imela oz. imata po diagnozi še vedno nezaščiten analne spolne odnose z občasnimi, naključnimi spolnimi partnerji, lahko identificiramo specifično težnjo po nezaščitenih analnih spolnih odnosih, kar je praksa manjšega deleža MSM znano okuženih s HIV. Navedla sta lastne prakse prelaganja odgovornosti za rabo kondoma na spolne partnerje:

»Ja, sigurno, a veš, glej, če je z mano brez, pomeni, da je pred mano še z ne vem

toliko in tolikimi tudi brez in da je itak zelo velika verjetnost, da je že kaj pokasiral. Ker jaz sem skoraj prepričan, da nekdo, ki gre z mano brez, definitivno nisem jaz prvi, ki je šel brez. In če je šel že pred mano z ne vem kolikimi, potem mu je itak to lajf. Tako da ni tako, da, mislim nikoli ni, joj, glej, ravno od mene. Ali pa da bi zdaj imel slab filing, zdaj bo pa od mene neki dobil. Ne, Ne, ker je itak že v to tako vpet in nisem jaz tisti prvi.« (16, 35–44 let, > 3 leta po diagnozi).

Tudi druga dva sogovornika, ki sta po diagnozi nadaljevala z nezaščitenimi analnimi spolnimi odnosi, sta navedla razloge za to. Eden zaradi frustracij in jeze, ker se je tako nepričakovano okužil od svojega dolgoletnega partnerja, misleč, da sta si popolnoma zvesta, in drugi zaradi svoje družbeno uveljavljene podobe promiskuitetnega geja na sceni, pri čemer bi s prekinjanjem spolnosti ali uporabo zaščite lahko vzbudil sum ali govornice pripadnikov scene, da se je okužil s HIV.

Za obdobje po diagnozi okužbe s HIV je treba izpostaviti tudi dejstvo, da ob načelni uporabi zaščite, okuženi posebno občasnim spolnim partnerjem okužbe najpogosteje ne razkrijejo zaradi strahu pred zavrtnitvijo spolnega odnosa, pred širitvijo informacije po sceni, uničenjem potenciala novih spolnih partnerjev, stigmatizacije in morebitne diskriminacije, npr. v službi. Stalni spolni partnerjem so okuženi zaradi občutka dolžnosti zaščite običajno povedali za okužbo. Razkrivanje okužbe doprinese k deljenju odgovornosti za zaščito med oba partnerja in omogoča kvalitetnejšo spolno izkušnjo. Mnogi sogovorniki so izrazili željo po stalni zvezi s HIV-pozitivnim partnerjem, ki bi lahko predstavljala varno okolje, ne samo glede spolnosti in soočanja z okužbo, temveč tudi zato, ker naj ne bi bilo bojazni, da bi partner o okužbi povedal še komu, ker sta okužena oba.

Sklep

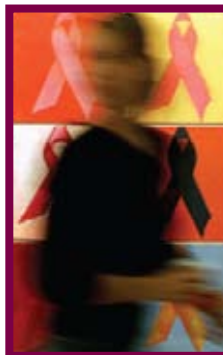
Spolnost med moškimi je podvržena vplivom mnogih zgoraj na-

vedenih dejavnikov. Prvotni strah pred okužbo s HIV, ki je prevladoval na začetku epidemije v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, se je v zadnjem desetletju zelo zmanjšal. Z razvojem učinkovitih zdravil za zdravljenje okužbe, ko ta več ni smrtna obsodba, je kultura varnejše spolnosti, ki je bila prvi odziv gejevskih skupnosti zahodnega sveta na hitro širjenje virusa, vedno bolj odsotna. K temu procesu vpliva tudi zmanjševanje sredstev za primarno preventivo (sprememba vedenja, prezerativni, informiranost itd.) in povečevanje sredstev za razvoj novih zdravil in boljša dostopnost do zdravljenja. Čeravno je zelo učinkovito protiretrovirusno zdravljenje občutno pripomoglo k omejevanju širjenja okužbe s HIV (okuženi so ob rednem jemanju zdravil mnogo manj kužni), pa zanemarjanje primarne preventive dolgoročno povzroča veliko breme za MSM in zdravstveni sistem. Več energije in denarja bo treba usmeriti predvsem v preprečevanje novih okužb, vključno s pozitivno preventivo, t. j. v zagotavljanje podpore za MSM, ki so okuženi s HIV. Ne samo zaradi njihovih psihosocialnih potreb, kot je npr. možnost zaupnega pogovora s stalno prisotnim in usposobljenim svetovalcem za pomoč pri soočanju z vsakodnevnimi težavami in med partnerskimi odnosi, temveč tudi zaradi vzdrževanja varnejše spolnosti. Možno je, da bi se na ta način, ki je utemeljen na prepoznanih potrebah okuženih MSM, njihovo zadovoljstvo s spolnostjo in kvaliteta življenja okuženih izboljšala, predvsem pa bi se zmanjšalo tvegano spolno vedenje in povečalo spolno zdrav-

je vseh MSM. Nadalje, stalne »monogamne« partnerske zveze so včasih bile razumljene kot varne in to ne samo med MSM populacijo, temveč pogosto tudi v strokovnih krogih. Rezultati različnih slovenskih in mednarodnih raziskav kažejo, da je delež nezaščitenih analnih spolnih odnosov med partnerji v stalnih zvezah veliko večji kot pri teh odnosih z občasnimi partnerji. Na podlagi formalnih in neformalnih pogovorov z okuženimi MSM smo ugotovili, da jih je presenetljivo veliko kot najbolj verjeten vir okužbe navedlo ravno stalne partnerje, s katerimi so imeli v večini primerov zaradi prepričanja o varnosti in zvestobi redne nezaščiten analne spolne odnose. Poleg zelo promiskuitetnih MSM je pri primarni preventivi potrebno še posebej skrbno obravnavati tudi tiste MSM, ki stalne partnerske zveze dojemajo kot absolutno varne pred okužbo s HIV.

Reference:

- Anderson, M. [idr.]. 2010. »It took a piece of me«: Initial responses to a positive HIV diagnosis by Caribbean people in the UK. *AIDS Care* 22(12): 1493–8.
- Klavs, I., T. Kustec in Z. Kastelic. 2012a. *Spolno prenesene okužbe v Sloveniji: Letno poročilo 2011*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
- Klavs, I., T. Kustec in Z. Kastelic. 2012b. *Okužba s HIV v Sloveniji: Letno poročilo 2011*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
- Blank, S. 2005. 'Ulcerating STD's and HIV: A Cause for Concern'. *The PRN Notebook* 10(2): 2–6. Spletni vir: <http://www.prn.org/images/pdfs/79_blank_susan.pdf>, 1. 4. 2012.
- Bonell, C., P. Weatherburn in F. Hickson. 2000. 'Sexually transmitted infection as a risk factor for homosexual HIV transmission: a systematic review of epidemiological studies'. *International Journal of STD & AIDS* 11(11): 697–700.

V Društvu informacijski center LEGEBITRA nudimo anonimno, brezplačno in zaupno testiranje na HIV ter nekatere druge SPB (Hepatitis B,C, Sifilis, oralno gonorejo) izven zdravstvenih institucij. Testiranje poteka vsak ponedeljek med 18. in 20. uro v prostorih društva na Trubarjevi 76a v Ljubljani, kjer je možen tudi hitri test na HIV. Enkrat mesečno je test mogoče opraviti tudi v klubu k4 (Roza sobota, Kersnikova 4, Ljubljana) in klubu Tiffany (Metelkova mesto, Masarykova 24, Ljubljana). Več informacij o testu na HIV izven zdravstvenih institucij lahko najdete na: www.testiran.si

BARBARA RAJGELJ

Zakaj so damski vložki leteli v Zokija, v Gašparja Gašparja pa ne?

Pred, med in po letošnji Paradi ponosa so se vnele številne razprave o tem, ali je bilo primerno, da so na njej nastopili predstavniki politične elite. Tarča kritik sta bila predvsem govora župana Zorana Jankovič in ministrice Anje Kopač, nezapažen pa ni ostal niti obisk predsednika Pahorja. Nekaterim se je to zdel nov korak k emancipaciji gejev, lezbijk, bi- in transseksualcev (na primer beograjski aktivisti so ljubljansko parado komentirali: »Na slovenski paradi župan glavnega mesta in predsednik republike, kaj mislite, kdo bo na paradi pri nas?«), drugim se je kljub vsem pomislekom, ki spremljajo verodostojnost in legitimnost naše politike, njihova prisotnost zdela primerna, saj so politiki kljub vsemu predstavniki ljudstva, tretjim – tako znotraj kot zunaj LGBT-skupnosti – pa se je to zdelo nezaslišano. Najdlje so pri nasprotovanju politizaciji parade šli anarhisti in vstajniške socialne delavke, prvi z glasnimi vzkliki proti ministrici za delo, druge z akcijo metanja vložkov v župana.

Slabe tri mesece po paradi ponosa je bil na mesto predsednika uprave Luke Koper d.d. imenovan Gašpar Gašpar Mišič, ki so ga kljub nasprotovanju strokovne in splošne javnosti na direktorsko mesto izvolili člani nadzornega sveta, ki predstavljajo delavce. V devetčlanskem nadzornem svetu so zanj glasovali vsi trije predstavniki delavcev, predstavnica koprške občine in predsednik nadzornega sveta. Takoj po izvolitvi se je zdelo, da bi Mišič lahko postal sprožilec novega vala protestov, ki pa so jih že v naslednjem hipu spodnesli delavci Luke Koper, ki so svojo podporo Mišičevemu imenovanju večkrat potrdili in pojasnili v medijih. Kljub očitnemu paktu med delavci in mešetarskim kapitalizmom sumljivega porekla se pripadniki anti-kapitalističnega bloka septembrske vseslovenske vstaje niso udeležili. Celo več, že napovedane proteste proti isti politični eliti, ki je imela govor na paradi, so v koprskem primeru ignorirali, če ne celo bojkotirali, za udeležbo na njih enostavno niso videli pravega razloga.¹

Zakaj so torej v politično elito vložki leteli na paradi gejev, lezbijk, bi- in transseksualcev, pred Luko Koper pa ne?

Prvič, zato ker so se v očeh antikapitalistov, vstajniških socialnih delavk in anarhistov z Zoranom Jankovičem zlizali geji, lezbijke, bi- in transseksualci, z njegovim zaveznikom Gašparjem Gašparjem Mišičem pa delavci. In ker se razredni boj jemlje resno, identitetni boj pa ne, je prvo lizarjenje prostituiranje, drugo pa zasledovanje legitimnih interesov. Glavno sporočilo letošnje Parade ponosa je tako ostalo, da je to skomercializiran, skorumpiran dogodek ljudi polnih riti, ki bi se že davno lahko nehali ukvarjati s svojimi pravicami, ker spol sam po sebi ne obstaja. In če ne obstaja spol, kako bi potem lahko obstajala spolna usmerjenost, kaj šele diskriminacija na temelju spolne delitve ali spolne usmerjenosti. In če ne obstaja diskriminacija, ne obstaja potreba po sodelovanju z odločevalci. Glavno sporočilo po izvolitvi nepremičninskega posrednika za predsednika uprave enega največjih državnih podjetij pa je bilo: če so delavci z njim zadovoljni, potem ni razloga, da bi dvomili v njegovo znanje, sposobnosti in dobre namene.

Drugič, zato ker je Jankovič govoril na Paradi ponosa, ki je parada amorfne skupine posameznikov in posameznic, kateri lahko pripada vsakdo, saj se

pripadnost ne formalizira, dokumentira ali preverja, ampak vsakdo svojo spolno usmerjenost opredeljuje sam. Na drugi strani se pri delavcih Luke Koper natančno ve, kdo to so. Ve se, kdo so tisti, ki trpijo grenke in sladke plodove upravljanja tega ali onega šefa. Zato si nihče ne more prilepiti oznake delavec Luke Koper, če to ni. Medtem ko je vsak lahko vsaj biseksualen, questioning, queer ali aseksualen, če naštejemo samo nekatere seksualne opredelitve iz angleške kraticе LGBTQQIAAP, je delavec Luke Koper tisti, ki ima z njo pogodbo o opravljanju dela. Eno-stavno: imaš pogodbo, nimaš pogodbe. Če jo imaš, lahko govoriš, če je nimaš, nimaš v imenu delavcev kaj govoriti o tem,

kaj je njihov interes in na kakšen način naj ga zasledujejo. In prav je tako. Ker nihče ni oni, nihče drug ne dela v njihovih delovnih pogojih, nihče drug ne živi od njihovih plač, nihče drug ni od delodajalca tako eksistenčno odvisen kot oni. Zato v njihovem imenu lahko govorijo le sami. Žal pri gejih in lezbijkah temu ni tako: ker so identitete fluidne, se vsakdo lahko opredeli kot karkoli. In to dejstvo nepovratno razkrajata tisto, kar je bilo nekoč boj za pravice homoseksualcev, sčasoma pa se je upravičeno širilo, a izgubilo jasnost. Ker smo vsi (vse), od nas ni nič več ostalo. Kot pripadniki tega naključnega seštevka nimamo več zahtev, ki bi jih naslavljali, ker nam nič več ni skupno. Zato se mora vsakdo vprašati, v čigavem imenu govori. Ker nisem trans-, bi- ali aseksualna, ne morem govoriti v njihovem imenu. Govorim lahko samo v svojem imenu in morda v imenu malega Bena, ki mu v rojstnem listu pod imenom ene mame piše mama, pod imenom druge mame pa oče. In pri tem ločim med tistimi politikami, ki so skorumpirani, a bodo ta rojstni list spremenili, in med tistimi, ki so skorumpirani in ga ne bodo.

Tretjič, zato ker boj za pravice seksualnih manjšin vsakdo zlorabi po svojih potrebah: na eni strani politiki, na drugi strani pač kdo drugi. Do kakšnih absurdnih zaključkov lahko pripeljejo ignoranca in nerazumevanje položaja drugega, kaže kolumna dopisnice Dela iz Rusije, v katerem je pod naslovom Krvavi tamponi in balaklave: Je LGBT-skupnost enako avtoritarna kot pravoslavna cerkev?² ugotavljala, da so »Pussy Riot na muho vzele skorumpiranega politika Vladimirja Putina in obenem užalile na milijone pravoslavni vernikov. (...) Slovenske anarhistke so na muho vzele skorumpiranega politika Zorana Jankoviča in zraven užalile še LGBT-gibanje. Sta pravoslavna cerkev in LGBT-skupnost v enaki meri nedovzetni za nedogovorjene rituale? Gre v obeh primerih za avtoritarni ustanovi?« Polona Freljih je pozabila napisati, da se je pri nas razprava, o kateri piše, razvnela ob mojem stavku na Facebooku: »Mah, tudi neotesana samopromocijska ugrabitev parade s strani vstajniških socialnih delavk in anarhistov je svoboda govora. #GotovaSem«, članice Pussy Riot pa tudi zaradi avtoritarnosti ruske ortodoksne cerkve preživljajo zaporne kazni v Sibiriji. Morda pa ni pozabila, ampak ne razume razlike. Morda pa jo razume, ampak se ji ne zdi bistvena. Morda pa je samo tisti dan morala oddati tekst, ker je to njena služba, in je morala osmisлити svojo pozicijo, medtem ko se je pozabila vprašati: v čigavem imenu govorim. Tako kot so se to isto tisti dan pozabile vprašati vstajniške socialne delavke (in delavci, če se že gremo) in anarhisti in anarhistke.

¹ <http://www.dnevnik.si/slovenija/v-ospredju/pred-parlamentom-nastaja-nova-koalicija>

² <http://www.delo.si/mnenja/blog/rusija-od-a-do-z-krvavi-tamponi-in-balaklave.html>

BRANE MOZETIČ

Delitve

Ker sem vekomaj poslušal, da se menda vse začne v zgodnjem otroštvu, bom začel tam. Odraščal sem pri starih starših na deželi in moški vzorec mi je lahko podajal le stari oče, ki pa je bil že v letih, droben in izčrpan, nekako nezainteresiran za patriarhalni red sveta. Morda je doma bolj vladal matriarhat. Pa vendar, družil sem se predvsem z dečki, deklic je bilo enostavno malo in še te so se držale nekako zase. Le ena je nam, fantom, rada kazala svojo finko, sicer pa so nas bolj zabavale seksualne igrice med sabo. Šolski sistem je bil seveda socialističen, kar pomeni, da je vsaj deklarativno moške in ženske obravnaval enako. Pa vendar so učiteljski zbor sestavljale predvsem ženske, učenci pa smo bili dokaj pomešani, razen pri telovadbi. Že zgodaj sem prehajal od enega spola k drugemu in se potem za nekaj let bolj ustalil v heterorazmerju, v pričakovani družini. Ko sem se tudi javno začel zanimati za tako imenovani homosvet, je bilo to vsem nekoliko čudno. Oba svetova sta me začela gledati sumljivo. Nekje leta 1988 sem začel redneje hoditi na sestanke skupine Magnus in na skupna srečanja s skupino LL. V njihovem krogu sem bil nekakšen tujek. Že res, da je imel večji del lezbičnih aktivistk v preteklosti izkušnje ali seksualna razmerja tudi z nasprotnim spolom, kar je bilo pri gejih redkeje, pa vendar, jaz sem bil vendar poročen, imam celo otroka. Mislil, da se je ta nezaupljivi pogled name vlekel še leta. Po eni strani sem ga razumel, po drugi pa sem ga dojemal kot določeno nesprejemanje, ki je torej postalo dvojno, tako iz hetero kot iz homosveta. Da pa njihova delitev sveta na heteroseksualce in homoseksualce ni edina, sem spoznal dokaj hitro. Še iz šolskih časov sem naivno verjel v skupen trud neke skupine, tu pa sem naletel na ostre delitve na geje in lezbijke. Najprej na gejevskem polu. Že mogoče, da so bili glavni gejevski aktivisti odprti do teh vprašanj, že tisti v drugem krogu so bili drugačni. Imeli so neke heteroprijateljice, danes imenovane taške, včasih morda švulmuti, sicer pa so imeli do žensk in še posebej do lezbijk dokaj moško šovinističen pogled. Povsem pa se jim je zameglilo ob ženskih seksualnih organih. To me je spremljalo še kasneje, vse do danes. Če je prikaz dveh lezbijk (seveda prirejenih heteropogledu), heteroseksualcem nekakšen rajc, pa se je gejem tak prikaz dobesedno upiral. To sem pripisoval dejstvu, da jih velik del ni imel nikakršnih seksualnih izkušenj z ženskami, kaj šele razmerij. Vagina se jim je enostavno gnusila oziroma so se je bali. Še danes ne boste našli veliko gejev na prikazovanju lezbičnega filma in še manj jih bo bralo lezbično knjigo. Torej: moja prva leta aktivizma so bila v veliki meri posvečena trudu po sožitju Magnusa in LL (če poenostavim). Enkrat so bili v zraku eni, enkrat drugi. V iluziji, da bi se tako stanje lahko pomirilo, smo celo ustanovili skupno organizacijo Roza klub in vodili večinoma skupne projekte. A zelo hitro so se našli aktivisti, ki so hoteli »ločene spalnice«. In prenetljivo hitro so eni in drugi privzemali priučene heteronormativne obrazce obnašanja in reagiranja.

Pestrost in ne nazadnje tekmovalnost sta sicer lahko koristna, a meni sta se zdela predvsem drobljenje in izčrpavanje že tako šibkih aktivističnih krogov. Ker pa smo ljudje vedno bolj nagnjeni k vrtilčkom kot pa k skupni njivi, se je skupnost vse bolj drobila in sesuvala. K temu so

pripomogle tudi nove organizacije in skupine, vse teoretično skupne, a v večji meri bolj kot ne gejevske. Stanje se do danes ni kaj dosti spremenilo, le da je to bipolarnost gejev in lezbijk malo načel pojav še drugih, recimo trans-, bi- in queerovskih posameznikov.

Spolna delitev je bila torej prva, ob katero sem zadel. Z demokracijo pa so se poleg te pojavile tudi ideološke delitve. Na pluralnost družbe smo postajali pozorni že pri reviji *Revolver*. Začeli smo se zavedati (kar nam je bilo prej povsem nepredstavljivo!), da so lahko med našimi »potrošniki« in širše med glbt-populacijo tudi drugače misleči. Najprej smo začeli paziti, da ne bi prizadevali verskih čustev. Cerkev tedaj še ni bila tako nestrpna in pogromaška. Ukvarjali smo se z vprašanji biti gej in veren. Naša odprtost je šla vse do poskusa vključitve nekega duhovnika na oder tretje parade ponosa, čemur pa smo se nekateri aktivisti odločno uprli. Obveljala je naša in kasneje se je izkazalo, da smo ravnali prav. Isti duhovnik je namreč začel javno vabiti geje in lezbijke v svoje kroge, da jih bo »ozdravil«. Po tem so se pa odnosi s cerkvijo samo še zaostrovali. Vprašanje vernosti glbt-populacije je nekako ostalo ločeno od aktivizma.

Drugo so bile politične delitve. Težko se je bilo sprijazniti, da veliko glbt-posameznikov voli ali so celo aktivni člani v konservativnih strankah. Nekaj gejev je bilo celo v vrhovih strank in imelo nas je, da bi jih avtirali. Pa vendar, ideološka nasprotja so se vse bolj kazala tudi znotraj aktivizma, tako da tovrstne akcije niso imele podpore. Vse očitneje je bilo, da aktivisti in aktivistke v okviru Škuca (tako v LL, Magnusu kot drugih projektih skupinah) predstavljajo militantnejši del aktivizma, druge skupine, kot recimo DIH in Legebitra, pa mehkejšo linijo. To se je pokazalo izraziteje že ob rojstvu prve parade ponosa, ko je druga linija izražala pomisleke in zavzela spravljivejši ton tako do Mestne galerije kot do županje. Ta dva pola glbt-gibanja sta izrazita še danes, včasih škodujeta posameznim akcijam, velikokrat pa se na neki čuden način dopolnjujeta ali celo stopita skupaj.

Nedvomno lahko vse te delitve zmedejo novince ali novinko na glbt-sceni, a dejstvo je, da obstajajo in da niso nujno vedno negativen element. Se je pa treba seveda z njimi soočiti in jih premagovati, ko je to potrebno. Idealno bi sicer bilo, da bi skupnost omogočala pestrost in različnost, ne da bi prihajalo do ostrih delitev ali celo sovražnosti. A žal smo ljudje vse preveč nestrpna bitja in tako so bile tudi v tujini glbt-skupine, ki so se fizično spopadle, ali načrtno uničevale trud drugih. To je seveda vedno bila predvsem voda na mlin nasprotnikov glbt-aktivizma. Pravzaprav bi bilo včasih najmodreje podpreti depolitizacijo glbt-aktivizma (torej nepovezovanje s strankami in politiki), kot smo se nekateri leta 1990 zavzemali za demilitarizacijo Slovenije, ki bi verjetno v marsičem spremenila potek zgodovine.

Foto: Nada Žgank/Memento

MIHAEL TOPOLOVEC IN ALEŠ ZOBEC

TRK POLITIK – PARADOKSI SPOGLEDVANJA PARADE IN OBLASTI

Letošnja, 13. Parada ponosa, se je pod sloganom »Svoboda in solidarnost sta istospolni par« vila po ljubljanskih ulicah 15. junija.

Že pred parado ...

Bila bi podobna prejšnjim, če se ne bi že v paradnem tednu oglasil Brane Mozetič in okrcal organizatorke in organizatorje parade, da se »parada iz leta v leto izrablja za politično propagando katerekoli politične opcije«. Še posebej ga je zmotil napovedan govor pokrovitelja parade, župana Ljubljane Zorana Jankovića. Mozetič je v izjavi za javnost zapisal: »GLBT gibanje, ki bo drugo leto praznovalo svojih trideset let, si gotovo ne zasluži, da ga nagovarja politik, osumljen koruptivnih dejanj. [...] Njegovo aktivno udeležbo na paradi lahko razumem le kot smešenje in izničevanje naših dolgotrajnih prizadevanj.«

Čeprav je Jankovičev nagovor v »najlepšem mestu na svetu« pravzaprav že stalnica, je težko spregledati dvoje dejstev. Najprej: v

zadnjem letu smo bili vsaj priča – če ne že tudi udeleženci in udeleženke – več množičnim protestom, vstajam, uperjenim proti aktualnim političnim in gospodarskim elitam. Nikakor pa ni zemarljivo tudi poročilo Komisije za preprečevanje korupcije, kjer so zapisani sumi koruptivnih ravnanj Janeza Janše in – pokrovitelja Parade ponosa Zorana Jankovića.

V sporočilu so organizatorke in organizatorji parade zapisali, da »vprašanja socialne in ekonomske pravičnosti ni mogoče misliti brez zahtev po popolni enakosti ne glede na katerokoli osebno okoliščino. Tako kot svoboda brez solidarnosti in varnosti večino ljudi potiska v eksistenčno negotovost in služi kot orodje za individualizacijo krivde za socialno in ekonomsko stisko, varnost in solidarnost brez svobode posameznike in posameznice uklenjata v totalitarno kletko. Zato sta prizadevanje za emancipacijo posameznih družbenih manjšin in prizadevanje za večjo ekonomsko enakost neločljivo povezana.«

Nastala je torej paradoksalna situacija: Parada ponosa se deklarativno vključuje v razredni boj in postavlja ob bok vstajnikom in vstaj-

nicam, po drugi strani pa kot govorca na paradni oder postavi Jankovića. Če pa situacijo vrednotimo s stališča, da prisotnost politikov na Paradi ponosa kaže na civilizacijski napredek naše družbe in je kot taka posledica dolgoletnega boja slovenskega lgbt-aktivizma, potem tovrstna kritika hitro izpade kot še ena oblika ciničnega generiranja nepotrebnih razprtij.

Miselni paradoksi, ki izhajajo iz premišljevanja o tem, kar se je »zgodilo« na letošnji Paradi ponosa, se dotikajo vprašanja različnih politik lgbt-aktivizma in razkrivajo njihove ideološke trke. Zakaj je udeležba določenih predstavnikov/predstavnice političnih elit na Pradah ponosa lahko problematična in vredna obsojanja? So protestne intervencije, ki kritizirajo tovrstno obliko politizacije Parade, nerealistične ali celo zavirajoče za družbeno-politični »napredek« lgbt-skupnosti?

... Na paradi ...

Udeleženke in udeleženci smo že navajeni na vsakoletno paradno podobo: nekaj sto ljudi, mavrični baloni, glasba, moških v tangicah spet ni ... Primerjava s tovrstnimi,

a docela skomercializiranimi dogodki v tujini hitro izriše »dolgočasnost« našega paradiranja. A je bilo letos nekoliko drugače. Paradi se je pridružilo še nekaj, morda novih, transgresivnejših skupin. V zakritih pisanih rutah in z udarnimi gesli in s simboliko se je paradi pridružila Rainbow Jihad Party Army, pa tudi Vstajniške socialne delavke, ki so izvedle nepričakovane performans: med govorom častnega pokrovitelja niso delale le verbalne zgage – vanj so (z)metale še okrvavljene vložke in tampone. Nastala je torej še ena paradoksalna situacija: na eni strani ploskajoča publika, ki želi in je vesela podpore župana, na drugi strani pa pravzaprav pravi kvirovski puč.

... In po paradi

Končno se je torej na paradi nekaj zgodilo. Vsaj sledeč fejsbukovskim zapisom, kjer so se izmenjevali komentarji nasprotnikov in nasprotnic radikalnejše intervencije ter njihovih podpornikov in podpornic, je imela intervencija tudi odmev. Je zato nastopila točka, ko bi moralo lgbt-gibanje premisliti svojo politično *agendo* in je torej čas za refleksijo?

Foto: Nada Žgank/Memento

Za začetek lahko bralke in bralci preberete nekaj krajših intervjujev s ključnimi deležniki in deležnicami: s predsednico Društva Parada Ponosa, z Vstajniškimi socialnimi delavkami in Rainbow Jihad Party Army, za kratek komentar pa sva prosila še etablirani lgbt-društvi – Legebitro in Škuc-LL.

Intervju z Black Rainbow Jihad Party Army

Se razumete kot alternativna struja znotraj slovenskega lgbtq-gibanja, ali pa je bil Black Rainbow Jihad Party Army enkrat »projekt«?

Šlo je za intervencijo v konkretno situacijo, parado kot manifestacijo nekega gibanja, ki se ima za emancipatorno. Želeli smo opozoriti na ravno ta politično emancipatorni moment, ki je pri siceršnjemu konceptu parade močno zamejen. Nismo torej alternativna struja »slovenskega« LGBTIQ-gibanja, saj ga ne razumemo v navezavi na kateri koli etnični, nacionalni diskurz, temveč ga razumemo kot gibanje onkraj kakršnega

koli identitarnega diktata. V tej zvezi seveda gre za kvirovsko misel in prakso, izraženo v obliki enkratnega posega v mainstreamovsko Parado ponosa.

Na spletni strani www.a-federacija.org je bilo zapisano, da ljubljanska parada »ni organizirana od spodaj, na horizontalen način«. Lahko pojasnite?

Da paradi manjka horizontali pristop, je že več let precej očitno. Parada odkrito koketira z oblastniki. V dejstvu, da pri oblastnikih išče pokroviteljstvo, podporo in tolažbo, vidimo prikrit patriarhalni vzorec oziroma vzorec hierarhizacije. Menimo, da ne potrebujemo pritrditve in dovoljenja vsakokratnega župana za to, da lahko enkrat letno naredimo shod in izobesimo mavrično zastavo na grad. Ob tem ne moremo mimo dejstva, da so organizatorji postavili trenutnega župana na govorniški oder kljub jasno izraženemu mnenju ljudstva o tem, da je župan pač skorumpiran. Sprašujemo se, zakaj bi na parado vabili politike, ko pa živimo v času, ko je v javnosti zaznati nezadovoljstvo nad parlamentarno politiko. V mislih in praksah smo oboroženi z znanji, kako se boriti za radikalno enakost, kako graditi boj proti parlamentarni politiki – sedaj pa

bomo pristajali na protokole s slavnostnimi govorcji? Organizacija parade bi bilo treba povsem odpreti in pri tem opustiti NVO-jevski pristop, ki nikakor ne ustreza horizontalnemu načinu organizacije upora.

Na vašem transparentu, s katerim ste se pojavili na Paradi, je bil ob zapisu »abolish gender« narisan spolno in antifašistično preoblikovan lik Hello Kitty, ki v roki drži puško, z rutami pa ste imeli zakrite obraze. Nekateri so ocenili to podobo kot neskladno s parado kot miroljubno manifestacijo, ki prisega tudi na razkritost.

Začeti moramo razmišljati izven umetno sproducirane delitve med »nasilnimi« in »mimimi« protesti in protestniki. Maskiranje na protestu pomeni zakritje pred policisti, kamerami – pomeni pa tudi kreativnost, poigravanje s podobo. Poseg Parade ponosa v prostor Kongresnega trga, skupaj z ikonografijo megalomanskega odra in pomeni, ki so jih prispevali udeleženi oblastniki, ni nič drugega kot določena manifestacija (sistemskega) nasilja – ki je sicer zapakirano v ličen ovoj, fine manire, navidežno prijaznost in prazne besede. Pred oblastniki, ki na opeharjeno ljudstvo pošiljajo do zob oboroženo policijo, se zakriješ iz razloga samozaščite. Menimo, da je o raz-

kritju treba razmišljati na manj spektakelski ravni – torej na vsakdanji ravni, v svojih skupnostih, v lokalnih okoljih in ga poskušati čim bolj prakticirati na ravni vsakdanjega življenja. In če je parada manifestacija v javnem prostoru – ki ga razumemo prej kot prostor političnega, potemtakem so poskusi njene centralizacije in režiranja izjemno škodljivi. Nekdo se je bo udeležil z balončkom v roki, drug pa kot zamaskiran in glasen. Sprejemanje raznolikosti izražanja se lahko odvija le v okolju, kjer nobeno mnenje ne šteje več od drugega; kjer ni organizatorja, ki bi nekaj odobral. Nelagodje, ki morda pri tem nastaja, je nekaj običajnega, vendar ne more biti opravičilo za depolitizacijo, kulturalizacijo, normalizacijo in udomačenje manifestacije.

Vašo intervencijo med govorom župana so nekateri dojeli kot žalitev, vi pa pozivate k premisleku koncepta Parade ponosa. Kakšen koncept bi po vašem mnenju Parada ponosa morala imeti?

Reakcija na skorumpiranega župana je bila žalitev? Nevarnost normalizacije skozi vsiljevanje malomeščanske omike nam narekuje premislek koncepta Parade ponosa. Najbolj pomembno je, da je parada od vseh. Naj poudarimo, da organizatorji Parade zastopajo le en del LGBT-gibanja in da obstajajo radikalnejši deli, ki se v igri »predstavnštva« ne vidijo. Vloga organizatorjev ne more biti pomembnejša od vloge kogar koli. Organizacija upora – parada je za nas oblika upora, ne pa koketiranja z oblastniki – mora temeljiti na samoorganiziranju od spodaj. In to je tisti kvirovski, dezidentifikacijski moment, ki je tukaj sicer prisoten, a se ga (pričakovano) poskuša diskreditirati kot nasilnega in žaljivega – čemur pa se je treba močno upreti!

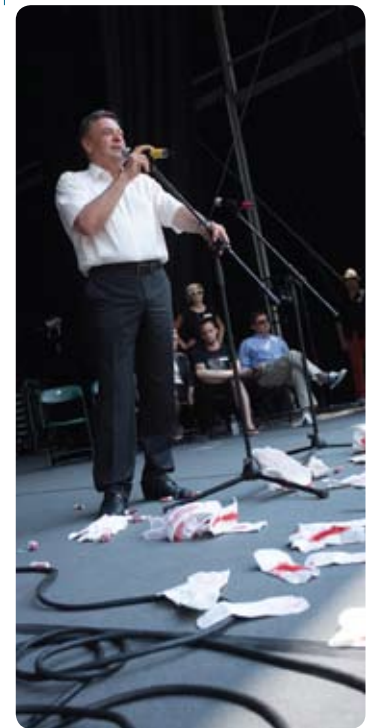

Intervju z Vstajniškimi socialnimi delavkami

Zakaj ste se odločile, da izvedete med letošnjo Parado ponosa intervencijo – metanje okrvavljenih vložkov in tampionov v župana Ljubljane?

Parada ponosa je za nas dan poklona bojem za svobodo ljudi ne glede na razlike. Solidarne smo z ljudmi, ki nimajo zagotovljenih

temeljnih pravic, saj se med takšne prištevamo tudi same in torej vidimo vsak boj za pravice kot skupen. Župan Ljubljane je predstavnik vladajoče elite, zastopnik srednjega sloja, varuje interese belega moškega in kapitala. Župan Ljubljane sistemsko ne deluje

v interesu brezposelne mladine, prekerno zaposlenih lezbijk, dolgotrajno institucionaliziranih žensk s težavami v duševnem zdravju, uporabnic avtonomnih prostorov. Nadaljuje z ustvarjanjem lepega, razslojenega mesta, v katerem kmalu ne bo prostora za nikogar,

ANDREJ ZAVRL

Šum na paradi

Na letošnji paradi je prišlo do šuma, ki je pokazal na razkol, v katerem živimo, ko po eni strani hodimo na vstaje in tvitamo novi svet, na zborovanjih in FB rušimo sistem in postavljamo novega, po drugi pa se zdi, da je za nas obstoječi red pravzaprav še kar dober, zato paradiramo z njim, ga vabimo k sebi in sodelujemo z njim.

Ampak eno je teorija, drugo realna politika, bi lahko rekli. Ali je torej res, da dokler se sistem temeljito in zares ne spremeni, nam ne preostane nič drugega, kot da z njim hočeš nočeš sodelujemo oziroma ga poskušamo spreminjati od znotraj? Danes prevladujoči tok aktivizma pravi, da pritiska na politiko in ji postavlja zahteve. A če je res, da je bil župan na paradi proti volji udeležencev, udeležen

in celo organizatorjk in organizatorjev parade in da bi z njegovim nepovabilom ogrozili vsaj parado, če ne še ne vem koliko drugih lgbtiq-projektov, to karseda nazorno ilustrira, da bi ta »pritisek« lahko poimenovali tudi kako drugače.

Potem ko se je del glbtq-aktivizma preoblekel v srajce in kravate ter iz kleti, neodvisnih con in temnic zakorakal proti sobanam odločanja in moči, ima njegovo delovanje kaj pokazati: predsednik republike je letos prvič sedel na paradnem odru, govorila sta vladna ministrica in župan glavnega mesta. Dosežki (?), ki bi bili pred desetletjem nezamisljivi, mnogokje pa so še danes. Ampak? Tukaj puščam ob strani tegobe in nevar-

nosti političnega in družbenega homokonzerviranja in se ustavljam samo ob pomisleku, ki se dotika povsem specifičnih okoliščin: dotična ministrica deluje v vladi, ki nadaljuje in zaostruje neoliberalne ukrepe prejšnje vlade, pa tudi proti županu smo nedavno množično protestirali.

Zato mislim, da je treba pozdraviti intervencije bolj anarhističnih udeleženk in udeležencev in se odreči obtožbam o ugrabitvi parade. Med glbtq je sicer prisotna (upravičena) zamera, da nas alternativa le redko podpre, kaj šele da bi hodila na parado. Če vendarle pride, je pa spet problem, ker ne pride tako/takšna, kot bi mi želeli. Mi, ki zagovarjamo raznolikost in svobodo. Izvedba njihovega protesta je lahko stvar okusa, a to je razprava, v katero ponavadi stopamo z vnaprejšnjimi sodbami, ki niso nujno podkrepljene z dokazi.

Tako kot za nasprotnike parade ta nikoli ne bo dovolj spodobna in se jim bodo vedno prikazovali fantomski moški v tangicah, bi bila za tiste, ki so jih VSD onelagodile, najbrž sprejemljiva edinole njihova odsotnost.

Zares neokusno bi bilo nekaj drugega: če bi prisotnost neoliberalne in koruptivne politike na paradi – po vsem, kar se je v letu pred njo dogajalo! – minila s hvaležnim ploskanjem poslušne publike. (»Priden, kuži!« Kuži pa z repkom pomiga, vesel, da ga niso spet – kot že tolikokrat poprej – zapodili čez prag.) Četudi je bil protest »ugrabiteljjev in ugrabiteljic parade« v visoki moral(istič)nosti morda naiven, je vendarle opozoril na kontekst, na večplastnost, na kompromise, ki jih sprejemamo, na našo vsakdanjo shizofrenijo.

ki ne prinaša dobička. Izvaja majhne kozmetične popravke, s katerimi si nemara pridobiva naklonjenost določenih skupin, a tovrstni popravki ne vplivajo na spremembe v razmerjih moči. Neenakosti v razmerjih moči med bogatimi in revnimi se večajo. Od začetka t. i. krize premoženje najbogatejših narašča, varčevalni ukrepi so naravnani k premiku bogastva od revnih k bogatim, od skupnega k zasebnemu. Župan Ljubljane predstavlja tovrstno politiko, zaradi česar si zasluži okrvavljen vložek v glavo.

Zakaj prav z vložki in tamponi, ki so jih nekateri označili kot »žaljive«, »primitivne« ipd.?

Žaljivost in primitivnost sta stvar osebnega mnenja. Za nas je žaljivo in primitivno nastopanje »gótovne politične elite«, ki ne razume, da je konec. Konec je pogubnega globalnega kapitalizma, ki razlašča množice in jih potiska v življenjske razmere nevredne besed. Ljudje se organiziramo, množice od spodaj prihajajo, tega ni mogoče ignorirati. Zaradi kapitalizma in izkoriščanja ščijemo kri vsak dan – nam je dovolj menstruacija enkrat mesečno. Okrvavljen vložek je simbol krvavenja več kot polovice ljudi v državi, ki si skrajno težko zagota-

vljajo preživetje. Spomnimo naj, kako je župan odgovarjal na zlorabe gradbenih delavcev pri gradnji Stožic – podpiral je Grep v vseh njegovih zlorabah. Če je komu pogled na ta simbol gnušen in primitiven, potem mora najprej sam premisliti, kaj na vložku in tamponu ga moti, kaj mu povzroča gnusobo. Nazadnje, same mislimo, da boj za pravice ni korekten in vpluden, temveč se tega osvobaja.

Nekateri si želijo podpore politikov, ker si je preko njih mogoče doseči zakonodajno zaščito. Odpira se dilema izbire med etiko na eni strani in političnim pragmatizmom na drugi.

LGBTQ-posamezniki in posameznice ne tvorimo homogene enote. Prav tako imamo različne poglede na enakost. Nekateri se npr. zavzemajo za istospolne poroke, medtem ko se drugim zdi tovrstna pravica skrajno konservativna. LGBTQ ima zaradi svoje izključnosti neverjeten potencial za mišljenje onkraj obstoječega reda, kar pa z institucionalizacijo velikokrat izzveni. Kaj je parada ponosa s sklepanjem koalicije s politiki do sedaj dosegla? Skorajda nič. Obstojne stranke so do LGBTQ ambivalentne in polne na-

sprotovanj v lastnih vrstah. K temu niti župan in niti predsednik države ne pripomoreta nič. Hkrati pa ne moremo mimo tega, da gre za isto politiko, ki varuje interese kapitala in s tem večini onemogoča dostop do stanovanj, dohodka, in si prisvaja skupno.

Zapisale ste, da »bi morala Parada ponosa, ki se je vila po istih vstajniških ulicah, v želji da okrepi svoj emancipatoričen potencial, vključevati razmislek in odraz kritike predstavnike demokracije (vprašanja ne-zastopanosti), neoliberalizma, socialnega opustošenja.« Kako si to konkretnje predstavljate?

Menimo, da je Parada ponosa preveč usmerjena k pravni državi – s tem mislimo tako priznavanje in legitimiranje institucionalne politike (predstavnike demokracije, ki preko države uveljavlja interese kapitala) kot formaliziranje odnosov (npr. preko istospolnih porok – poroko na splošno pojmuje kot vstopanje države in zakonodaje v odnose). Zavedamo se, da so te stvari nekaterim pomembne in da kot pravice ne bi smele biti kršene, a hkrati potrebujemo Parado, ki bo mislila onkraj obstoječih struktur – države, hierarhije, legalizma, kapitalizma. Menimo, da je potrebno prisluhniti notranjim protislovjem in razmišljati, kako

vključiti vso to pisanost. Povezovanje z različnimi skupinami, medsebojna podpora, samokritičnost, prevpraševanje lastnih praks delovanja so strategije, ki po eni strani gradijo skupnost od spodaj in hkrati omogočajo lažjo pot za doseganje ciljev. Parada ponosa bi verjetno tudi pridobila večjo podporo v širši javnosti, če bi temeljila na heterogenosti (na primer: sem invalidna lezbijka, študentka in se preživljam s prekernim delom), kot pa zgolj na spolnih identifikacijah, saj imamo ljudje mnogotere identitete. Želele bi si Parade ponosa, ki bi si drznila biti radikalnejša in bi npr. s kvirovsko energijo bombardirala banke ali okupirala prazna stanovanja.

Zapisale ste, da je potrebno graditi na združevanju od spodaj. Ampak načeloma organizatorke in organizatorji parade vsako leto vibajo v svoje vrste nove ljudi.

Naše vprašanje bi bilo: »Ali je Parada ponosa kot institucija sploh lahko organizirana od spodaj?« Nenazadnje pa ne gre za notranjo organizacijo, temveč za to, komu se daje glas in legitimnost za artikulacijo potreb – ne potrebujemo predstavnikov na velikih odrih, da bi bili slišani.

Intervju s predsednico Društva Parada Ponosa, Nino Hudej

V sporočilu letošnje Parade, ki je potekala pod sloganom »Svoboda in solidarnost sta istospolni par« ste med drugim zapi-

Foto: siol.net

sali, da se ne želite še naslednje četrto stoletja ukvarjati s svojimi temeljnimi človekovimi pravicami, hkrati pa ste kot govorce povabili nekatere predstavnike tiste politike, ki do sedaj za lgbt-posameznike in posameznice – kot pišete – ni naredila dovolj. Zakaj?

Ker, žal, živimo v svetu, v katerem obstajajo otroci, ki nimajo pravic do obeh svojih staršev, v državi, v kateri dvajsetletna zveza dveh

istospolnih partnerjev pravno ne obstaja in v skupnosti, ki konkretne (politične) rešitve potrebuje danes.

Razumete povezovanje med parado in politiko, ki vsaj na deklarativni ravni podpira lgbtq-skupnost, kot nekaj, kar je zaželeno in nujno potrebno za doseganje pozitivnih sprememb?

Jaz bi si – najbolj od vseh – želela dosegati politične, zakonodajne in družbene spremembe brez sodelovanja s politikom, vendar žal v državnem zboru ne sedim in glasujem jaz, ampak predstavniki političnih strank.

Možno je bilo zaslediti negativne odzive organizatorjev parade do intervencije, ki so jo med govorom župana izvedle Vstajniške socialne delavke.

Parada se do akcije, vse do danes, ni opredeljevala. Celotno več, vsebinsko se nam zdi legitimna, izvedbeno pa zaradi kršitve načela nedotakljivosti človekovega telesa problematična. Je pa res, da so se nekateri udeleženci parade počutili

zlorabljene od politične elite, nekateri od izvajalcev/k akcije, nekateri pa z obeh strani hkrati.

Letošnja Parada je nosila sporočilo, da boj za pravice lgbtq-posameznikov in posameznice vključuje tudi boj za širše socialne in ekonomske pravice drugih družbenih skupin. Po drugi strani pa je bilo možno slišati očitke, da se letošnja Parada z izbiro govorcev ni distancirala od skorumpirane politične elite, proti kateri smo protestirali na vseslovenskih vstajah. Kako odgovarjate na te očitke?

Res je, organizatorje letošnje parade ponosa je po eni strani vodila želja preseči ukvarjanje zgolj s klasičnimi LGBTQ-vprašanji – kot so pravica do istospolne poroke, pravica do posvojitve, pravice transspolnih oseb, nediskriminacija pri darovanju krvi in podobno –, ampak smo pozornost želeli usmeriti tudi na socialno izključnost, kršitve delavskih pravic, revščino starih in nezaposlenost mladih. Poleg zahteve po večji ekonomski in socialni pravičnosti za vse, je bil naš temeljni cilj pri-

spevati k olajševanju vsakdanjega življenja gejev in lezbijk. V tem smislu bomo tudi v prihodnje sodelovali z institucijam, ki so v preteklosti izkazale razumevanje in podporo temu cilju, hkrati pa bomo od njih brezpogojno zahtevali enakost in socialno državo za vse. Strinjanje s temi institucijami in skupno iskanje rešitev na enem področju družbenega življenja nam ne bo preprečilo kritike do teh istih institucij in posameznikov na drugih področjih.

Preberite tudi:

Izjava Braneta Mozetiča ob Paradi ponosa 2013: <http://www.narobe.si/blog-mobile/myblog/kriticna-pretresanja-parade-ponosa-2013>

Sporočilo Parade ponosa 2013: <http://www.ljubljana.pride.org/?p=842>

Izjava za javnost skupine Black Rainbow Jihad Party Army: <http://www.a-federacija.org/2013/06/20/bitni-neotesan/>

Komentar predsednika Legebitre, Simona Maljevca

Župan Zoran Jankovič ves čas svojega mandata simobolno in konkretno podpira LGBT-skupnost v Ljubljani, zato je na njenih dogodkih vedno dobrodošel gost. Vedno se je odzval na naše pobude in predloge, kar je pomembno pripomoglo k razvoju LGBT-skupnosti v Sloveniji. Kot župan se je udeležil vseh parad ponosa v svojem mandatu, bil je pomemben podpornik v času napada na Open in v času Družin-

skega zakonika. Njegova odprtost in poslušnost za LGBT-skupnost sta lahko vzor drugim županom in županjam, zato protestniških akcij, izvedenih med njegovim nagovorom na Paradi ponosa 2013, ne podpiramo.

Sekcija ŠKUC-LL nima enotnega stališča – osebno stališče aktivistke Nataše Sukič

Protestniško akcijo Vstajniških socialnih delavk in skupine Black Rainbow Jihad Par-

ty Army proti Jankoviču in udeležbo predstavnikov političnih elit na Paradi težko komentiram, saj same akcije nisem videla v živo. Vseeno pa bi morda rekla, da me je (z)motilo to, da so se pri »vstaji« pogosto pomešali nacionalni in lokalni nivoji in vzroki za upor. Ljubljana se promovira kot odprto mesto, najvišji predstavnik lokalne skupnosti pa je župan, županja nekega mesta. V tem smislu ne vidim prav nič spornega, da župan, ki že ves čas izpričuje odprtost in podporo do manjšin, nagovori udeležence in udeleženke Parade ponosa. V kolikor naj bi bil protest proti njemu zato, ker naj bi župan bil domnevno skorumpirana oseba, moram reči, da se mi zdi takšen pristop podoben

nekakšnemu linču na osnovi (še) nedokazanih domnev. Te domneve morajo biti najprej dokazane na sodišču, če naj bi živeli v pravni državi in ne na divjem Zahodu. Če to velja za vse nas, ne vem, zakaj bi bil župan pri tem izjema. Pa še nekaj: metanje »okrvavljenih« tamponov/vložkov (tako sem vsaj slišala oziroma zasledila v medijih) se mi zdi akt nekakšnega vulgarnega feminizma. Nekomu se to zdi morda revolucionarno in izpeljano v anarhistični maniri, ne vem, osebno mi takšna akcija ni všeč, jo pa lahko do neke mere tudi razumem, saj je revolt žensk v glavnem utemeljen in upravičen, izrazi le-tega pa so stvar odločitve posameznice in skupin.

KEVIN MOSS IN ERNIE MCLEOD

Pismo iz Vermonta

26. junija jutraj sva bila, tako kot več kot sto tisoč drugih, prilepljena na računalniški zaslon in gledala prenos v živo na scotusblogu (spletni strani, ki spremlja primere ameriškega Vrhovnega sodišča) ter poslušala živno zvenet vsakega tvita, medtem ko so končno prihajali na dan sklepi o enakopravnosti istospolnih porok.

Za enakopravnost zakonskih zvez se nisva začela boriti zato, ker sva se hotela tudi sama poročiti. Pravzaprav so naju spodbudile retorika nasprotnikov istospolnih zakonskih zvez in sprevržene laži homofobov, da sva spregovorila, pisala in lobirala za enakopravnost. Tega je zdaj že 15 let, odkar je Vermont leta 2000 postal prva zvezna država, ki je dejansko naredila prve korake proti enakopravnosti, in sicer z uvedbo civilnih zvez, ki so bile pravno enakovredne zakonskim zvezam. Prelomen odlok, pa vendar: izraza »zakonska zveza« oz. »poroka« nismo smeli uporabljati. To je bila zakonska zveza, ki si ne drzne izgovoriti svojega imena; kvaziporoka.

Zanimiv – in obenem moteč – vidik napredovanja istospolnih porok v Vermontu in drugih zveznih državah je to, da so argumenti od vsega začetka eni in isti. Istospolni pari zahtevajo samo enakopravnost, za nasprotnike pa je zakonska zveza samo za heteropare zato, ker se heteroseksualci lahko razmnožujejo, oziroma zaradi tradicije oziroma zato, ker če dovolimo, da se tudi istospolni pari poročajo, kaj bo sledilo? Poligamija? Incest? Sodomija? Argumenti proti istospolnim porokam so odvisni od ravni razpravljanja: spletni komentarji, pisma bralcev, kratka pričanja v zveznem kongresu – ti so bili po navadi najhujši. Če se

niso sklicevali na Sveto pismo (ki k sreči ne vpliva na civilno pravo), so tarnali o boleznih in analnem seksu. Čeprav je bilo po želji po poroki lezbijk še enkrat več kot gejev, jih nasprotniki nikoli niso omenjali. V kongresu so bile nevidne; lezbični par je lahko pričal z otroki v naročju, takoj potem pa je kakšen homofob poudaril, da geji širijo aids in se ne morejo razmnoževati. Sodne zadeve in zakonodajne razprave so bile manj surove, argumenti proti enakopravnosti pa so se običajno vrteli okoli rojevanje otrok in tradicije.

Leta 1999 sva na televiziji gledala ustne argumente v uspešni obravnavi na vermontskem Vrhovnem sodišču. Leta 2004 sva brala o razsodbi v zadevi Goodridge v Massachusettsu – prvi, ki je v ZDA omogočila popolno enakopravnost zakonskih zvez. Leta 2008 sva prebrala razsodbo kalifornijskega Vrhovnega sodišča, ki je v tej zvezni državi omogočila enakopravnost, vendar jo je referendum – Predlog 8 – razveljavil manj kot pet mesecev pozneje. Leta 2009 je Vermont zadevo znova preučil in predlagal zakon o istospolnih zakonskih zvezah. Na žalost je takratni republikanski guverner dal veto na predlog zakona, toda po skrajno napetem glasovanju je kongres razveljavil guvernerjev veto; potrebno dvotretjinsko večino so presegli za en sam glas. Vermont je tako postal prva zvezna država, ki je uspešno uzakonila istospolne poroke, in edina, ki je razveljavila veto.

Leta 2010 je zvezno sodišče razveljavilo Predlog 8. Tožbo sta vložila slavna odvetnika – liberallec in konservativec – z dolgoletnimi izkušnjami na Vrhovnem sodišču, sodnik pa je bil Vaughn Walker. Prvič je sodna obravnava vključevala strokovna pričanja o homoseksualcih, nasprotniki pa so morali prisesti, da bodo govorili resnico, zato je bila večina njihovih argumentacij izničena. Nasprotnikom je sicer uspelo preprečiti vstop novinarskih kamer v dvorano za njihov sijajni poraz, ampak kljub temu je Dustin Lance Black na osnovi transkripcij dogodek prikazal v gledališki predstavi s preprostim naslovom 8, da bi javnosti pokazal, kako šibki so bili argumenti proti istospolnim zakonskim zvezam. Sklep sodišča je po pritožbi potrdilo tudi Vrhovno sodišče leta 2012.

Medtem je vse več zveznih držav doseglo enakopravnost bodisi na sodišču bodisi prek zakonodajnega postopka. Toda vsa ta prizadevanja za enakopravnost je na zvezni (tj. vsedržavni) ravni izničil zakon, ki ga je kongres sprejel leta 1996 in je imel orwelllovsko ime »Zakon za zaščito zakonske zveze« (Defense of Marriage Act – DOMA). Ta zakon v resnici ni ščitil zakonskih zvez, samo istospolnim parom je preprečeval, da bi jih država priznavala, in v veljavo je stopil, še preden bi katera zvezna država sploh uvedla karkoli v zvezi z istospolnimi porokami. Večina ugodnosti, ki jih prinaša zakonska zveza, je v ZDA omogo-

čena šele na zvezni ravni – davčne olajšave, socialno varstvo, dedovanja itd. Zaradi zakona DOMA torej ni bilo pomembno, ali je bil istospolni par v civilni zvezi (Vermont, nekaj časa Connecticut, New Jersey, Kolorado), skupnem gospodinjstvu (Kalifornija, Washington) ali zakonski zvezi (12 zveznih držav ter D. C. do leta 2013). To je pomenilo, da tudi če so posamezne zvezne države opredeljevale istospolne zveze kot »zakonske zveze«, to v resnici niso bile, saj pari niso imeli vseh pravic, ki jih omogoča zakonska zveza. Vrhovno sodišče je letos končno obravnavalo zakon DOMA, potem ko si je že več primerov utrla pot skozi sodni sistem.

To so bili prvi odmevni primeri o pravicah homoseksualcev na Vrhovnem sodišču od zadeve Lawrence proti Teksasu leta 2003, ki je razveljavila vse zakone proti sporazumnim homoseksualnim spolnim odnosom v ZDA. Ja: analni spolni odnosi so bili v nekaterih zveznih državah protizakoniti vse do leta 2003, sodišče jih je izrecno potrdilo leta 1986. Trenutno je Vrhovno sodišče razdeljeno na konservativce in liberalce, zato je marsikoga skrbelo, ko se je pokazalo, da bodo tam dokončno odločali o teh primerih. Toda nekateri primeri so bili tako očitno diskriminatorni, da je bilo težko pričakovati, da ne bodo razsodili njim v prid. Pare iz Vermonta in Massachusettsa, na primer, je njihova zvezna država obravnavala enakopravno, sama vlada ZDA pa jih je zapostavljala.

V zadevo DOMA je bila vpletena Edie Windsor, katere kanadsko zakonsko zvezo s Theo Spyer je njena domača zvezna država New York priznavala. Skupaj sta bili 44

let, ko je Thea umrla. Ker pa zvezna vlada ni priznavala njune zakonske zveze, je morala Edie plačati več sto tisoč dolarjev davkov, ker je podedovala nepremičnino od ženske, ki jo je bila vlada prisiljena obravnavati kot neznanko. O njuni zgodbi je bil posnet krasen dokumentarni film *Edie and Thea, A Very Long Engagement* (2009).

Ko je zadeva prišla na sodišče, sta že predsednik Obama in pravosodni minister Eric Holden, ki običajno na sodišču zagovarja ameriške zakone, zaključila, da je 3. člen zakona DOMA dejansko protiuustaven, zato ga vlada ni hotela braniti in je sodišču celo predložila kratko razlago proti zakonu. Zakon DOMA je zagovarjala skupina kongresnikov, ki je z davkoplačevalskim denarjem branila neenakopravno obravnavanje istospolnih parov. Sodišče je presojalo tudi Predlog 8. Čeprav so ga sodišča nižje stopnje že razveljavila in ga zvezna država Kalifornija ni hotela braniti, so se pobudniki Predloga 8 pritožili, da bi ga država znova uveljavila. Po pritožbi so morali istospolni pari v Kaliforniji, ki so se za nekaj mesecev leta 2008 lahko poročili, preprosto čakati.

Marca sva potovala po Franciji in sva tam poslušala razpravo v obeh zadevah (sodobna tehnologija je neverjetna). Če nekaj let spremljaš naš sodni sistem, veš, kako se bo odzval vsak od devetih vrhovnih sodnikov, in niso nas razočarali. Vse sodnice so podprle enakopravnost. Sodnica Ginsburg je vprašala, zakaj bi se morali istospolni pari zadovoljiti z zvezo, ki je kot »posneto mleko« – torej lažno zakonsko zvezo. Sodnica Kagan je vprašala, zakaj dovolj jemo starejšim parom, ki so že

prešli rodno dobo, da se poročajo, če naj bi bil namen zakonske zveze »odgovorno spočetje« (prav ta argument je prevladal v Vermontu in Massachusettsu). Odvetnik, ki je zagovarjal Predlog 8, je poudaril, da je tudi pri starejših parih eden od zakoncev še vedno lahko ploden, in sodnik Scalia ga je podprl s primerom senatorja Stroma Thurmonda (ki je spočel večino otrok po 70. letu). Ni sicer jasno, kaj ima to opraviti s sklepanjem zakonske zveze s starejšo žensko.

Junjski sklep Vrhovnega sodišča je potrdil razsodbo nižjega sodišča, da je kalifornijski Predlog 8 protiuustaven, ker njegovi zagovorniki niso imeli pravice izpodbijati razsodbe; lahko bi jo izpodbijala samo država, ta pa je odklonila. Čeprav je bilo to dobro za Kalifornijo, je sklep temeljil na formalnosti, sestavil pa ga je konservativni sodnik John Roberts. Sklep za zadevo Windsor je prebral sodnik Kennedy, ki je sestavil sklep v prejšnjem uspešnem primeru o pravicah istospolnih parov, Lawrence proti Teksasu: 3. člen zakona DOMA, ki je prepovedoval zvezni vladi, da bi priznavala zakonske zveze istospolnih parov, je bil razveljavljen zaradi protiuustavnosti. Razsodbi sta bili očitna zmaga za lgbt-pravice.

Nobena od obeh razsodb ni pomenila, da bodo istospolne poroke obvezne ali da bo zakonska zveza para, ki se bo preselil iz zvezne države, ki priznava istospolne zakonske zveze, kot na primer Vermont, v drugo zvezno državo kot Teksas, priznana. Prav tako nista določala, da si geji in lezbijke zaslužijo strog pravni nadzor kot zaščiten družben razred, tako kot druge manjšine. Kljub temu pa sta dvignila merila in postavila večje ovire tistim, ki bi nas radi diskri-

minirali. Pri zadevi Windsor je Kennedy zapisal, da je zakon DOMA protiuustaven iz dveh razlogov: »Kar zvezna država New York šteje kot enako, zvezna zakonodaja šteje kot neenako na osnovi zakona, ki je ustvarjen, da bi oškodoval prav tisti družbeni razred, ki ga želi zvezna država zaščititi.« Poleg tega je večinsko mnenje izpostavilo, da je zakon DOMA stopil v veljavo iz gole nenaklonjenosti do homoseksualnih oseb – sprejeli so ga samo zato, ker jim nismo všeč: »Zgodovina uveljavljanja zakona DOMA in njegovo besedilo samo dokazuje, da je bilo poseganje v enako dostojanstvo istospolnih zakonskih zvez, dostojanstvo, ki ga zagotavljajo posamezne zvezne države v skladu s svojo suvereno oblastjo, več kot postranski učinek zveznega statuta. Bilo je njegovo bistvo.« DOMA ustvarja »drugorazredno zakonsko zvezo,« ki »jemlje ugled parom« in »ponižuje deset tisoče otrok, ki odraščajo z istospolnimi pari.«

Poleg večinskih mnenj Vrhovnega sodišča so bila podana tudi ločena mnenja, ki so lahko prav tako zgovorna kot argumenti, ki nazadnje prevladajo. V zadevi Lawrence, na primer, je Scalia nasprotoval legalizaciji analnih spolnih odnosov, češ da bi lahko tako razsodbo izkoristili za upravičevanje enakopravnosti istospolnih zakonskih zvez. Pa še prav je imel: na podlagi tega sklepa je leto pozneje sodišče v Massachusettsu omogočilo istospolne poroke. Roberts se zdaj ne strinja z večinskim sklepom, da je bil namen zakona DOMA uveljavljati neenakopravnost: »Politike ne gre označevati kot licemerske« (kot da bi bili politiki imuni proti predsodkom). Scalia ima še bolj odklonilno mnenje. Prepričan je, da so obtožbe, da je bil namen

zakona DOMA ponižanje homoseksualnih oseb, neutemeljene (seveda; zakaj je potem zakon nastal?).

Po razsodbi, ki je bila že sama po sebi vznemirljiva zaradi pravnega precedensa za vse prihodnje primere, je že prišlo do konkretnih sprememb. Zvezne agencije, ki urejajo davke in socialno varstvo, prilagajajo svoja pravila, da bi obravnavala istospolne pare popolno enakopravno. Pentagon bo obravnaval poročene istospolne pare v vojski tako kot heteroseksualne pare. Najočitnejša sprememba pa je mogoče to, da tujim soprogom in soprogam gejev oz. lezbijk že izdajajo vizume in zelene karte; takšnim istospolnim parom ne bo treba več živeti zunaj ZDA zaradi diskriminatornega zakona. Razsodba je predramila ljudi: nenadoma je to resnično in biti v zakonski zvezi pomeni resnične ugodnosti, zato ljudje hitijo spreminjati civilno zvezo in skupno gospodinjstvo v zakonsko zvezo. Razlika ni več zgolj simbolična. Polnopravna zakonska zveza za vse se zdi zdaj bolj dosegljiva, saj jo ima že tretjina ameriškega prebivalstva in dejanska krivica neenakopravnosti je postala povsem očitna.

Zdaj sva v zakonski zvezi in po junjski razsodbi Vrhovnega sodišča je zakonska zveza iz Vermonta povsem enakovredna tudi na vsedržavni ravni. Zato naju je nedavni sklep Vrhovnega sodišča tako razveselil. Po svoje je bil to vrhunec prizadevanj preteklih 15 let ali celo več. Prednosti so drobne, a tudi velike. Ko zdaj prečkava mejo in naju vprašajo, kako se pozna, lahko rečeva, da sva poročena, ne da bi nama bilo treba še kaj razlagati.

ROMAN KUHAR

Deset let Mavričnega foruma

Spomnim se neizmernega navdušenja, ki sem ga doživel ob svojem prvem »čtetanju« prek računalnika. Kolega mi je pokazal, kako deluje mIRC, eden od najbolj popularnih programov za pogovarjanje prek interneta, in nekaj naslednjih tednov, če ne mesecev, so bile noči kratke in jutra utrujena. Spomnim se tudi danes že skoraj pozabljenega prasetajajočega piska, ko se je računalnik prek telefona povezoval na najbližji strežnik v Kranju, in olajšanja, ko je to piskanje naredilo nekakšen končni pisk, ki je pomenil, da sem imel srečo in sem povezan z internetom. Strežniki so imeli namreč omejeno število dostopov in včasih – no, kar pogosto, sploh ob večerih – je zvonilo v prazno. Na strežniku so bili zasedeni vsi vhodi in tebi ni preostalo drugega, kot da si doma ponižno čakal, da se bo kdo »spravil dol« z interneta. Vse to se danes zdi že kot prazgodovina, še posebej, če pomislim, kakšne obletnice praznujejo spletna orodja, ki so prišla za mIRCem. Mavrični forum letos praznuje deset let delovanja. Deset! Saj skoraj ne morem verjeti, a moj sogovornik pravi, da se ne motim. »No, pravzaprav bomo deset let praznovali letos na božič. Takrat smo na internet postavili forum,« pojasni. »Potem pa mi je jasno, zakaj ste toliko časa zdržali,« mu odvrnem, »varuje vas bog!« Oba se zasmeyjiva in dejstva, da se pogovarjava prek Skypa – tako kot smo se nekoč za intervju s sogovorniki dobili na kavi – niti za trenutek ne prevprašujeva. Internetna komunikacija je postala del našega vsakdana.

»Kar Glorious napiši,« odgovori, ko Roka vprašam, kako naj ga predstavim. »Tako me poznajo na forumu,« doda, pojasnjujoč, da na forumu tako ali tako obstajajo zgolj virtualne identitete. Tiste, ki smo si jih nekoč zamislili že na mIRC-u.

Ključna razlika med mlrcem in forumom je v tem, da je bil mlrc najpogosteje namenjen iskanju spolnih stikov. Redko, redko si tam lahko koga spoznal in se z njim resno pogovarjal. Vsaj moje izkušnje so bile take. Še ena pomembna razlika je, da si se tja lahko logiral v dveh minutah in se tako hitro tudi odlogiral, nato pa si se spet prijavil, vendar z neko novo identiteto. Tega forum, sploh naš, v osnovi ne dopušča. Na forumu se registriraš, imaš svoj predstavitveni profil, za tem profilom stojijo tvoji prispevki, ki so odraz tvojega razmišljanja in na neki način tudi tvoje osebnosti. Forum je sicer namenjen tudi spoznavanju, kar lahko poteka prek zasebnih sporočil, v osnovi pa je to prostor za javno razpravo, na mlrcu pa je bil javni del klepeta vedno prazen, saj je vse potekalo prek zasebnih komunikacij.

Kako je nastala ideja o Mavričnem forumu. Ti si bil, če se ne motim, pobudnik ustanovitve takega foruma.

Res je. Takrat sva se z Mihom Lobnikom pogovarjala, kako fino bi bilo, da bi kakšna stvar obstajala tudi na internetu, saj domače glbt-spletne strani še niso bile razvite tako, kot so danes. Edino »okno v svet« so bila pravzaprav Oznanila. Miha me je potem povezal s fantom, ki se je ukvarjal s postavljanjem spletnih strani in tako smo začeli vzpostavljati forum, ki je bil najprej postavljen na strežniku ŠOU. Čisto na začetku forum sploh še ni imel svoje domene, pač pa smo bili del Legebitre. Začetki so bili pravzaprav smešni, saj niti nismo dobro vedeli, kako bi vse skupaj zastavili. Kakšna dva tedna smo se ukvarjali predvsem s tehničnimi vprašanji, vsebinsko pa nismo vedeli, kakšne koticke bi oblikovali, niti kako naj bo naslov foruma. Na začetku je

bilo vse skupaj res bolj »free style« (smeh).

Kako hitro je število uporabnikov začelo rasti?

Trenutno imamo 3780 članov in članic. To je dokaj realna številka, ker imamo tako politiko, da vse, ki ne aktivirajo profilov, zberemo. Na forumu tako ni lažnih profilov. Če se prav spomnim, v prvem letu še nismo dosegli tisočega člana. Na začetku je bilo tudi veliko podvojenih profilov, zato je bila številka o članicah in članih takrat povsem nerealna. Forum je največji razcvet dosegel v zadnjih treh, štirih letih, toda, seveda, na začetku smo bili čisto zadovoljni s petdesetimi uporabniki. Trenutno je glavnina članov in članic na forumu stara od 17 do 35, precej pa jih je tudi med 35 in 45, vendar ta statistika ni povsem zanesljiva, ker precej uporabnikov na svojih profilih ne označi starosti. Glede spola je porazdelitev enakomerna, je pa dejstvo, da so na forumu – vsaj glede prispevkov – trenutno aktivnejše ženske.

Ena od značilnosti tega foruma – in morda je tudi razlog, da se je toliko časa obdržal – je, da ima zelo jasno politiko moderiranja. V zadnjih desetih letih je nastalo kar nekaj glbt-forumov, pa so vsi eden za drugim počasi ugasnili, vaš pa ne. Trenutno imate tri tehnike in tri moderatorje. Kakšna je vloga moderatorjev?

Na forumu je potrebno vzdrževati red. Moderatorji smo se strinjali, da morajo naslovi tem izražati vsebino, da morajo biti prispevki pisani slovnično pravilno, tako da je branje razumljivo slovensko govorečemu bralcu ne glede na njegovo narečje, in da je jezik komuniciranja slovenščina. Nismo želeli, da bi bil naš forum novodobni mIRC, pač pa forum z vsebino. Uporabniki so se vseh deset let sicer upirali tem pravilom. Ra-

zumeli so jih kot teror, nas pa so označevali kot nekakšen politični sistem, ki jih nadzoruje. Tudi v Oznanilih se je pojavilo kar nekaj člankov, ki so kritizirali našo uredniško politiko. Res je, da smo bili na začetku strogi in smo mogoče manj poslušali mnenja uporabnikov. S tem smo jih kar nekaj tudi izgubili, smo pa hkrati na ta način preživeli. Nekaj od teh uporabnikov se je morda prav zato pozneje vrnilo na forum. Seveda pa smo dobivali tudi pohvale, predvsem zaradi jasne strukturiranosti foruma, ki omogoča, da lahko stvari hitro najdeš.

Mavrični forum je v desetih letih postal dragocena baza, nekakšna zgodovina dogajanja na lgbt-sceni in širše in na njem dejansko lahko najdeš kakšno informacijo, ki jo iščeš za nazaj.

Res je. Glavna vloga moderatorjev na začetku je bila, da smo popravljali naslove tem, uporabnike smo opozarjali na napake, na to, da morajo svoje teme argumentirati in tako naprej. Urejali smo tudi slovnico ...

Moderatorji ste torej popravljali jezik?

Tega ravno ne, smo si pa dovolili, da smo, na primer, izbrisali tiste prispevke, v katerih člani niso uporabili nobenih ločil – torej prispevke brez pik in ločil, ki sploh niso imeli nobenega pravega pomena. Uporabniki so sicer mislili, da posegamo v nekaj, v kar ne bi smeli. Je pa zadnja tri leta tega manj oziroma tega ne počemo več, ker tudi uporabniki spoštujejo pravila, pa tudi uredništvo je postalo bolj fleksibilno. Je pa res, da smo vedno zahtevali argumentirane kritike, teh pa večina ni bilo.

Ko sva ravno pri kritikah ... eden od pomislekov, ki se pojavlja ob forumih kot spletnem mediju, je bojazen, da ta lgbt-

osebam daje lažen občutek identitete. Ko si na spletu, si gej, lezbijka itd., ko pa se odklopiš, še naprej živiš skrit v heteronormativnem svetu. Forum ti omogoča dvojno življenje.

Delno se strinjam s temi pomisleki. Res je, da je forum virtualni svet in da marsikdo, ki je na forumu, v realnem življenju ni razkrit. Kljub vsemu pa mislim, da te branje prispevkov na forumu o izkušnjah drugih z razkritjem lahko opremi, da potem tudi v realnem življenju narediš razkritje. Če be-

reš mnenja tistih, ki menijo, da tvoji prijatelji niso tvoji pravi prijatelji, če te ne sprejmejo kot geja, lezbijko, biseksualca oziroma transosebo ... mogoče ti to da misliti. Brez foruma pa morda o tem sploh ne bi razmišljal. Forum je zato dobra stvar, ker s temi vprašanji lahko najprej razrešiš virtualno in je potem v realnem življenju morda malo lažje. Na začetku se je na forum prijavljalo veliko ljudi izven urbanih središč,

ki so bili zelo zaprti, tudi na forumu so bili precej zaprti, potem pa so se čez čas razkrili. Forum je ponujal vrsto prispevkov na to temo, omogočil jim je, da so se povezali s tistimi, ki so razmišljali podobno kot oni.

So teme glede identitete in razkritja tiste, ki dosegajo največji odmev?

Coming out je zagotovo taka tema, sploh razprave med tistimi, ki so že naredili coming out, in

tistimi, ki ga še niso. Sicer pa je bila ena od bolj odmevnih tem razprava o biseksualnosti. Tu se je uredništvo pogosto znašlo v položaju, ko je moralo zagotavljati spoštljiv ton razprave, ker sta se oblikovali dve skupini: eni so trdili, da biseksualnost ne obstaja, drugi pa, da obstaja. In potem je prihajalo do hudih sporov med njimi. Kakšni prispevki so bili polni obsojanja.

Kako vas je sprejel preostanek spleta? Ste doživeli kakšne homofobične napade?

Miha Lobnik

Moj spomin na začetek mavričnega foruma je spomin na Roka, ki je imel vizijo in voljo in tisto

pravo aktivistično trmo. Verjel je, da je treba postaviti nekaj, kar bo omogočilo glas tistim, ki so bili daleč, ali pa se niso mogli drugače povezati. Ekipe je ustvarila pomembno informacijsko točko - generator skupnosti. Bil sem navdušen, ko je iz foruma nastala poletna odbojka na mivki in še veliko drugih druženj in dogodkov. Bravo Roka, bravo Ekipe!

Nina Hudej

Mavrični forum je v zadnjih desetih letih postal izjemno pomemben LGBT portal z ogromno bazo informacij na enem mestu. Ker omogoča anonimno prebiranje vsebin, se mi zdi izjemno dragocen predvsem za tiste, ki odgovorov na vprašanja ne najdejo doma, v šoli, na delovnem mestu, med prijatelji ali na Facebooku.

Mitja Blažič

Mavrični forum vsa ta leta razumem kot odlično orodje za oblikovanje in izmenjavo mnenj o raznoli-

kih LGBTQ temah, za spoznavanje različnih dimenzij homokultur in subkultur ter za opogumljanje za potencialno suvereno udejstvovanje na sceni. Kot pripomoček za vrstniško psihosocialno e-podporo istospolno usmerjenih pri nas, relativno varen virtualni prostor in dinamična zbirka informacij, stališč in zabave, skupnost krepi in bogati in je s kontinuiranim delovanjem postal njen nepogrešljivi sestavni del. Hierarhizacija administriranja diskurzov, narkotična disfunkcija medmrežne identitete in neotesanost kibernetške komunikacije so lahko njegove šibkosti, izziv za prihodnja leta delovanja.

Nataša Sukič

Težko komentiram, saj sama tovrstnih forumov ne obiskujem. Mavrični forum sem v

vseh teh letih obiskala morda dvakrat ali trikrat. Razlog, hja, razlog tiči verjetno v sami naravi kiberetičnih svetov, ki so sicer zelo koristni pri (hitrem) razširjanju informacij, po drugi strani pa (sploh v primeru LGBTIQ populacije) omogočajo povratek v klozet, v anonimnost ... to pa je tako, kot bi odpovali daleč nazaj v preteklost, kar je seveda svojevrsten paradoks, če to »potovanje« omogoča tehnologija hiper sofisticirane sedanjosti in prihodnosti. Meni povratek v klozet seveda ni všeč, zato, kot rečeno, tovrstnim forumom ne sledim prav pogosto, ne rečem pa, da komu vendarle niso »rešili življenja«. Verjetno so zelo pomembni ljudem, ki živijo po vaseh, v manjših krajih. In pa, žal, tudi tistim, ki se svoje homoseksualnosti zaenkrat sramujejo, ki imajo težave s ponotranjeno homofobijo.«

Barbara Rajgelj

Mavrični forum je vsekakor eden temeljnih gradnikov GLBT infrastrukture pri nas. V času,

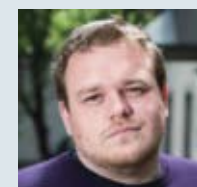

Andrej Pišl

Mavrični forum, ki tako kot Društvo DIH v letu 2013 praznuje svojo 10. obletnico, je v tem

času prevzel pomembno vlogo pri obveščanju in osveščanju o in za slovenske LGBTIQ posameznike in posameznice ter skupine. Menim, da znotraj ciljne skupine uživa visoko prepoznavnost in cenjenost; tudi sam se ga redno poslužujem – tako v imenu organizacij, ki jih zastopam, kot tudi zasebno. Ustanoviteljem in ustanoviteljicam in vsem moderatorjem in moderatorkam pohvale in čestitke ob okrogli obletnici!

ko je bil odprt Cafe Open, je bil eden od načinov, kako pripeljati informacije o Openovem obstoju in dogajanju do tistih, ki bi jih utegnile zanimati. Forum je bil tudi dragocen medij za pridobivanje povratnih informacij o našem delu, saj so obiskovalci in obiskovalke lokala preko njega pogosto izrazili tako zadovoljstvo kot tudi kritike, pri čemer je moja izkušnja s forumaši in forumašicami zelo pozitivna, saj so razprave spoštljive in konstruktivne. Skratka, vse pohvale in zahvale tistim, ki forum vzdržujejo pri življenju že toliko časa, saj je očitno, da na naši sceni stvari prihajajo in odhajajo, le redke pa ostajajo. Mavrični forum je na srečo ena od njih.

Simon Maljevac

Mavrični forum je izvrsten vir informacij, ki jih iz prve roke med seboj in s širšo populacijo

delijo forumaši in forumašice in je tudi vir informacij o delovanju obstoječih formalnih in neformalnih lgbt-skupin. S kontinuiranim delovanjem v zadnjih desetih letih je postal integralni element lgbt-skupnosti v Sloveniji in je kot tak nepogrešljiv. Vse čestitke ekipi in vsem tistim posameznikom in posameznicam, ki s svojimi prispevki sodelujejo pri njegovem ustvarjanju.

Bilo je nekaj izgredov. Nekajkrat so napadli naš forum oziroma strežnik, ali pa so se registrirali na forumu in se predstavljali kot geji, preko zasebnih sporočil so se povezali z drugimi uporabniki in se želeli z njimi srečati v živo. A preden je prišel čas srečanja, so izbruhnili v svoji jezi in začeli pošiljati sporočila, da je pedre treba pobiti. Na take lažne člane so nas pogosto opozarjali uporabniki sami. Imeli pa smo tudi javne izgrede na forumu z uporabo nestrpnega govora. To se je, na primer, zgodilo oktobra 2008. Takrat smo s pomočjo Legebitre stvar prijavili na policijo, ta je storilca našla preko IP naslova in se z njim pogovorila, nismo pa šli na sodišče. Ta fant je na našem forumu v enem dnevu objavil prek dvajset prispevkov, katerih sporočilo je bilo, da je potrebno pobiti pedre. Tudi pod temo o reviji Narobe je napisal, da je za »rit obrisat ta kurac čist kul«. Pravzaprav je zanimivo, koliko stvari na sceni je ta storilec poznal – LGBT-svet mu ni bil čisto nepoznan.

Ste v teh desetih letih sodelovali tudi »starim«, nevirtualnim delom glbt-gibanja v Sloveniji?

Na začetku je med glbt-nevladnimi organizacijami obstajalo veliko nezaupanje do tega foruma. Menili so, da forum vzpostavlja neke virtualne osebe in da glbt-skupnosti kot taki ne more ponuditi ničesar. Ta odnos se je potem spremenil, še posebej takrat, ko je članstvo foruma začelo naraščati, ko so se na forumu pojavljale tudi resne teme ali pa vprašanja, ki so naletela na zelo velik odziv samih članov. Je pa res, da se v vseh desetih letih nismo z nobeno organizacijo uspeli dogovoriti o tesnejšem sodelovanju. Še največ pogovorov je bilo z Legebitro, v zadnjih treh letih pa najbolj sodelu-

jemo z Out in Slovenija, Legebitro, revijo Narobe, blogom Glavca, ki svoje aktivnosti promovirajo na našem forumu. Tudi druge organizacije to občasno počno, tako da lahko govorimo o nekakšnem širšem virtualnem sodelovanju, ne obstajajo pa kakšni drugačni dialogi o sodelovanju.

Je težava tudi v tem, da Mavrični forum formalno ni pravna oseba, ne delujete kot društvo, pa tudi nimate »vidnega« predstavnika, kar je, če prav razumem, tudi del vaše politike?

Res je, da se na forumu nihče od moderatorjev ne razkrija v smislu imena in priimka. Vsi – tako moderatorji kot uporabniki – stojimo za psevdonimi. Večkrat smo že razmišljali, da bi se morali preoblikovati v društvo ali kakšno podobno obliko, a smo vedno zaključili, da je bolje, če je Mavrični forum zgolj virtualni. Tudi zaradi tega razloga smo se na začetku ločili od Legebitre in se prestavili na svoj strežnik. S tem smo ohranili avtonomnost, ker so se kar kmalu začeli pojavljati apetiti po tem, kaj in kako naj se na forumu objavlja. Kljub temu pa vseeno upam, da bomo z lgbt-organizacijami lahko sklenili neko boljše sodelovanje. Načrtujemo, da bi se na naslednji Paradi ponosa pojavili tudi kot Mavrični forum s svojim logom. V osnovi pa naša naloga ostaja ista: forum ponuja uporabnikom varen virtualni prostor, v katerem uporabniki lahko »delajo na sebi«, si iščejo prijatelje in popestrijo svoj prosti čas. In če lahko, bi se jim ob tej priložnosti rad najlepše zahvalil – tako nekdanjim kot sedanjim uporabnikom in uporabnicam, pa tudi nekdanjim tehnikom in moderatorjem, ki so soustvarjali forum, pa hvala tudi Mihi Lobniku in ŠOU, ker smo z njihovo pomočjo stvar začeli.

MISLI POZITIVNO - USTVARJAJ SPREMEMBO

Si star/-a med 18 in 30 let in se istovetiš z GLBT skupnostjo?
Pridruži se našemu programu.

Program, ki poteka v okviru projekta P2PLGT (Empowering young LGBT people), v katerem sodeluje pet evropskih univerz in Ozara, spodbuja in krepi mlade GLBT posameznike tako, da postavlja pod vprašaj vzorce pričakovane vedenja in spodbuja ustvarjalnost preko interaktivnosti in v družbi vrstnikov s podobnimi izkušnjami.

Program bomo izvajali šest sobot med oktobrom in decembrom 2013, od 9.30 do 16.30 ure. Udeležba je brezplačna.

Več informacij na elektronskem naslovu: p2plgtslo@gmail.com ali všeččaj našo Facebook stran P2PLGT.

Festival Lezbična četr

Druga izdaja festivala v organizaciji Škuc-LL bo potekala od 2. do 9. decembra v Galeriji ŠKUC na Starem trgu 21 in v Klubu Monokel, Metelkova mesto. Pričakujejo vas s predavanji in pogovori o lezbični gverili, z glasbenim programom, s koncerti, z uveljavljenimi lezbični literatkami, razstavo z lezbične scene in z gledališko igro. Vabljeni in vabljeni ponovno na pošteno dozo kulture, umetnosti in nepozabne festivalske juhice!

Spremljajte spletno stran: <http://www.ljudmila.org/lesbo/> in Facebook stran Škuc LL.

ROZA SOBOTE

26. 10.
23. 11.
21. 12.

ALEŠ ZOBEC

KDO LAHKO VZGAJA OTROKE V JAVNIH ŠOLAH?

V prejšnji številki revije *Narobe* sem predstavil tezo, ki je bila zapisana že v *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (1995), da je potrebno v sodobnih pluralnih družbah, kjer soobstaja več različnih svetovnih nazorov in vrednotnih sistemov, javni vzgojno-izobraževalni sistem utemeljiti na skupnih vrednotah. Izraz že doseženega soglasja o temeljnih vrednotah sobivanja pa so – človekove pravice.

Naslovil sem enega izmed očitkov, ki jih je zlasti v času kampanje proti Družinskemu zakoniku producirala Primčeva »civilna iniciativa«. Ta je med drugim problematizirala obravnavo na neheteroseksualnost in homofobijo vezanih vsebin pri pouku v javnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah.

Pokazal sem, da so navkljub manku eksplicitnih omemb neheteroseksualnosti v učnih načrtih javne osnovne šole v Sloveniji, vrata za obravnavo teh tematik pri pouku odprta. Pri tem sem se oprl na najsplošnejše določbe formalnega okvirja – denimo na slovensko Ustavo in šolsko zakonodajo – in na konkretne cilje, ki so zapisani v posameznih učnih načrtih. V teh torej niso predpisane določene vsebine, temveč (med drugim) splošni in operativni cilji – katere vsebine bodo učiteljice ali učitelji izbrali, da bi učence in učenci usvojili predpisane standarde zna-

nja, je namreč v domeni njihove strokovne avtonomije. A ta je omejena: pouk mora potekati na kritičen, objektiv in pluralen način in ne sme voditi v indoktrinacijo. Zapisana načela izhajajo iz številnih razsodb Evropskega sodišča za človekove pravice v zvezi z 2. členom Prvega protokola h Evropski konvenciji (1994), torej pravico staršev, da zagotovijo svojim otrokom takšno vzgojo in izobraževanje, ki sta v skladu z njihovim lastnim verskim in filozofskim prepričanjem.

V tem prispevku pa želim orisati pogoje oziroma možnosti in načine sodelovanja nevladnih organizacij, društev, strokovnjakov in strokovnjakinj ter drugih posameznikov in posameznic z javnimi osnovnimi šolami.

Kakšni so bili očitki?

V nadaljevanju bom odgovarjal na očitke, ki jih je na svojih spletnih straneh večinoma producirala že omenjena Primčeva t. i. civilna iniciativa. V grobem se bom osredotočil predvsem na dva od njih, ki sta se v posameznih zapisih pojavljala in tudi prepletala. »Civilna iniciativa« je:

- 1) problematizirala določene izvajalce in izvajalke vzgojno-izobraževalnih dejavnosti, zlasti tiste, ki na šoli niso zaposleni – tako v okviru obveznega kot tudi razširjenega programa;
- 2) pozvala starše, da določene dejavnosti, denimo delavnice o človekovih pravicah, na šoli preprečijo.

Ključne določbe iz šolske zakonodaje

Še preden predstavim nekaj hipotetičnih primerov, da bi odgovoril na zgoraj navedene očitke, ki so bili zapisani pavšalno, kaže najprej pogledati v posamezna določila šolske zakonodaje.

Program javne osnovne šole določa Zakon o osnovni šoli. Deli se na obvezni del, kamor sodijo obvezni predmeti, izbirni predmeti, ure oddelčne skupnosti in dnevi dejavnosti, ter razširjeni del, ki obsega podaljšano bivanje, jutranje varstvo, dodatni in dopolnilni pouk, pouk neobveznega tujega jezika ter interesne dejavnosti. Ključna razlika med obveznim in razširjenim programom je, da se otroci v dejavnosti, ki sodijo v okvir razširjenega programa javne osnovne šole, vključujejo prostovoljno, pouk v okviru obveznega programa pa je – obvezen. Učenka ali učenec lahko izostane od pouka le pod določenimi pogoji: iz opravičljivih razlogov, oziroma če to starši vnaprej sporočijo, iz neopredeljenih razlogov največ 5 dni v letu.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZO-FVI) jasno določa, kdo so zaposleni v javnih šolah – imeti morajo ustrezno izobrazbo, obvladati slovenski jezik ter opraviti strokovni izpit. Strokovni delavci in delavke morajo opravljati svoje delo v skladu z zakonom, in javno veljavnimi programi – in sicer tako, da zagotavljajo kritičnost, objektivnost in pluralnost, pri delu pa so

strokovno avtonomni. Zakon opredeli tudi avtonomijo šole in pepoveduje delovanje političnih strank ali podmladkov strank ter konfesionalno dejavnost. Potrebno je poudariti, da avtonomnost šol ne nasprotuje njihovemu odpiranju v ožje in širše okolje ter povezovanju z drugimi institucijami prenašanja vednosti in kulture, z gledališči, muzeji, galerijami, knjižnicami, orkestri, športnimi in drugimi društvi, če navedem zapis v prvi *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (1995). V drugi *Beli knjigi* (2011) je to stališče ponovno zapisano. Šola je namreč pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti vpeta v neposredno okolje, svojo ponudbo pa dopolnjuje in bogati s sodelovanjem z institucijami ter s posamezniki in posameznicami iz okolja.

Sodelovanje staršev s šolo je zagotovljeno na več načinov. Najprej tako, da se starši vključujejo v organe javne šole. Tako so, denimo, med 11 člani oziroma članicami sveta šole, ki je najvišji organ vzgojno-izobraževalne institucije, trije predstavniki ali predstavnice staršev. Starši uresničujejo svoje interese tudi preko sveta staršev, ki ga ravno tako mora imeti vsaka šola. Natančneje je sodelovanje med šolo in starši opredeljeno sicer v dveh šolskih dokumentih: v letnem delovnem načrtu in vzgojnem načrtu. Starši se tako lahko informirajo o vzgojno-izobraževalnem delu na roditeljskih sestankih, razrednih urah ipd. Glede na zakonska določila pa lahko starši podajo ugovor razredniku ali razredničarki, šolski svetovni službi in ravnatelju oziroma ravnateljici. V kolikor menijo, da je prišlo do kršitev, ki jih omenja Zakon o šolski inšpekciji – denimo, da šola ne izvaja predpisane kurikuluma, da se v šoli ne uresničujejo pravice otrok, da so

kršena načela kritičnosti, objektivnosti in pluralnosti itd. – pa lahko zahtevajo izredni inšpekcijski nadzor. Načini, kako se lahko starši vključujejo v vzgojno-izobraževalno delo šol, so torej vnaprej znani.

V letnem delovnem načrtu, ki je podrobneje opredeljen v Zakonu o osnovni šoli, šola poleg oblik sodelovanja s starši med drugim predvidi tudi vsebino in razporeditev interesnih dejavnosti, ki bodo potekale na šoli, aktivnosti, s katerimi se šola vključuje v okolje, ter sodelovanje z zunanjimi sodelavkami in sodelavci. Predlog letnega delovnega načrta pripravi ravnatelj vzgojno-izobraževalne ustanove, sprejme ga svet šole, mnenje o njem pa poda tudi svet staršev.

Hipotetični primeri

a) Obvezni program javne osnovne šole

Učiteljica zgodovine v 9. razredu osnovne šole se odloči, da bo obravnavala tudi v učnem načrtu navedeno izbirno temo Spreminjanje vsakdanjika v 20. stoletju. Eden izmed ciljev, ki je zapisan tudi kot standard znanja v okviru te teme, je, da učenke in učenci »opišejo vpliv družbenih gibanj na način razmišljanja v razvitem svetu in navedejo primere«. Učiteljica se odloči, da bo predpisani cilj zasledovala tudi tako, da bo k eni izmed ur pouka zgodovine povabila Legebitrino sodelavko, lgbt-aktivistko, ki bo predstavila svoje področje delovanja. Ali je to dopustno? Civilna iniciativa je namreč zahtevala, da se organizaciji Legebitra »prepove delovanje v slovenskih šolah«, iz česar bi lahko sklepal, da bi takšnemu povabilu nasprotovali.

Odločneje se je treba spopasti s stereotipi o tem, kdo lahko pride med otroke in kdo jih lahko vzgaja, je zapisano v *Belih knjigab* (1995, 2011). Učiteljice in učitelji so pri svojem delu strokovno avtonomni, je zapisano v ZOFVI-ju, kar pomeni, da je izbira poti, kako bodo učenke in učence pripeljali do predpisanih standardov znanja, prepuščena njihovi strokovni presoji, avtonomija šolskega prostora pa ne nasprotuje povezovanju šol z okoljem. Povabilo gostje je tako ena izmed možnih poti, ki jih ima učiteljica na voljo. Seveda pa mora pouk venomer potekati na kritičen, objektiv in pluralen način in dolžnost učiteljice je, da spoštovanje teh načel tudi zagotovi – a hipotetičen način izvedbe ure pouka še sam po sebi navedenim principom nikakor ne nasprotuje.

Kaj pa delavnice o človekovih pravicah, pri katerih bi sodelovali različni zunanji sodelavci in sodelavke? Primer zahteve »civilne iniciative«, da se tovrstne dejavnosti na šoli ne smejo izvajati, bom ponovno ponazoril na hipotetičnem primeru izvedbe dneva dejavnosti, ki sodijo v obvezni program javne šole. Dnevi dejavnosti, ki ravno tako sodijo v obvezni program, naj bi omogočili učenkam in učencem utrjevanje in povezovanje znanja, pridobljenega pri posameznih predmetih in predmetnih področjih. Dejavnosti morajo torej biti izpeljane iz ciljev, ki so zapisani v učnih načrtih, ter standardov znanja. Tako lahko šola v tem okviru organizira, denimo, različne delavnice o človekovih pravicah, k sodelovanju pa povabi predstavnice ali predstavnice nevladnih organizacij oziroma društev, ki imajo specifična znanja na tem področju (na primer Amnesty International, Legebitra ipd.).

Tudi za izvajanje dni dejavnosti je odgovorna šola oziroma strokovni delavci in delavke, učiteljice in učitelji so prisotni oziroma sodelujejo pri njihovi izvedbi, a – ponovno – to ne pomeni, da šola pri izvajanju dni dejavnosti ne sme sodelovati z zunanjimi institucijami oziroma strokovnjaki in strokovnjakinjami, če je tako predvidela tudi v letnem delovnem načrtu.

b) Razširjeni program javne osnovne šole

Poleg obveznega programa pa se na šolah torej izvaja tudi razširjeni program, na primer kot interesne dejavnosti, kamor pa se otroci vključujejo prostovoljno, šola pa jih organizira izven pouka. Tudi vsebina in razporeditev interesnih dejavnosti se določi z letnim delovnim načrtom. Manevskega prostora, katere vsebine bo šola ponudila svojim učenkam in učencem, pa je veliko.

Šola lahko tako organizira filmski krožek, kjer se bodo otroci spoznavali z osnovnim terminološkim instrumentarijem filmske umetnosti in debatirali o tematikah, ki jih določeni filmi odpirajo – med drugim, denimo, o neheteroseksualnosti, homofobiji ipd. Med cilji interesnih dejavnosti, ki so zapisani v priročniku *Interesne dejavnosti za devetletno osnovno šolo*, je med drugim zapisano, da učenci in učenke spoznavajo in razvijajo spoštovanje do sebe in drugih. Interesne dejavnosti lahko izvajajo tako strokovni delavci in delavke, ki imajo sklenjeno redno delovno razmerje s šolo, kot tudi drugi, s katerimi sklene šola pogodbo. Specifika interesnih dejavnosti je, če sledim zapisom v konceptu, prav v njihovi možnosti povezovanja z okoljem.

c) Druge aktivnosti na šoli

Kaj pa, če želita, denimo, organizaciji Amnesty International in Društvo ključ organizirati določene aktivnosti, ki bi potekale izven pouka, v popoldanskem času ali med vikendom? Gre torej za dejavnosti, ki niso del programa osnovne šole, omenjeni organizaciji pa želita zgolj najeti prostore določene šole. Odgovor je jasno zapisan v ZOFVI-ju: aktivnosti lahko organizirata tudi v prostorih šole, če pridobita dovoljenje ravnatelja. Avtonomija šolskega prostora namreč ne nasprotuje izvajanju aktivnosti, ki niso del programa javne osnovne šole, v prostorih šole izven pouka ali izven časa delovanja šole. Konec koncev se lahko izjemoma – na predlog ravnatelja, ki ga mora potrditi minister oziroma ministrica – v prostorih šole (ravno tako izven pouka oziroma delovanja šole) izvaja tudi konfesionalni pouk, če v lokalni skupnosti za tako dejavnost ni drugih primernih prostorov.

Na koncu . . .

. . . lahko torej zapišem, da je morebitna bojazen javnih osnovnih šol pred povezovanjem z okoljem, kamor sodi tudi povezovanje z nevladnimi organizacije in njihovimi sodelavci oziroma sodelavkami, odveč. Če sem se v prejšnjem prispevku zavrnil tezo t. i. civilne iniciative, da se vsebine, vezane na neheteroseksualnost, ne bi smele obravnavati pri pouku v javni osnovni šoli, sem tokrat pokazal, da se lahko šola povezuje z okoljem na najrazličnejše načine, mora pa pri tem – kot tudi sicer v svojem delovanju – upoštevati določila formalnega okvirja.

ALEŠ ZOBEC

Zabadati pomeni spoznati

Helen Zahavi, *Umazani vikend*, prevedla Suzana Tratnik, ŠKUC – Aleph, 2013.

Bella, uboga, ranjena Bella, »ki ji je bilo žal, ker je bila Bella,« živi v nekem kletnem stanovanju v Brightonu. Sprva opazovati, nato nadlegovati in na koncu tudi že groziti (z grozovito smrtjo) ji prične sosed Tim, a Bella spozna, da ima dovolj. »Svet je razdeljen na morilce, žrtve in gledalce,« jo poduči neki jasnovidec. Bella gledalka ne more biti, izbira lahko le med vlogo žrtve in morilke. Katero vlogo je izbrala? Timu s sekiro razčesne lobanjo, Normana zaduši, Reginalda povozi, tri fante ustrelji, posiljevalca pa do smrti večkrat zabode – »pik-pik tu, reži-reži tam«. Bella se je torej odločila.

Umazani vikend je torej vsebinsko provokativna, slogovno pa dodelana literarna umetnina. Pripovedovalski glas tako spretno plete pripoved, da sem knjigo prebral na dušek, avtorica pa uporablja obilico umetniških postopkov. Izrazita so, denimo, zlasti ponavljanja na ravni besed, stavkov pa tudi povedi, ki stopnjujejo napetost in nosijo semantično vrednost. Bolj izkušeno bralstvo bo zaznalo še številne medbesedilne navezave. Učinkovito je tudi nihanje pripovedovalske intonacije – med kruto grobostjo in nekakšnim sočutnim razumevanjem –, ki jo avtorica začenja z obilico črnega humora.

Delo je ob izidu v Veliki Britaniji sprožilo plaz kritik – tako naklonjenih kot nenaklonjenih. Očitno je za nekatere problematično, če ženska noče biti žrtev. Za nekatere je problematično, če ubrani svoje življenje za ceno napadalčevega?

Ocena *********

MATEJ REPIČ

Romantika ni nič več kot mitologija

Christopher Ryan in Cacilda Jethá, *Seks ob zori: predzgodovinski izvori moderne spolnosti*, prevedel Uroš Kalčič, Modrijan, 2013.

Občo miselnost so krščanstvo z naukom o grehu, judaizem z doktrino menscha ... evolucijske teorije pod vplivom verstev z naukom o monogamnosti človeških bitij zvedli na neutemeljene, a nenehno ponavljajoče se manire o nramnosti zakonske blaženosti, ženske spolne zadržanosti, naravne patriarhalnosti, dosmrtno monogamne sreče in večne ljubezni ... Tovrstna »romantična« mitologija se še dandanes prodaja kot čista znanost.

»Da bi se ugledali takšne, kot smo, se moramo najprej sprijazniti z dejstvom, da nobeno izmed pozemskih bitij ni tako silovito, tako ustvarjalno in tako neprestano seksualno kot ravno Homo sapiens«, poudarjata avtorja. Svoje »najsvetejše« odnose gradimo na pogorišču neuslišanih želja in potreb. Nad naravo smo le toliko, kolikor laži in lažne morale posedujemo, nič več.

Lahko učimo, nagrajujemo, usmerjamo in obenem obojamo in preganjamo vsakršna odstopanja od življenja v Ulici glicinij, pa vendar, zamislek nad posameznikovo ceno prilagoditve ne bi bil odveč. Koliko nesrečnih žrtev bomo še pokopali zaradi lažne čistosti in koliko žrtvovanja sreče ostalih bo še potrebno, da bomo prenehali verovati v tovrstne romantične mite in se prenehali sprenevedati?

Nemški filozof Arthur Schopenhauer je nekoč zapisal, »Človek lahko sicer dela, kar hoče, ne more pa hoteti, kar hoče.« Morda bi bilo dobro začeti s sprejemanjem lastnih hotenj, sprejemanjem sebe in ostalih. Pa vendar, sprejemanje morebiti še ni nramstveno stanje v končni konsekvenci, pač pa le del nove ideologije, ki pa je vsekakor boljša od te, v kateri se danes nahajamo.

Ocena *********

ANDREJ ZAVRL

Judith Butler v gozdu

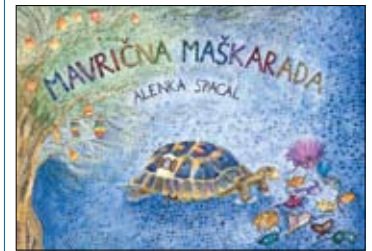
Alenka Spacal, *Mavrična maškarada*, Škuc-Lambda, 2013

V *Mavrični maškaradi* spremljamo želvo Žel, ki na kraju, kjer počitnikujejo živali, že sicer živi (rečeno natančneje: živi povsod, ker ima svojo hišo zmeraj s seboj), a ko izve za zabavo, kjer se bodo živali zabavale s konceptom performativnosti spolov, torej s preoblačenjem v različne spole, nekatere v nasprotni spol, druge bodo oponašale svoj spol, spet tretje pa več spolov hkrati, se zave, da ne ve, ali je želva ali želvak.

Med potjo do večera, ko se dogodi maškarada, sreča več živali, ki se pripravljajo na maškarado. Med njimi je simpatičen zajec, ki se spolov boji, morda zato, ker se med igro že tako in tako rad preoblači v mamine obleke. Pa dvo-spolni polž Hermi (Herman/Hermi), tetka deževnik in pikapolonci (v lezbičnem razmerju, bi rekel), ki radi pijeta čaj in imata čudežne čepice za vse mogoče, tudi za to, da lahko postaneš kate-regakoli spola ali pa celo brez spola.

Slikanica *Mavrična maškarada* je že od naslova naprej (vsaj) dvojno kodirana, tako jezikovno kot slikovno, in je v zelo lepih ilustracijah polna duhovitosti (npr. tetka deževnik bere mdr. *Težave s spolom in Drugi spol*) in glbtq-simbolike mavric, kiča, perja, monoklov, kron ipd. V tem gre za basen v najboljšem pomenu besede, za basen s subverzivnim naukom, do katerega se kljub začetni zmedenosti dokoplje želva: s spolom se je najbolje igrati.

Ocena *********

Pogovor z Alenko Spacal, avtorico slikanice Mavrična maškarada

Kako je prišlo do ideje, da koncept igranja s spoli preslikaš v slikanico?

Prvo verzijo *Mavrične maškarade* sem napisala v času, ko sem zaključevala zadnje poglavje doktorske disertacije, v kateri sem ob delih vizualnih umetnic obravnavala temo preseganja spolnih binarizmov ter koncepte transvestizma, maškarade v lastni spol in preoblačenja v različne spole. Očitno sem si zaželela nekakšne jezikovne preobleke, tako da sem se iz racionalno naravnane teoretične diskurza o spolih podala v igrivo in poetično pravljico govoricu personificiranih živali. Pravljico sem najprej napisala za svojo Zdeno, ki me je spodbudila, da jo ilustriram in v obliki avtorske slikanice podelim z najmlajšimi. Ker je tematika spolov na področju mladinske književnosti še vedno redko prisotna, so mi poigravanja z omenjenimi vsebinami predstavljala velik izziv v domišljijem svetu besedne in likovne umetnosti.

Poleg spola in igre z njim tematiziraš tudi koncept naravnega. Če se vse drsenje spola dogaja v naravi, pri živalih (in tu je biološka evidenca neizprosna), kako lahko zagovarjamo logiko narave in naravnega, obenem pa govorimo o dveh ločenih in fiksnih (spolih)?

V sodobni pravljici sem zapletena družbena vprašanja o spolih podala s pomočjo poosebljenih živali, vendar se pri tem nikakor nisem želela spogledovati z esencializmom. Čeprav sem si lastnosti nekaterih živalskih likov res izposodila iz narave (polž in deževnik sta dejansko dvo-spolnika), živali v slikanici ves čas prehajajo iz realnega v čudežno-fantazijski svet. Ob tem sem hotela preseči dihotomijo zgolj dveh spolov in skušala pokazati, da je spolov

lahko več. Ob tistih prigradah z želvo, kjer gre najprej za prevpraševanje enega ali drugega prevladujočega spola, se nato vedno razkrije tudi možnost množstva spolov ali gibljivih spolnih identitet. Želela sem, da bi bili spoli ob antropomorfnih živalskih figurah na humoren način predstavljeni bolj kot družbeno igrive in manj kot biološko zakoreninjene entitete. Moja želva, ki se v pripovedi sprašuje o svojem spolu, na koncu pomisli: »K spolom je najbolje pristopiti igrivo.«

Tretji koncept, ki bi ga morda lahko aplicirali, je ideja kamevalskega, ki v omejenem obsegu in časno dopušča nadzorovano prekoračitev norm. Torej: živali v tvoji slikanici se pripravljajo k maškarami, ki se začne po sončnem zahodu. Kaj se z njimi zgodi, ko vstane dan in je zabave konec?

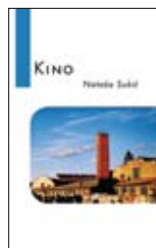
Zabava se v pravljici nikdar zares ne konča. Moje živali se še naprej preoblačijo v nasprotno spole, oponašajo lastni spol ali si nadevajo kostume, ki razkrivajo več spolov hkrati. V pravljicnem svetu domišljije se vse realno prepleta s čudežnim, tako da tudi kategoriji prostora in časa plešeta po svoje. Tisti otroci, ki sami še ne znajo brati, a jim je bila slikanica všeč, si bodo verjetno izprosili ponovno poslušanje in nato še eno. Čar pravljic je v njihovem neskončnem ponavljanju. Sama *Mavrično maškardo* zdaj, ko je več ne pišem in ne ilustriram, vedno znova na novo pripovedujem in jo tako živim naprej. Zato vabim otroke in vse tiste, ki še vedno radi poslušate pravljice, na kakšno od mojih prihodnjih pripovedovanj. Zabava se tudi sicer nadaljuje. Živali se po karnevalski noči iz oljčnega gaja odpravijo no-

vim dogodivščinam naproti. Trenutno slikam, kako pred polžjo hiško prileti slamica, s katero se mravlje v moji drugi knjigi igrajo zemljo krast. Pisanje in ilustriranje avtorskih slikanic je nekaj najlepšega in najbolj zabavnega, kar sem kadarkoli počela, tako da zabave še dolgo ne bo konec. In tudi tokrat na koncu pravljice živali čaka rajanje.

Knjiga je na svoj basenski način zelo poučna. Poznaš že kakšne reakcije otrok, ki so (jim) jo brali? Kako jo razumejo?

Najbližji so mi odzivi nečakinje Mojce in nečaka Lovra, ki sta pravljico poslušala še tekom njenega nastajanja. Lovro je pri svojih petih letih njeno vsebino moji mami opisal v enem samem stavku: »Želva je povabljen na maškardo in ne ve, kakšnega spola je.« To se mi zdi pohvalno in poleg tega naj še omenim, da nečak zadnji dve leti riše samo še želve, ki so ga obsedle tako kot nekoč mene. Mojca je bila očarana nad čudežnimi čepicami za spreminjanje spolov, s katerimi se poigravata pikapolonci. Navdušila se je nad najbolj pravljicnimi elementi slikanice. Otrok sama sicer ne maram spraševati o tem, kaj si mislijo o pravljici, ker se mi zdi, da jo morajo predvsem doživeti. Vesela sem, če se najmlajši v slikanici navdušujejo tudi samo nad ilustracijami, ali če jih po drugi strani uspem začarati z govorno besedo, kar sem v živo prvič okusila letošnjega junija med pripovedovanjem *Mavrične maškade* pred Škucem v okviru programa *O'živela knjiga* na festivalu *Živa književnost*.

Spletna stran knjige je www.mavricna-maskarada.si.

ZALA HRIBERŠEK

Kino noir

Nataša Sukič, *Kino*, Literatura, Maribor, 2013.

Kino preveva tesnobno in melanholično vzdušje, zgodba je skromno osvetljena, pesimistična ... Tudi v romanu, tako kot v filmih noir, se zgodba ne zaključi srečno. Roman odlikuje ne le napeta zgodba, temveč izrazita liričnost, poetika in lepota mračnih prostorov. Glavna junakinja stanuje v umazanem blokovskem naselju ob toplarni, ima težavno ljubezensko zgodbo – in preiskuje zločin. Zgodba se dogaja v obskurnih depresivnih mestih, praznih barih, zapuščenih hotelih, po ulicah se vlačijo megle spominov na boljše življenje, ki zgolj poudarjajo nasprotje opusteli sedanjosti. Kot glasba v filmu dasta zgodbi svoj pečat pokrajina in zatohlo gogovsko mestece, ki kakor netopirjeva perut mečeta senco obupa in osamljenosti na človeška življenje. Ko junakinja zve, da ima dedno bolezen in jo njen odnos z njenim dekletom Višnjo že vse bolj teži, sprejme raziskovanje o izginulih ljudeh v nekem klastrofobnem mestecu, v katerem ni nobenega vetra, nobenih ptic. Kmalu najde posnetke, ki razkrivajo srehljivo kriminalno zgodbo, grozljive dogodke v majhnem mestu. Toda junakinja se je ujela v past ... Zgodba je spretno napisana s posebnim občutkom za atmosfero – in v tem je nelagodje zgodbe: identificiramo se z glavno junakinja, z njenimi občutki in razpoloženji, z njenim življenjem, ki je prežeto s paranojo, strahom in z brezperspektivnostjo. Hkrati pa močnim občutjem po načelu katarze – sledi olajšanje in sprostitve.

Ocena *****

Pogovor z Natašo Sukič

Roman *Kino* učinkuje kot izrazito fikcijski roman. Ali je bilo kljub temu kaj prostora za avtobiografske prvine?

V svojih delih se v manjši ali večji meri vedno poslužujem avtofikcije. Tudi v tem romanu je prisoten del mene, tokrat sicer bolj implicitno, bolj posredno kot v moji kratki prozi, vendar je. Poleg igranja z mojim lastnim spominom in spominskimi luknjami so tu seveda še druge stvari, ki zadevajo fikcijo. Denimo, osebe, ki nastopajo v zgodbah, so pogosto kombinacija različnih ljudi iz realnega življenja, tudi čas in dogodki so pomešani, spremenjeni. To je tehnika, ki se je poslužujem pri pisanju. Vendar, kot rečeno, tokrat je avtobiografskosti manj, precej več je fikcije.

V *Kinu* se glavna junakinja od takrat, ko stopi na avtobusni postaji v lužo, spominja, s pogledom nazaj razkriva, kaj se je že zgodilo, kje je živel ... Kakšen je tvoj odnos do spomina in pozabe? Do zgodb iz preteklosti, ki vplivajo na našo sedanjost?

Pri pisanju se prepuščam toku asociacij in tudi na ta način raziskujem, kaj je tisto, kar vstopa na mesto belih, praznih lis v spominu. Zanima me torej tisto, kar je v precejšnji meri potlačeno, pozabljeno, če že govoriva o mojem odnosu do spomina. Ves čas me preganja vprašanje, zakaj pozabljamo stvari, ki bi si jih morali zapomniti, in se spominjamo tistih, ki bi jih morali pozabiti. Zanima me torej, kaj se dogaja s spominom, kako varljiv je in zakaj se spominjamo oziroma si domišljamo, da se spominjamo točno do-

ločenih stvari, zakaj ne katerih drugih, in katere so te stvari. Zanima me, kaj je tisto, kar se »samo po sebi« zapiše v spominske lusknje, v premore, v šume. S spominom sem kar malo obsedena, v vseh svojih knjigah se tako ali drugače ukvarjam z njim. Verjetno zato, ker je v mojem spominu toliko vrzeli, belih lis (smeh). Ugotavljam, da so ravno te lise tisti prostori, v katerih se potem moja fantazija najraje udejanja skozi fantazme, osebne mitologije in metafore.

Kako je roman nastajal? Kakšna je bila pot od ideje do zgodbe?

Dolga, kakšni dve leti sem potovala po njej (smeh). Idejo sem že dolgo nosila v sebi, idejo o tem, da bi napisala zgodbo o strahu na intimni in družbeni ravni. Zato tudi tak zaključek romana, kjer zgodbo lahko interpretiramo na dva povsem enakovredna načina. En nivo romana se lahko bere kot družbena shrhljivka, na drugem nivoju pa lahko zgodba funkcioniira kot intimistični krik groze, ki jo pogojuje svet, v katerega smo ujeti. V obeh primerih pa gre za strah, za družbeno produkcijo strahu in nelagodja.

Roman preveva tesnobno in melanholično vzdušje, zgodba je skromno osvetljena kot v filmih noir. Ali bi lahko dejali, da je roman Kino noir? Kako si ustvarjala to posebno – noir vzdušje? In kako ti vidiš vzdušje v zgodbi?

Res je, vzdušje črparam iz filma noir, v glasbi črparam predvsem iz ameriškega predpankovskega obdobja, črnega vala, nekaj tudi iz sodobne elektronike, v literaturi pa zlasti iz kiberpanka ter dramatike krvi in sperme. Vse to so nekakšni smerokazi, kode. V tem smislu tudi eksperimentiram s formo in z jezikom, dosega želim, denimo, učinke filmskega reza, dolgih ka-

drov in podobno, igram se s časom. Doseči želim otipljivost atmosfere in prav ritem je pri tem še kako bistven. Lahko bi rekla, da me ritem, pulzirajoče utripanje hiperurbanih okolij, pravzaprav obseda. Tako kot me je zmeraj obsedala glasba.

Že sam naslov romana jasno govori več stvari: da se v zgodbi referiram na film, da v zgodbi uporabljam nekakšen »filmski jezik«, pa tudi ritem – od skrajno počasnega do pulzirajočega, do nekakšnih hitrih sekvenčnih rezov, da eno glavnih vlog v romanu igra kamera, da je glavna junakinja hkrati opazovalka in opazovana ... Vse to so tisti elementi, ki prispevajo k težkemu, mračnemu, omotičnemu vzdušju.

Kako bi opisala prostore, v katerih se zgodba dogaja – avtobus, stanovanje med dimniki v delavskem naselju, majhna obskurna mesta, prazni bari, opustele pokrajine ...

Kot klavstrofobične in skrajno tesnobne. Pravzaprav so vsi ti prostori pokrajine strahu, ki ga tematiziram v romanu.

Karakteristika glavne junakinje je diagnoza dedne bolezni, težavna ljubezenska zgodba, raziskovanje o izginulih ljudeh ... Kako danes, ko je zgodba v knjigi, občutiš glavno junakinjo? Od kod izrazito nelagodje njenega obstoja?

Na tej točki morda še v največji meri izražam lastno nelagodje. Zgodba je seveda povsem izmišljena, fiksijska, le nekaj drobcev v njej je povsem resničnih. Še najbolj avtofiksijsko je počutje glavne junakinje. Kar se njene ljubezenske zgodbe tiče: seveda je zapletena, kaj niso navsezadnje vse? Zadnjič mi je Nataša (op. a. Veličkonja) na kavici rekla, kako je Simone de Beauvoir interpretirala ljubezen – ne kot predanost dru-

gemu, pač pa kot raziskovanje in doumevanje svobode drugega. In to me je nehote spomnilo tudi na mojo junakinjo v romanu, ki se spusti v zapleten ljubezenski trojček in raziskuje tako svoje kot tudi meje svoje ljubimke, pri čemer se na neki točki zatakne. Kar se njene domnevne »dedne bolezni« tiče – ni nujno, da je ta sploh resnična. Preobrat se skriva v samem izteku romana, ki ga, kot sem omenila že prej, lahko beremo na dva povsem različna načina, pri čemer sta oba povsem relevantna. Zatorej je ta »bolezen« lahko resnična ali pa le ideja glavne junakinje. Bralcem in bralkam prepustim, da sami izberejo svoj iztek zgodbe.

Kaj te je inspiriralo za zadnji del romana – za videoposnetke zločinskih iger s človeškimi življenji?

Še najbolj shrhljiv podatek, ki sem ga že davno zasledila nekje v medijih. Neka turistična agencija je namreč med vojno v Bosni ponujala zapadnjakom vikend paket, ki je vključeval streljanje Sarajevčanov s snajperji z okoliških hribov. To me je resnično pretreslo in me soočilo s tem, kako malo, nič pravzaprav, šteje človeško življenje. Potem sem to grozo nekako prevedla v čas brez vojne, kjer se zločin in groza dogajata v podzemlju.

Glavna junakinja spozna kriminalno podzemlje obskurnega mesteca, zato jo proglasijo za duševno bolnico. Še ena »nora ženska«, ki jo je treba utišati?

No, ko govorim o tem, da lahko roman beremo kot zgodbo o strahu na družbeni ravni, je eden izmed namigov (poleg ostalega) tudi družbena konstrukcija norosti (žensk).

Načrti? Pišeš? Nastajajo kakšne zgodbe? O čem?

Naj bi nastajale, pa še ne (smeh). Rok za oddajo knjige imam 2015 in se nisem še povsem odločila, ali bodo to kratke zgodbe ali roman. Verjetno bo spet roman. In verjetno spet zgodba o strahu in nelagodju, zdi se mi, da teme še zdaleč nisem izčrpala.

Mavrična Ljubljana

Mestna občina Ljubljana je v okviru serije knjižic »Ljubljana – zdravo mesto« objavila knjižico »Mavrična Ljubljana«. Župan Ljubljane Zoran Jankovič je ob tem zapisal: »Ponosen sem, da lahko z izdajo knjižice prispevamo k večji prepoznavnosti LGBT-skupnosti v Sloveniji.«

PLOŠČE POSLUŠA
ANAMARIJA ŠPORČIČ – JANIS.

Kazaky - I Like It

Kazaky so štirje ukrajinski fantiči, vsi profesionalni plesalci izklesanih teles in omejenih pevskih sposobnosti, ki so po principu isto-sranje-dru-go-pakovanje iskali svoje mesto med žbiljoni drugih fantovskih skupin. In ga tudi našli. Na pot slave so se za razliko od drugih dečkov namreč podali kar v strašljivih 14 centimetrov visokih petkah, v katerih ne le hodijo, ampak tudi plešejo, kot da bi jih njihove vzhodnoslovenske matere iztisnile s štiklami že na nogah. Kazaky tako bolj kot v glasbeno rubriko morda sodijo v plesno, saj popaste elektro melodijice služijo predvsem kot spremljava njihovim nadnaravno usklajenim koreografijam in razkazovanju zavidljivih trebušnih radiatorčkov. Za razliko od prvence so besedila tokrat za trohico bolj kompleksna, vendar še vedno temeljijo na vznesenem ponavljanju enih in istih besednih zvez, čemur sledi tudi na trenutke preveč monotona štanc muzika. Zmoti tudi veliko število remiksov enih in istih komadov. Dečki so vsekakor vizualna poslastica, vredna ogleda, sama glasba pa bolj kot ne primerna zgolj za klubsko onegavljenje ali oponašanje supermodelov na modni pisti domačega hodnika. V petkah, jasno.

Ocena

Bosnian Rainbows - Bosnian Rainbows

Bosnian Rainbows imajo kaj malo opraviti z Bosno, so pa vsekakor precej mavrična zasedba. Bivša člana ameriških progresivcev The Mars Volta (pred dobrim desetletjem smo jim lahko prisluhnili na Metelkovi) tokrat vlečeta niti iz ozadja in žaromete prepustita Teri Gender Bender (Le Butcherettes), ki se odlično znajde kot vokalistka tega nekoliko presenetljivo retro zvonečega projekta. Omar Rodriguez Lopez, hiperproduktivni avtor neštetihih bolj ali manj uspešnih glasbenih eksperimentov, skupaj s sodelavci ponudi enega izmed svojih konvencionalnejših izdelkov s krajšimi in poslušalčevim ušesom prijaznejšimi komadi. Večina plošče zveni kot vrnitev v osemdeseta v moderni preobleki, nekakšna alternativna verzija new wavea, art in prog rocka, kot bi prav lahko bili. Kljub temu ne manjka glasbenega eksperimentiranja, ki je tudi sicer značilno za vse udeležene. Abstraktna melanholična besedila mehko odzvanjajo v ušesih in tako prikrivajo temačne podtone, ki postanejo očitni, ko se Teri prelevi v jezno gotso furijo, spet drugič pa nas kot zapeljiva sirena vabi, da se raztreščimo na čustvenih skalah. Zanimiv in na trenutke tudi izviren projekt, ki skozi celoten plošček obdrži poslušalčevo pozornost.

Ocena

Agnetha Fältskog - A

Nekatere stvari so pač večne: diamanti, sonce brezmadežnega uma, človeška neumnost in, kakopak, ABBA. Prvi izmed dveh A-jev se je od osemdesetih naprej za lepo številno let potuhnil, se vmes prikazal na kakšni ceremoniji, izdal avtobiografijo in ploščo priredb, sicer pa bore malo ajal in abbiral. Zakaj bi vendar snemal nov material, ko pa si že tako ali tako ena največjih legend svojega časa in na tvoje komade miga celotno gejevsko stvarstvo? Agnethi Fältskog se je očitno stožilo po studiu in posledično je gospa (63 pomladi že šteje) posnela prvo ploščo z izvirnim materialom v zadnjih petindvajsetih letih. In priznati je treba, da je plošček vse prej kot obupano praskanje po dnu Abbinega lonca. Na "A" najdemo vse tisto, kar je značilno za dobre, brezčasne pop albume: lep vokal, spevne melodije, obvezno flirtanje z Evrovizijsko popevko, kakšen hitrejši komad za poplesavanje, avtorski prispevek in neizogibni duet (v tem primeru z bivšim članom Take That Garyjem Barlowom). Simpatična mešanica balad, lahkotnih srednje hitrih pop pesmi in enega krasnega primerka moderne plesne glasbe, ki ravno prav zaudarja po ABBI, da zveni hkrati sveže in retro. Povsem upravičena vrnitev kraljice evropopa.

Ocena

30 Seconds to Mars - Love, Lust, Faith + Dreams

30 Seconds to Mars so bili po velikem uspehu prejšnjega albuma *This is War* soočeni s težko nalogo. Kako nadgraditi tako ambiciozen in izjemen album? Fantje so se po štirih letih zvito podali v nasprotno smer in poskusili posneti nekoliko intimnejši konceptualni album, kar pa jim je le delno uspelo. Gre za enega tistih albumov, ki nas popeljejo na popotovanje in ponujajo možnost zelo raznolikih interpretacij posameznih delov, zato je večkratno poslušanje skoraj obvezno. Album je razdeljen na štiri dele (vsak vsebuje tri pesmi) omenjene v naslovu, vendar je kljub navidezni urejenosti vse prej kot logično strukturiran. Mešanje žanrov in eksperimentiranje ostajata zaščitna znaka skupine in skupaj s kvazi-duhovnofilozofskimi besedili tvorita zanimivo celoto, vredno poslušanja. Morda občasno zmoti le občutek, da glasbi zaradi pretiranega truda, vloženega v ustvarjanje določenih vtisov, manjka iskrenosti. Očitno pretirano piljenje detajlov se, za razliko od prejšnjega albuma, tokrat ne obnese najbolje, saj je pri ustvarjanju čustvene vezi s poslušalcem prej v napoto kot v pomoč. So pa zato 30 Seconds to Mars še vedno izjemni izvajalci v živo in gotovo bodo tudi ta album pretvorili v odsko poslastico, ki je ne gre zamuditi.

Ocena

BRANE MOZETIČ SLOVENSKA DVOJINA

Nekje sem prebral, da sta igralki v nagrajenem francoskem filmu *Adelino življenje* med snemanjem lezbičnih prizorov trpeli. V bistvu grozljiva in žaljiva izjava, a pozabimo, saj so igralci in igralki velikokrat zelo butasta bitja. Verjetno je tudi strejt publika trpela ob menda desetminutnem lezbičnem ljubljenu. Zato pa publika slovenskega filma *Dvojina* ne bo trpela, v filmu bo lahko videla le manj kot pol minute dolg poljub dveh punc. Ne vem, kaj žuli režiserja Nejca Gazvodo, toda dejstvo je, da se rad podaja v njemu neznane vode ljubezni z istim spolom. Naj se vrnem k njegovemu celovečernemu prvencu, filmu *Izlet*, ki so ga nekateri označili za »glasnika generacije«. Trije dvajsetletniki se po letu dni srečajo in odpeljejo na izlet. Za moje oči je njihovo obnašanje infantilno, če ne kar retardirano – a po drugi strani sila stereotipno. Kaj delajo: popivajo, rigajo, kolnejo in se derejo, ščijejo na avtomobile, kadijo travo, razbijajo imovino, igrajo se samomorilske igrice, hysterirajo, pametujejo o svetu in življenju, izbruhajo, kaj vse jim gre na kurac – kratka slika samih negativnosti. Heteroodnosi so tradicionalni, vojak mačističen, seksa ni. Vojak Gregor (ali debil) drka v vojski, peder Andrej (ali bajs) drka doma, ženska Živa pa ima hendikep – nima dojke. No, nas zanima samo Andrej, za kate-rega že v prvih minutah izvemo, da je »peder«. Tako ga namreč večkrat označi njegova prijateljica Živa, kasneje pa večkrat tudi Gregor. To označevanje me spravlja v dvome, saj sem doslej razumel, da se z izrazom peder lahko med

sabo obkladamo le pripadniki glbt-populacije, iz ust strejta pa se mi je to vedno zdela žaljivka. Uporaba pedra v *Izletu* lahko kaže ali na nepopolno poznavanje snovi ali na drugačno uporabo izraza v mlajši generaciji. Sam lik Andreja se mi je zazdel strahovito papirnat, nič na njem ali v zvezi z njim ne kaže, da bi bil res peder. Poleg vsega je povsem asekualiziran, kot da ga v teh letih ne bi kar razganjalo od želja. Tudi končni poljub, ki mu ga da Gregor, je povsem teatralen, brez kančka čustev in čutov. Film *Izlet* je film, v katerem je eden osrednjih likov peder, filma pa ne bi mogel označiti kot gejevskega, niti ne kot gejfriendli, kvečjemu kot prikaz okolja, ki sprejema heteronormativnega asekualiziranega geja.

Gazvodi to ni bilo dovolj in se je v svojem drugem filmu *Dvojina* lotil lezbične ljubezni. Tudi tu je bila igralka pametna in je povedala, da »film ne poudarja pomena ljubezni med dvema ženskama, temveč med dvema osebamama, kar se ji zdi osvobajajoče« – meni se zdi tudi ta izjava bolj kot ne žaljiva. In izvemo tudi, da je to »vse prej kot film o lezbičnem razmerju«. S tem se še kako strinjam. Spet gre za tri mlade like, njihovo obnašanje je zelo podobno zgoraj opisanemu: spet se derejo, popivajo, hysterično kričijo, uničujejo imovino, prevračajo smetnjake, na kurac jim gre dejansko čisto vse, razen njihovega lastnega obnašanja in ega. Spet imamo tri like: fant je Matic, seveda brez seksa, a nedvomno pravi heteromoški. Slovensko dekle je Tina, za katero se ve, da je lezbijka, to vedo tudi njeni starši. Dodal bi, da je predvsem spet papirnata lezbijka. Dansko dekle je Iben, že na začetku očitno trpeče, kateri spol menda ni pomemben, določa pa jo njen

hendikep, skrivnostna bolezen, za katero bo kmalu umrla. Kakršnokoli (v našem primeru lezbično) razmerje je že v osnovi obsojeno na propad, na nerealizacijo. Skozi ves film se odvija nekakšno otročje romantično približevanje dveh punc, ki ima za kuliso dokaj kičasto razglednico Ljubljane, podnevi in ponoči (tako da bi lahko mesto ta film uvrstilo med svoje propagandne materiale), in stereotipno učenje slovenščine, če obilnega solzenja ne omenjam. Film je tako kot *Izlet* lahko všečen publiki, prav

gotovo pa ne prestopi praga, da bi publiki kaj dal, razen tistega, kar že ima. Odprt ali skrivnosten konec še bolj zatolče tisto malo ljubezni ali erotične želje, ki se v pripovedi pojavi. In če se spomnim naracije in občutka, ki ju premore film *Varub meje*, je film *Dvojina* nezavezujoče preigravanje s prizori, po katerih nam nič ne ostane.

Mixed Kebab

Produkcija: Belgija/Turčija, 2012

Scenarij in režija: Guy Lee Thys

Igrajo: Cem Akkanat, Simon Van Buyten, Gamze Tazim

Ibrahim, Belgijec turškega porekla, varno skriva svoje razmerje s Kevinom pred družino, zlasti mlajšim bratom, ki se druži s tatiči in se iz dneva v dan bolj nagiba k skrajnim verskim načelom. Toda Ibrahim ima kot pridni sin vsaj možnost vzeti »prijatelja« Kevina s sabo na potovanje v Turčijo, kjer naj bi uredil svojo dogovorjeno poroko s sestrično Elif. Toda med »prijateljstvom« v hotelski sobi, Ibrahima in Kevina ujame vohunski objektiv postreščka Yusufa, ki že dolgo osvaja Elif.

Osrednja ljubezenska zgodba je nežna in film lepo prikaže napete in neprijetne, pa tudi igrive in romantične vidike skrivnega razmerja, in je dobro odigran. Naslovu primerno večinoma učinkovito meša komedijo, dramo, religijo, kulturne in generacijske razlike, čeprav bi moral biti za večji užitek boljše začinjen, da bi bile posamezne sestavine bolj povezane, zlasti zaradi nenadnega preloma v tonu proti koncu, ki nekoliko vrže iz tira.

Ocena

LUKA PIERI

Floating Skyscrapers (Plynace wiezowce)

Produkcija: Poljska, 2013

Scenarij in režija: Tomasz Wasilewski

Igrajo: Mateusz Banasiuk, Marta Nieradki-ewicz, Bartosz Gelner, Katarzyna Herman, Olga Frycz

Čeprav gledamo drugi celovečerec mladega režiserja Wasilewskega, se takoj pozna, da ima poljska kinematografija veliko kilometrine in dobre podlage. A tudi homofobije, saj tale film ne preseže delitve na nas in njih, naj si še tako prizadeva prikazati večplastnost in pravcati labirint ljubezenskih, prijateljskih in družinskih vezi, ki vse po vrsti prej utesnjujejo kot osrečujejo. Gre za tipično ponotranjeno homofobijo zdravega plavalca Kube, ki na skrivaj seksa s fanti – ne manjka vročih prizorov v bazenu in garderobah – s spuncu Sylwio pa živita pri njegovi mami Ewi. Kuba se zagreje za prefinjenega in razkritega geja Michala, ki ga je spoznal kakopak v galeriji. Sylwia in Ewa, ki sta prej tekmovali za njegovo pozornost, se zdaj združita, da bi ga spravili na »pravo« pot. Kuba slednjič zapusti Michala, ki ga takoj zatem štirje nasilneži še surovo pretepejo. Nasilje je predzadnji prizor v filmu in, žal, zavzame prej dominantno kakor kritično stališče. Če prva polovica filma pritegne pozornost in hvalo, to ne velja za nadaljevanje do bridkega konca.

Ocena

SUZANA TRATNIK

Passion

Produkcija: Nemčija, Francija, 2012

Scenarij: Brian DePalma, Alain Corneau, Natalie Carter

Režija: Brian de Palma

Igrajo: Rachel McAdams, Noomi Rapace, Karoline Herfurth, Paul Anderson

Christine je privlačna šefica oglaševalske agencije iz Berlina, ki izrabi poslovno idejo podrejene uslužbenke, nič manj privlačne Isabelle, in jo proda kot svojo. Tipično zabijanje nožev v hrbet sicer v tem pokvarjenem svetu korporacij imenujejo »zgolj biznis«. Zato pa dobimo zoprno občutek, da gledamo žajfasto nadaljevanje, polno podtikanj, spletk in umazanih prevar, saj se vodilni dami nenehno spogledujeta, prijateljajeta, si nagajata, v njun »chick fight« pa je vključen tudi sodalavec Dirk, ki si ga podajata še v postelji. Isabelle slednjič dobesedno zakolje svojo pokvarjeno šefico in to dejanje zvito obesi Dirku. Ko se dogodki začnejo stopnjevati in se poslovne ženske spreminjajo v zveri, ki ne izbirajo sredstev za ponižanje tekme, film izgublja na strasteh, gledalke in gledalci pa začnemo napeto prešteti luknje v scenariju in dolgočasnih, površinskih karakterjih. DePalma, nesporni mojster erotičnih in vsakovrstnih trilerjev (*Carrie*, *Brazgotinec*, *Oblečena za ubijanje*, *Femme Fatale*, *Misija nemogoče*), nas je s tokratno *Strastjo* pustil na hladnem. Zamisel je snel od francoskega režiserja Alaina Corneauja, ki je leta 2010 posnel *Love Crime* (*Crime d'amour*), čeprav, roko na srce, izvirmik ni nič boljši od rimejka.

Ocena

SUZANA TRATNIK

Angels (Anjeli)

Produkcija: Slovaška, 2012

Scenarij in režija: Róbert Šveda

Igrajo: Peter Bebjak, Jozef Zetyák, Kristína Farkašová, Andrej Dúbravský, Elena Podzámska

Dramski režiser Michael umira za rakom, zato se umakne v koč, da bi napisal spomine. Čeprav je osnovni plot filma jasen, je izvedba prešibka, zato režiser v zgodbo privleče, dobesedno s ceste, strejtovski par in malce motenega fanta iz sosednje vasi. Liki so leseni, neprepričljivi, vse poteka počasi, čustvena napetost je zvečine v besedah, skoraj tako kot da bi gledali povprečni slovenski film. Pretresljiva zgodba nekako ne prepriča, da Michael, ki ga igra dobro rejeni igravec, res umira. Njegov odvečen sarkazem, zlasti do stalnega partnerja, je pogosto iritanten. Vloga žensk v tem patriarhalnem vesolju je predvidljiva – medicinska sestra umirajočemu režiserju tipka tekst, mu tlači tablete v usta in ga nežno kara kot mamica, ima pa tudi vlogo grškega zbora, ker točno ve, kaj je z vsemi liki narobe oziroma kaj potrebujejo in to tudi pove za gledalstvo. Sem sodita še lepi mladenič, Michaelov poslednji izbranec, ki v filmu ne spregovori niti besede, in pa naivna študentka, ki jo na štopu pobere poročeni strejt tip iz prej omenjenega para, jo v petih minutah zašarmira, nategne in vrže iz avta. Takih stranskih zgodb je precej, glavna pa kljub ambicioznosti zvečine ostaja ena izmed njih.

Ocena

SUZANA TRATNIK

V GLEDALIŠČE HODITA (IN DRAMO ZGANJATA) ANDREJ ZAVRL IN MATEJ REPIČ

Tajkunov um

Henrik Ibsen, *John Gabriel Borkman*, režija Mateja Koležnik, SNG Drama Maribor, 2013.

John Gabriel Borkman je kot bančni direktor s finančnimi špekulacijami storil, kar nam je dandanes dobro znano. Uničil je premožne bančnih komitentov in žene. Mariborska uprizoritev se je – v želji po aktualnosti? – osredotočila na analizo tajkunovega uma, uma, ki ne zmore uvideti problematičnosti svojega delovanja in v finančno-špekulativnih avanturah ne upošteva žrtev, ki padajo zaradi njega. Pomembni so samo »veliki« cilji, vse drugo so malenkosti.

Borkman pa ne uniči le banke in tistih, ki so od nje odvisni, ampak tudi družino. Prav tu – v intimnem življenju javnega tajkuna – se je kazala zanimiva možnost, a so jo v Mariboru s preveliko redukcijo besedila zapravili. Predstava je prekratka, brez potrebe so jo omejili na eno uro. Sploh glavna ženska lika sta ostala na precej dvodimenzionalni ravni, kar je škoda in krivično, če imaš v zasedbi Ksenijo Mišič, ki bi tej predstavi lahko dala toliko več. Tako celotna postavitev temelji na Igorju Samoborju v glavni vlogi. In tu ni kaj – Samobor je navdušujoče demonstriral, kaj pomeni igralsko mojstvo.

Ocena / AZ

Nekaj kosmatega

Foto: Primož Lukežič

Tri prste pod popkom, zasnova in režija Maruša Geymayer-Oblak, Slovensko mladinsko gledališče, 2013.

Kabaret Maruše Geymayer-Oblak naj bi se navdihoval pri slovenski ljudski kvantaški poeziji, ki je, če jo jemlješ znotraj njenega specifičnega konteksta, lahko zelo zabavna, a v tej predstavi je žal ni bilo zelo veliko. Gre pa vsekakor za pravi kabaret, iz mešanice glasbenih in plesnih in glasbeno-plesnih točk, z občasnim konferansjem (Ivan Godnič). Seveda je nekaj točk uspelo bolj kot nekaj drugih, včasih je bilo kaj narejeno tudi nekoliko na pol (tega smo v SMG na žalost že kar navajeni, a morda se bo predstava s ponovitvami utekla).

Gledališče pravi, da je predstava namenjena gledalcem od osemnajstega leta dalje, ker bi bila mladina najbrž lahko pohujšana. No, toliko o »mladinskem« v Mladinskem gledališču. Obljubili so »luciden pogled na naš prostor, njegovo zgodovino in dediščino, pa tudi na našo sedanost«, publika (premijska, lepo prosim!) pa se je najbolj režala najbolj vulgarnim in predvidljivim štosom; toda kdo ve, morda sta pa erotika in seks pri nas res tak tabu, da je že samo javni govor o njiju nekaj osvobajajočega in – oh! – subverzivnega ...

Ocena / AZ

Nedolžni in patetični

Foto: Peter Uhan

L. Visconti, S. Cecchi D'Amico, E. Mediolani (po romanu G. D'Annunzia), *Nedolžni*, režija Diego de Brea, Slovensko mladinsko gledališče, 2012.

Luchino Visconti je svoj zadnji film *Nedolžni* (1976) posnel po romanu Gabrieleja d'Annunzia, enega vodilnih predstavnikov dekadence in simbolizma v italijanski književnosti. V njem intimni trikotnik močno zamaje nekaj pripadnikov in pripadnic rimske aristokracije. Diego De Brea je obe različici nadgradil še s svojo.

Režiser se je odločil za nekakšen eksperiment: celotna zvočna oprema predstave, vključno z glasovi igralcev in igralk, je bila posneta vnaprej; vsi igralci torej govorijo na *playback* (nekateri bolje, drugi nekoliko slabše), kar deluje zelo potujitveno in podpira distanco, ki jo – vsaj navidez? – gradijo romaneskne/filmske/dramske osebe do svojega (čustvenega) doživljanja. Takšna tipično debrejevka postavitev in majhen, intimni uprizoritveni prostor (Stara pošta) bi zahtevala res vrhunsko igro, ki pa je bila v resnici zelo neuravnotežena. Uroš Maček, na primer, je s svojim čez vse mere pretegnjenim patetičnim pretiravanjem deloval groteskno, ker pa so drugi igrali bolj zares, ni bilo čisto jasno, kje se je Maček izgubil.

Ocena / AZ

Odmev

Foto: David Lotrič

ŠKUC – Kulturni center Q / Klub Tiffany & Atelier Indevin, *Somrak: Odmev*, 2013.

Uprizoritev se uvodoma začne z odlično zapeto Purcellovo arijo Klementine Žabjak. *Odmev* je zgrajen iz različno dolgih, interpretativno raznolikih, predvsem pa estetsko dovršenih prizorov, sestavljenih iz sodobnega plesa, petja, klasične glasbe in pantomime. Igralci so med seboj uglašeni in interpretacijsko močni. Znajdemo se v svetu groteske, strasti, lastnega sadomazohizma in tragično končane ljubezni, ki je poleg smrti glavna nit uprizoritve. V prvem delu triade, ki je emocionalno morda najmočnejši, spremljamo odnos dveh oseb, ki napolned ena drugo streta in uničita. Gledalca napeljuje na vprašanje, kaj je večja bolečina? Nekomu vzeti ljubezen ali življenje?

Da je skupna nit smrt, pa naj bo ta dobesedna ali simbolična, spoznamo v naslednjem prizoru, kjer (okravljena) Meta Erženičnik v duetu z Željkom Perčičem prepeva skladbo *Where the Wild Roses Grow* Nicka Cavea. V skladbi glavni junak ubije zanj najlepšo žensko, ki jo je kdajkoli videl, da bi tako ohranil njeno lepoto. Mar je zločin utrpati vrtnico preden oveni, da bi preprečil njen britki konec?

In če je bila tema prejšnjih dveh prizorov smrt v dejanski obliki, je v zadnjem ta prikazana kot simbolična smrt posameznika. Skozi odlično pantomimo Jerneja Škofa ob glasbeni spremljavi Huga Wolfa, protagonist zadnjega dela žaluje za svojo umrlo ljubeznijo. In čeprav živ, je enako mrtev.

Ocena / MR

EVA GRAČANIN

BLIŠČ IN BEDA OLIMPIZMA

Mesto Soči bo naslednje leto gostilo zimske olimpijske igre, dvaindvajsete po vrsti. Njihovo geslo je: Hot. Cool. Yours. (Vroče. Hladno. Tvoje.)

Olimpijske igre so vodilni športni dogodek, kjer športnice in športniki tekmujejo v različnih športnih disciplinah. Kljub temu naj bi bile olimpijske igre simbol sodelovanja, na kar kaže pet raznobarnih, med seboj prepletenih krogov – simbol olimpiizma, ki predstavlja pet različnih, a povezanih celin. Baron Pierre de Coubertin, ki velja za očeta ideje modernih olimpijskih iger, je simbol oblikoval leta 1912 in ga predstavil z besedami:

» ... šest (vključno z belo podlago zastave, op. a.) tako združenih barv predstavlja barve vseh narodov, brez izjem. Modra in rumena za Švedsko, modra in bela za Grčijo, tri barve za Francijo, Anglijo in Ameriko, Nemčijo, Belgijo, Italijo, Madžarsko, rumena in rdeča za Španijo skupaj z novinkama Brazilijo in Avstralijo, staro Japonsko in novo Kitajsko. To je resnično mednarodni simbol. «

Kar je na prvi pogled vključujoč in plemenit simbol, ki reprezentira vključujočo in plemenito idejo, se po brskanju za informacijami izkaže za idejo, ki ohranja status quo. Prve moderne olimpijske igre, ki jih je koordiniral Mednarodni olimpijski komite (MOK), so potekale leta 1896 in so vključevale 14 držav. Med njimi seveda ni bilo

Pierre de Coubertin

koloniziranih afriških in azijskih ozemelj. In, ja, izključene so bile tudi ženske. Stamata Revithi iz Grčije se je na slednje požvižgala in 11. aprila 1896, dan po uradnem maratonu samo za moške, v petih urah in pol pretekla »svoje« olimpijski maraton. Vstop na stadion so ji prepovedali, zato je poskala priče, ki so potrdile Revithin dosežek. Potrdila je dostavila grškemu olimpijskemu komiteju, kjer so se prikladno izgubila, zato njenega dosežka uradno ni mogoče potrditi.

MOK se je z leti sicer prilagajal različnim političnim spremembam. Kljub omenjeni vključujoči in plemeniti ideji pa sam ni bil

Thomas Bach

nikoli gonilo sprememb, čeprav mu politične moči ni nikoli primanjkovalo. Vsi dosedanja predsedniki MOK-a so bili namreč premožni, heteronormativni beli moški srednjih let iz Evrope ali ZDA. Omenjenim karakteristikam ustreza tudi novi predsednik MOK-a Thomas Bach, ki je iz Nemčije.

Težave z razumevanjem političnega

Letos poleti je ruski predsednik Vladimir Putin podpisal zloglasni zvezni zakon, ki prepoveduje propagando »netradicionalnih odnosov« med mladoletnimi osebami. Sliši se dovolj nedolžno, da MOK ne želi ukrepati. Športnicam in športnikom celo grozi z udejanjanem petdesetega pravila olimpijske listine, ki prepoveduje izražanje politične, verske in rasne propagande na olimpijskih prizoriščih. Športnice in športniki, ki kršijo to pravilo, so lahko diskvalificirani ali pa jim odvzamejo akreditacijo.

MOK naj bi s tem pravilom zagotavljal nepolitičnost olimpijskih iger, s čimer se strinja tudi Olimpijski komite Slovenije (OKS). Brane Dmitrovič, vodja odnosov z javnostmi pri OKS, je celo dodal, da je »najmočnejše orožje slovenskega športa (če hočete OKS), da se nikoli nismo pustili preštevati: ne po političnem, verskem ali kakršnemkoli drugem kriteriju«.

Stališče, da lahko šport, ali katerokoli drugo človekovo aktivnost, ločimo od politike, je, milo rečeno, naivno, realno gledano pa neodgovorno do razvoja in uveljavljanja človekovih pravic in svobod ščin ter žaljivo do zgodovine športa, ki je tudi zgodovina različnih političnih odločitev. Tako kot katerakoli druga človekova aktivnost, tudi šport ne more potekati v političnem vakuumu, pa če še tako odločno trdimo, da je »šport, tako na lokalni, kot tudi na globalni ravni, potrebno ločevati od politike«.

Moderne olimpijske igre se nenehno prepletajo tudi z vsakodnevno politiko, se pravi politiko, na katero najprej pomislimo, ko govorimo ... no ... o politiki. Čeprav mnogi, ki na kakršen koli način delujemo v civilni sferi (najbrž pa tudi mnogi drugi), vemo, da je politika mnogo več kot to, kar nam v večernih urah bruhna z zaslonov.

Politična vprašanja na olimpijskih igrah v novem tisočletju

Cathy Freeman

Najbrž se večina, vsaj megleno, spomni poletnih olimpijskih iger leta 2000 v Sydneyju. Takrat je v teku na 400 metrov slavila Avstralka z aboriginskimi koreninami Cathy Freeman. Po tekmi je zma-

govalni krog pretekla z avstralsko in aboriginsko zastavo. MOK se na njeno dejanje, na srečo, ni odzval, čeprav mu 50. pravilo olimpijske listine to omogoča.

Korejska delegacija

Omenjene igre se bodo v zgodovino zapisale tudi po tem, da so športniki in športnice Severne in Južne Koreje na otvoritveni slovesnosti korakali pod skupno zastavo. Pri tej simbolični združitvi obeh Korej, ki sta uradno v vojni že več kot 60 let, je posredoval MOK.

MOK je na lanskih olimpijskih igrah v Londonu muslimanskim športnicam dovolil nositi naglavno ruto. Brez tega dovoljenja nacionalni olimpijski komiteji nekaterih večinsko muslimanskih držav ženskam ne bi dovolili tekrovati. Obvezno nošenje naglavne rute pa je verska zapoved. Olimpijske igre so vodilni športni dogodek, na katerem športnice in športniki predstavljajo in promovirajo svoje države. Država pa ni apolitični koncept. Na olimpijskih igrah tako vihrajo nacionalne zastave, iz zvočnikov donijo nacionalne himne, športnice in športnike podpirajo nacionalni olimpijski komiteji, na lestvice najboljših se

glede na število osvojenih medalj uvrščajo ne samo športnice in športniki, ampak tudi države. Države večina tudi dojema kot gostiteljice olimpijskih iger, čeprav jih uradno gostijo mesta, ki skupaj z državami sofinancirajo postavitev objektov za izvedbo olimpijskih iger.

Na tribunah posedajo politični predstavniki in politične predstavnice držav. Nekateri zmagovalci na olimpijskih igrah po vrtni v svojo državo od te za svoje uspehe zahtevajo mesečno rento. Od prvih olimpijskih iger moderne dobe naprej je število držav na posameznih poletnih in zimskih olimpijskih igrah variiralo. Dva vidnejša razloga sta bojkot ter nenehno razpadanje obstoječih in nastajanje novih držav. MOK se mora tako nenehno prilagajati realnostim, ki jih ustvarjajo politične odločitve.

MOK vključuje nacionalne olimpijske komiteje 192 od 193 držav članic Organizacije združenih narodov (ZN). Med njimi ni komiteja Južnega Sudana, saj ta še ni ustanovljen. Poleg tega MOK vključuje tudi komiteje 12-ih odvisnih ozemelj, ki jih ZN ne priznavajo za samostojne politične subjekte. Sem sodijo: Tajvan, Palestina, štiri ozemlja ZDA, Britanska čezmorska ozemlja, Aruba, Hongkong, Cookovi otoki.

MOK je leta 1996 celo spremenil del olimpijske listine, ki zdaj določa, da MOK lahko prizna le olimpijske komiteje držav, ki so jih že priznali ZN. Tako športnice in športniki iz odvisnih ozemelj, kot so Curaço, Gibraltar, Macau in Ferski otoki, lahko tekmujejo le pod zastavami držav, v katere so ta ozemlja vključena, čeprav se njihov pravni status lahko primerja z zgoraj naštetimi odvisnimi ozemlji. MOK tako tudi ne vključuje mednarodno nepriznanih držav, kot so Pridnestrška republika, Abhazija, Južna Osetija, Gorski Karabah. Vse to pa so politične odločitve, ki imajo za nekatere športnike in športnice iz teh ozemelj in držav realne posledice.

Nevmešavanje v kršitve človekovih pravic

Irski filozof in pisatelj Edmund Burke je nekoč dejal: »Edino, kar zlo potrebuje za zmago, je, da dobri ljudje ne storijo ničesar.« MOK pa ob sistematičnih kršitvah človekovih pravic ni le molčal. Kot kažejo spodnji primeri, je športnike in športnice kaznoval, če so se zavzeli za spoštovanje človekovih pravic.

Posamezni nacionalni olimpijski komiteji so olimpijske igre zaradi nestrinjanja s politiko držav gostiteljic bojkotirali leta 1976, 1980 in 1984. MOK je v vseh teh primerih odločno zagovarjal svoje stališče in izvedel olimpijske igre v izbranih državah. Pri tem pa se ni spraševal, kako izvedba največjega in najbolj prestižnega športnega dogodka vpliva na uveljavljanje sistematičnega kršenja človekovih pravic države gostiteljice. Poletne olimpijske igre leta 1976 v Montrealu so bojkotirale skoraj vse suverene afriške države kot odziv na odločitev MOK-a, da Novi Zelandiji dovoli nastop na igrah, kljub temu da je novozelandska rugbyjska ekipa tekmovala v Južnoafriški republiki, kjer so leta 1970 stopnjevali apartheid z odvzemom političnega predstavnštva temnopoltim prebivalcem in prebivalkam.

Najbolj je bil odmeven bojkot poletnih olimpijskih iger leta 1980 v sovjetski Moskvi. Bojkot so vodile ZDA, sledilo pa ji je še 64 držav. Razlog: sovjetska vojaška

invazija v Afganistan. Sovjetska zveza ZDA seveda ni ostala dolžna. Skupaj s 13-imi bratskimi državami je bojkotirala 23. poletne olimpijske igre leta 1984 v Los Angelesu.

Z bojkotom iger leta 1936 pa so nekatere države zagrozile tudi nacistični Nemčiji, saj se je uradni časopis nacistične stranke *Völkischer Beobachter* zavzemal za prepoved nastopa Judom, Judinjam in temnopoltim osebam. Grožnja je delovala, saj so nemške oblasti odstopile od namere. Tako je eno politično odločitev zamenjala druga. V veljavi pa so ostali rasni zakoni, ki so omogočali sistematično kršenje človekovih pravic pripadnikov in pripadnic »nearijskih ras«. Ti zakoni so tudi prispevali k holokavstu, homokavstu, iztrebljanju Romov in Rominj, političnih nasprotnikov in nasprotnic ter vseh preostalih nezaželenih oseb v Nemčiji in okupiranih državah med drugo svetovno vojno.

Deset dni pred začetkom poletnih olimpijskih iger leta 1968 v Mexico Cityju je mehiška vlada vojski ukazala, naj onemogoči nadaljnje proteste študentk in študentov, ki so na Trgu treh kultur v središču mesta zahtevali več državljanjskih pravic in demokracije. Več deset protestnikov in protestnic ter civilistov in civilistk je bilo ubitih, več kot 1000 jih je bilo aretiranih. Mednarodni olimpijski komite pa nič.

Tommie Smith in John Carlos

Na istih olimpijskih igrah so se trije vrhunski tekači na podelitvi medalj za tek na 200 metrov zavzeli za državljanjske pravice temnopoltih v ZDA. Dobitnika zlata in bronaste medalje Afroameričana Tommie Smith in John Carlos sta ob zvokih ameriške himne bosa stala na zmagovalnih stopničkah in v zrak dvignila v črni rokavici odeti pesti. Avstralec Peter Norman, dobitnik srebrne medalje, pa si je pripel broško v podporo boju za državljanjske pravice. Mednarodni olimpijski komite je obema Američanoma do smrti prepovedal tekmovali na olimpijskih igrah, Normana pa je avstralska olimpijska ekipa izključila leta 1972.

Ko naj temnopolti sleče svojo kožo

Tatyana Firova in Kseniya Ryzhova naj bi se po zmagi na altetskem tekmovanju poljubili v protest proti ruskemu anti-homo zakonu, a sami to zanikata

Skrivanje za deklarirano apolitičnostjo kaže na nespoštovanje raznolikosti med športnicami in športniki, gledalci in gledalkami, novinarkami in novinarji ter vsemi preostalimi ljudmi, ki so del olimpijskega gibanja. Zahtevati od istospolno usmerjenih športnikov in športnic, da na olimpijskih prizoriščih ne smejo na noben način pokazati svoje spolne usmerjenosti, je enako kot od temnopoltih športnic in športnikov zahtevati, da na olimpijskih prizoriščih slečejo svojo kožo. Je že res, da je lažje sneti broško z mavrično zastavo, kot pa prikriti svojo temno kožo. Ampak to je le logistična zagata z logistično rešitvijo. Posledice pa so enake.

ODZIV OKS

Narobe: Kako bo Olimpijski komite Slovenije ukrepal glede kršitev človekovih pravic in nasilja nad geji in lezbijkami v Rusiji?

Brane Dmitrovič, vodja odnosov z javnostmi pri Olimpijskem komiteju Slovenije OKS: V Olimpijskem komiteju Slovenije, vse od njegove ustanovitve, ostajamo dosledno na stališču, da je šport, tako na lokalni, kot tudi na globalni ravni, potrebno ločevati od politike. Gre za civilno sfero delovanja, v kateri ne sme biti nobenega prostora za kakršnokoli preštevanje oz. razlikovanje na katerikoli osnovi. Tudi v primeru, o katerem pišete in o katerem smo bili seznanjeni najprej od odgovornih iz Mednarodnega olimpijskega komiteja, ostajamo čvrsti pri zgoraj napisanem. Skratka, Olimpijski komite Slovenije se tudi tokrat zavzema za enakopravno obravnavo vseh športnic in športnikov, trenerjev, športnih delavcev in funkcionarjev, ki se bodo znašli na olimpijskih igrah v Sočiju v različnih vlogah, za enakopravno vlogo in obravnavo, ne glede na spolno usmerjenost, rasno, versko in politično pripadnost. Na Olimpijskem komiteju Slovenije bomo tako ravnali tudi v prihodnje in z mednarodno športno skupnostjo storili vse, da se šport, športnice in športniki nikjer ne pusti vpeti v te ali one interese oz. da naj bodo športne igre promocija svobode, tolerance.

Sponzorji olimpijskih iger

Svetovni olimpijski sponzorji ali partnerji, kot jih imenujejo na uradni spletni strani olimpijskih iger v Sočiju, so: Coca-Cola, Atos, Dow, GE, McDonald's, Omega, Panasonic, P&G, Samsung in Visa.

Več na <http://www.sochi2014.com/en/team/partners/>.

Iz Coca-Cole in McDonald'sa so sporočili, da ne podpirajo ruske zakonodaje, ki diskriminira geje in lezbijke. Ne podpirajo pa niti spremembe lokacije olimpijskih iger, za katero se je med drugim zavzel britanski igralec, komik in performer Stephen Fry. Coca-Cola tako povečuje svoje investicije v Rusiji, McDonald's pa v naslednjih treh letih načrtuje odprtje 150-ih novih restavracij v prostorni Rusiji.

Kaj lahko storim?

Poleg pozivov k bojkotu, ki jim pritrjuje vedno manj ljudi, in pozivov k spremembi lokacije, iz dela globalne družbe, ki mu ni vseeno, prihajajo različne pobude. Tako so različni bari, predvsem v ZDA in Veliki Britaniji, izza šanka umaknili rusko vodko. Nekateri pa so bojkot stopnjevali v zlivanje ruske vodke v kanalizacijo. Mednarodna koalicija LGBT-športnih organizacij in organizacij človekovih pravic Pride House (Hiša ponosa) poziva vse, ki bodo prisotni na olimpijskih igrah v Sočiju, da svojo podporo vključujočemu športu izrazijo z držanjem za roke z osebo istega spola. Konstanin Jablocki iz ruske LGBT-športne zveze, ki je članica omenjene koalicije, je ob najavi iniciative dejal: »Še dolgo po olimpijskih igrah 2014 bomo vsi v Rusiji še vedno živeli pod tem strašnim zakonom. Imamo priložnost, da za nekaj tednov preusmerimo pozornost sveta na situacijo v Rusiji. Inicijativa Same-Sex Hand-Holding (Držanje za roke za osebo istega spola) omogoča vsem, da se s preprosto, a ikonično gesto, pridružijo iniciativi.

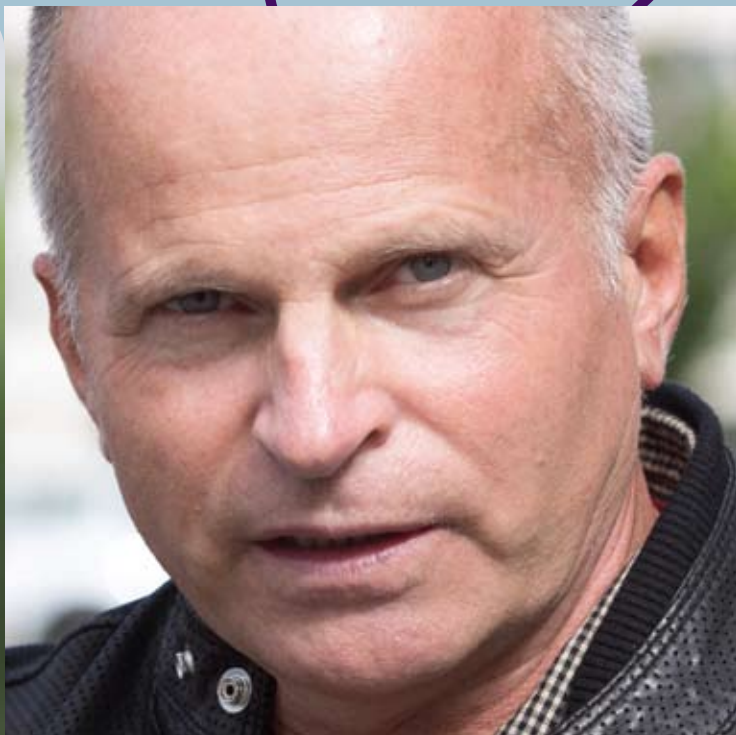

Foto: Nada Žgank/Memento

ALEŠ ZOBEC

INTERVJU Z
DR. MIHO
JAVORNIKOM

Dva obraz Rusije

Dr. Miha Javornik je redni profesor na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Primarno se ukvarja z rusko književnostjo in literarno teorijo, raziskoval pa je tudi antropološke vidike interneta. In prav slednje je bila iztočnica za najin pogovor.

Kaj nam antropologija lahko pove o internetu in identitetah, ki se vzpostavljajo v virtualnem prostoru?

S to temo sem se začel ukvarjati v drugi polovici devetdesetih, ko so v ospredje prišle nove oblike elektronskega sporazumevanja – *Internet Relay Chat* (IRC) in *Multi User Dungeon* (MUD). Zanimalo me je predvsem, kako internet pripomore pri vzpostavljanju identitete. Posebna pozornost je veljala identiteti marginalca, kjer me je – na temelju teorije velikega ruskega humanista Mihaila Bahtina – zanimal odnos med virtualnim in realnim. V mislih imam kategoriji drugosti in zunaj-bivanja: sebe človek spozna šele preko drugega, kar mu posredno omogoči, da pogleda tudi sam nase – z druge perspektive. Z virtualnega gledišča je lahko vsakdo ubesedit svoje želje in spregovoril o svojih travmah. Internet je v tem obdobju pomenil možnost osvobajanja, tako rekoč *coming out*, kasneje pa se je izrodil, saj je internet (npr. IRC) postal prostor varljive menjave

identitet, kjer je postala digitalna komunikacija bolj ko ne način lažnih verbalnih preigravanj, ki spominja na besedno masturbacijo.

Ko govoriva o Bahtinu – kakšno je razmerje med njegovim konceptom karnevala in Parado ponosa?

V bistvu govorimo bolj o karnevalizaciji, torej o postopku, ki vodi k sproščanju družbenih spon – in to je videti tako pri karnevalu kot pri Paradi ponosa. Pri karnevalizaciji gre za enotnost nasprotij, za zamenjavo vrha s spodkom in *vice versa*, v tem procesu pa igra osvobajajočo vlogo sproščujoč smeh, ki vključuje v karnevalski svet vse udeležence in udeleženke in kjer se njihove vloge nenehno menjavajo. Seveda je težava v tem, da so dan po karnevalu družbene vloge že spet enako prerazporejene – z uvidom v karnevalski čas ima pač oblast zelo dober vpogled v družbeno klimo ...

Tudi na Paradi?

Seveda. Le da pri Paradi ne moremo govoriti o karnevalizaciji v pravem pomenu besede, saj vanjo niso vključeni vsi in meja je jasno postavljena. Najbolj očitno jo vzpostavljajo prav tisti, ki drugosti in drugačnosti ne morejo, nočejo ali ne znajo sprejemati. Parada ponosa ima elemente sproščanja in smeha, težava nastopi, ker v tej komunikaciji ne sodeluje Drugi. Zagotovo je ob tem zanimivo vprašanje, zakaj je prav pri nas, na balkanskih tleh ali v Rusiji ta meja tako močno začrtana, da zbudi ne samo zgražanje, temveč tudi nasilje.

Pa je to mogoče preseči?

Težko je razbijati stare vzorce, a nekaj bi se gotovo doseglo z več strpnosti do drugačnih in z več dialoga tako znotraj gejevske in lezbične skupnosti kot z bolj premišljenim dialogom z družbenimi

ustanovami. Sam nimam nič proti Paradi ponosa, a dokler bo pri nas sprejeta tako, kot je, bo njen učinek bolj klavrn – danes bolj spominja na gogoljevski smeh skozi solze.

Ampak Parade ne bi ukinjali, kajne?

Ne, zakaj bi jo ukinjili? To je čisto legitimna oblika. Ampak ta Parada ponosa ni to, kar je zunaj naših meja – na Zahodu. Nima pravega političnega naboja. Zunaj pa ga ima.

Ko sva navezala stik, ste omenili, da rusko področje odpira veliko tem, ki bi bile zanimive za revijo *Narobe*. Kaj ste imeli v mislih?

Za Rusa je značilna ambivalenca, ki jo dobro ponazarja njegov odnos do Zakona. Če velja, da je Rus zelo emocionalen, je taisti Rus v službi kakršnekoli že oblasti grob in celo nečloveški. Podobno dvojnost smo poznali tudi pri nas v jugoslovanskih časih: ko sem bil v JLA, sem se s kolegom (v zasebnem pogovoru) pogovarjal slovensko, kar mi je skušal z ukazom prepričati slovenski oficir s prepovedjo. Ko smo končali z vajami, je Slovenec pristopil k meni in rekel: »Saj ne zameriš, ne?« Tako kot je z Rusom nasploh, je tudi s homoseksualnostjo v tej veliki deželi: veliko jo je bilo, tolerirali so jo, a hkrati je bila z zakonom zelo strogo prepovedana.

Kako je bila prepovedovana?

Homoseksualnost je bila eden največjih grehov, najhuje se je sankcioniralo analni seks – od enega leta do sedmih let pokore. Hkrati pa je iz pričevanj moč razbrati, da je bilo zelo veliko homoseksualnosti v vseh slojih družbe.

Del tega je bržkone moč razbrati tudi iz ruske literature?

Da. Rozanov (1856–1919) je, na primer, zelo zanimiv avtor. Pisal je

v obdobju srebrnega veka na prehodu iz 19. v 20. stoletje, ki je bilo tudi eno od najliberalnejših desetletij, kar se tiče homoseksualnosti, čas, ko je bila drugačnost moda, a tudi čas odkrite svobodomiselnosti. Rozanova, sicer heteroseksualca, je homoseksualnost zelo zanimala in pod njegovim peresom so nastale prave strokovne razprave o tem. V knjigi *Ljudje v mesečini* je pisal o Borisu in Glebu, o sinovih prvega kijevskega velikega kneza, ki sta doživela nesrečno usodo, saj ju je po knezovi smrti dal ubiti njun brat. Rusi so Borisa in Gleba naredili za prva svetnika, Rozanov pa je bil ob prebiranju življenjepisa svetnikov pozoren na mali detalj, ki mu je dal namig, da je bil eden od bratov homoseksualec: na mrtvega Borisa se je namreč vrgel prijatelj Georgij, ovešen z Borisovim dragim darilom okrog vratu, zlato ogrlico, in pri tem tožil, da ju ne bo in ne more nič ločiti. Da bi mu lahko sneli ogrlico, so morali Georgiju odsekati glavo. Iz Borisovega spremstva je uspelo odnesti glavo le Georgijevemu bratu Mojzesu (Madžaru), a kaj kmalu so ga prodali v suženjstvo bogati Poljakinji, ki se je zaradi njegovih junáštev vanj zaljubila in ga prepričevala, naj se z njo poroči. Žal ga dama ni zanimala, saj se je veliko raje zabaval v krogu ruskih ujetnikov. Poljska plemkinja se je odločila, da ga kaznuje in mu poleg stotih udarcev odreže tudi spolovilo, da ne bi mogel več občutiti naslade z moškimi. Po tej kazni je Mojzes stopil med duhovnike in tam skušal obvarovati mladeniče pred grehom in skušnjavami ženskih čarov ...

Omenili ste, da je bilo veliko homoseksualnosti v vseh slojih družbe.

Samo za ilustracijo naj navržem »etimologijo« besede goluboj, ki

je ruski izraz za geja. Beseda naj bi kazala na povezavo homoseksualnosti in plemstva, saj izraz pomeni moder in kot tak kaže na očitno zvezo s pripadniki modre krvi ... Izraz goluboj se uporablja še danes in nima slabšalnega pomena. Prej pomeni nekoga, ki si lahko privošči nekaj, kar je nekoč pripadalo izbrancem ...

Ko sva že pri plemičih – popotniki, ki so se v tistem času odpravili v Rusijo, so bili presenečeni nad odkritimi homoerotičnimi odnosi v Rusiji.

Tako je. Ne smeva pozabiti na očeta Ivana Groznega (1530–1584), Vasilija III. (1479–1533). Navkljub temu da je imel dve ženi, velja za enega prvih deklariranih homoseksualcev. Če pa gremo v 17. stoletje, torej 100 let kasneje – mislite, da Peter Veliki ni imel moških? Isto. Ve se, da je imel razmerje z A. Menšikovim, generalgubernatorjem Sankt Peterburga.

Ko govoriva o »homoseksualcih« (ali »heteroseksualcih«) pred 20. stoletjem, bi Foucault privzdignil obrvi. Kako bi naslovili ta problem?

Vprašanje odpira razmislek o tem, kdaj je mogoče govoriti o seksualni identiteti. Ruski človek je očitno brez velikih tabujev skakal v različne postelje, a se je v trenutku, ko se je znašel pred Zakonom, zavedel svojega greha in se zanj skušal pokoriti. Mar se s tem ne vzpostavi tudi identiteta? Mar ni zakon tisti, ki vzpostavlja identiteto? Ko padeš v kolesje Zakona, se identiteta vzpostavlja od zunaj: si homoseksualec, torej si kriv in boš kaznovan.

Narediva kratek preskok na literaturo. Morda začneva z Gogoljem?

Začneva lahko z morda malo manj razvpitim romantikom – z Mihailom Lermontovim (1814–1841) in njegovimi tako imenovanimi junerskimi poemami – pogosto poimensko posvečenimi konkretnim moškim –, ki jih žal še nimamo v slovenščini. Pred Gogoljem bi morda bil torej Lermontov. A ko govorimo o velikem mojstru mase – Nikolaju Gogolju, moramo

Fotografija poljubljajočih ruskih policistov umetniškega tandema Blue Noses bi morala biti del razstave sodobne ruske umetnosti v Parizu, a je uporabo te slike prepovedal ruski minister za kulturo Alexander Sokolov.

biti previdni. Iz korespondence bi sicer lahko razbrali marsikatero erotično izkušnjo z moškim, a bolj kot to je zanimiv njegov odnos do seksualnosti. Kot da bi hotel biti aseksualen, da bi se rešil že same misli na greh. Vse kaže, kot bi ga hotel izmiti iz sebe v popolnosti – z misticizmom, z vero, ki je že mejila skorajda na blaznost in ga pripeljala h koncu življenja. Vprašanje, ali je dvignil roko nase zaradi homoseksualnosti, je stvar prozahnih špekulacij, ruske študije pa načeloma najraje sploh ne bi govorile o seksualnosti ...

Lahko navedete kakšen primer?

Lahko. Puškin je v delu *Skrivni zapiski* pretanjeno analiziral žensko seksualnost. Ampak uradno Ruska akademija tega ne priznava za Puškinovo delo. To pomeni, da v uradni ruski kulturi do povojnega časa, do 70-ih, 80-ih let 20. stoletja praktično nimate homoseksualne literature, ki bi bila etabrirana in predmet poučevanja. To ne pomeni, da ni obstajala – nasprotno, je obstajala, ampak ni je v aka-

demskih krogih. Zanimivo je, da imamo s sorodnim pojavom opraviti v 60-ih, 70-ih letih 19. stoletja, ko je vprašanje seksualnosti spet popolnoma irelevantno, saj je v ospredju ideja revolucije, ki ji moraš biti zavezan v popolnosti – biti moraš asket. Saj asketizem navsezadnje tudi Tolstoj propagira ... čeprav je on sam izjemno seksualen. V *Otroštvu*, denimo, govori tudi o svoji ljubezni in navezanosti na moške.

Morda lahko poveste še kaj o Tolstojevem romanu *Vstajenje*?

V romanu se pojavi državni uradnik, ki se zavzema za enakopravnost spolnih manjšin, a to je bila kritika ruske družbe. Torej, Tolstoj

Boris in Gleb

je v duhu dialoškosti dopustil, da je protagonist zagovarjal to stališče, hkrati pa se je pridušal nad preveč tolerantnim odnosom do homoseksualnosti v peterburški družbi.

Kaj pa Dostojevski?

Dostojevski je napisal krajše delo *Netočka Nezvanova*, v katerem tematizira žensko ljubezen oz. lezbični odnos. Pa njegovi *Zapiski iz mrtvega doma*, ki opisujejo njegovo življenje v izgnanstvu. Tam – kot vem – je kar nekaj motivov in tem, ki bi jih lahko umestili v poglavje homoerotika. Kar pa je navsezadnje razumljivo, saj je šlo za specifično okolje – zapor. Sicer pa je sam Freud označil Dostojevskega za razcepljenega biseksualca. V njegovih romanih in krajših pripovedih, denimo, imate vedno opraviti z razcepljenimi osebami – ki so lahko tudi seksualno razcepljene osebe. In Dostojevski je sam zares bil razcepljen – med ljubezni do različnih žensk, med ljubezen in hazard ... In s tega vidika so ga najbrž tudi čisto telesno – telesna privlačnost je bila zanj zelo pomembna – in erotično privlačili tudi moški.

Kaj pa lezbične pisateljice?

Če govoriva o lezbični literaturi, je pravi čas med letoma 1905 in 1917 – od japonske vojne do oktobrske revolucije, ko se prične spet pojem zasebnega in seksualnega potiskati v ozadje. Omenim lahko Marino Cvetajevo, ki je

posvetila cel niz pesmi svoji ljubezni Sofiji Parnok, v katerih eksplisitno govori o strasti, želji, ljubezni do nje.

Dajva za konec reči še kaj malega o aktualnih razmerah v Rusiji.

Danes je homoseksualnost (za razliko od osemdesetih let glasnosti in perestrojke) ponovno na tnalni pod kladivom. Samo pogledmo si zakon o prepovedi t. i. reklamiranja homoseksualnosti, zapiranje razstav s spotakljivo vsebino (spomnimo se, kakšen revolt je povzročila še nedolgo tega slika dveh ruskih policistov, ki se poljubljata). Zdi se celo, da iz uradnega diskurza ponovno izginja vse, kar je meseno, da ljudje v javnem življenju (vključno z literaturo) spet ne uporabljajo več nobenih »sočnih besed«. Je to odvisno spet od ruske cerkve, ko vse raziskave kažejo, da dobiva pravoslavje na ugledu in moči? In za uradno cerkev je – tako kot nekoč – homoseksualnost eden največjih grehov. Zdi se, da se ruska družba počasi preveša v tisti cikel, v katerem ima spet vse bolj gospodovalna beseda vse več moči in se pojem bahtinske dialogičnosti umika – kot že tolikokrat doslej v ruski kulturi – spet nekam na periferijo ...

Salomé,
show girl,
ena in edina trans diva,
priporočča

PET DOBRIH

1 Žur plac

Če imam le priložnost, grem žurat v tujino, tja, kjer me nihče ne pozna. V Sloveniji je na lgbt-žurerski sceni veliko čudovitih ljudi, so pa tudi taki, ki mi zavidajo, zato se ne počutim vedno dobrodošlo.

2 Glasba

Rada imam house vokalno glasbo, ker se nanjo da dobro plesati. Čeprav je za ustvarjanje vzdušja pomembnejša dobra družba.

3 Film

Izhod/Exit, režija Dejan Babosek, Slovenija, 2013

V filmu imam vlogo razgrete ljubice skorumpiranega politika.

4 Knjiga

Tomaž Mihelič: Novo rojstvo: Iskrena izpoved o trpljenju, ljubezni in preobrazbi transeksualke Salome, Učila International, 2009.

Ker je iskrena osebna pripoved, ki govori o drugačnosti. V njej se lahko najde vsak. Tudi strejt oseba. Prepričana sem, da bi starši lažje sprejeli drugačnost svojega otroka, če bi prebrali to knjigo.

5 Recept

Sem otrok morja in obožujem morsko hrano, še posebej hobotnico v solati s krompirjem in veliko česna. Pred kratkim pa sem si kupila roštilj, na katerem bom zagotovo spekla prave jadranske lignje.

BRANE MOZETIČ

CIRIL
BERGLES

(1934 – 2013)

Verjetno bom težko – če sploh kdaj – pozabil zadnjo Cirilovo podobo. Obiskal sem ga v torek, 20. avgusta popoldne, v bolnišnici na Golniku. Prej še ni bil sposoben za obiske. Komaj sem ga prepoznal, bila sta ga sama glava in zašit prsni koš. Seveda mi je nekoč, a dokaj pozno, pripovedoval o svoji mladostni zaljubljenosti in kako se je še kot študent po plesu v Ljubljani povzpел na odhajajoči vlak, pa mu je noge spodneslo in potegnulo pod kolesa. Dolge mesece je preživel v bolnici in lahko se je poslovil od svojih sanj, da bo postal igralec. Res da je šepal, a šele ob tem sramežljivem razkritju mi je postalo jasno, da že vse od tlej nosi proteze. Ciril je bil velik, močan, tu v postelji pa je bil prvič zame zares nog. Nasmejaj se je, ko me je zagledal, potem pa, ko sem ga prijel za nemočno roko, naredil tako presunljivo žalosten obraz, kot da je na smrt žalosten in da ga je sram, da ga vidim v takem stanju, da ga vidim totalno »razkritega«, njegov hendikep ni bil več prikrit, in pa tako brez moči. Govoriti ni mogel zaradi cevke v grlu, je pa razumel besede, in na vprašanja je rahlo prikimal ali odkimal. Včasih je ukrivil ustnice navzdol, kot da bi hotel reči, ne vem, ali kot da ima že vsega dovolj. Pa vendar se mi je zdelo, da ima še voljo do življenja. Čez par dni sem poklical I., ki je skrbel zanj, in povedal mi je, da so Cirila premestili na odprti odde-

lek, kar se mi je zdelo dobro znamenje. Kar preslišal sem njegovo pripombo, da je z intenzivne nege odšel tudi zato, ker so tam pač naredili vse, kar so lahko. Zmenila sva se, da ga greva obiskat v ponedeljek, a v nedeljo, 25. avgusta, mi je malo pred polnočjo sporočil, da je Ciril dve uri prej umrl. Že vsa nedelja je bila nekako čudna, polna nejasne tesnobe. Ves dan sem poslušal Yungchen Lhamo in bil melanholičen. Ponoči je deževalo. Poslušal sem dež, oči so se mi solzile, a pravega joka ni bilo. Vedel sem, da ta pride kasneje. Spomnil sem se na svojega starega očeta, ki mi je v otroštvu nadomeščal očeta, in ki je prav tako na Golniku umiral poleti leta 1980. On je tedaj izginjal, sušil se je, bilo ga je manj in manj. Težko in pozno sem zaspal, imel sem moraste sanje, okradli so me, denar, vse – verjetno res, ukradli so mi enega redkih prijateljev. Morda mi je bil kot nekakšen podaljšek starega očeta. Ne vem.

Mislil, da sem Cirila spoznal v letu 1988, ko sem se tudi z glavo vrnil iz Pariza in ko sem se lotil nezaslišanega projekta, antologije poezije 20. stoletja s homoerotično motiviko, ki je z naslovom Drobci stekla v ustih izšla leto kasneje v zbirki Aleph. V 1988 je Ciril pri Alephu izdal svojo zbirko

Ellis Island in urednik Andrej Blatnik mi je omenil, da bi mi pesmi iz španščine morda lahko prevedel Ciril. Ne samo da jih je, pač pa mi je tudi pomagal s predlogi pesnikov z vsega sveta. Bil je eden ključnih v celi četici pomočnikov pri tej antologiji – ki je bila dokaj hitro razprodana. Verjetno mi je že tedaj razkril svojo usmerjenost, vsekakor pa je spodbujal moje napore in delo. Leto kasneje sem zasnoval zbirko Lambda in uredil slovensko antologijo Modra svetloba, izšlo 1990. Tu se je Ciril umaknil korak nazaj. Ali pesmi ni imel, ali pa enostavno ni želel biti uvrščen v to antologijo. Čeprav se je živo zanimal za dejavnosti, s katerimi sem se tedaj ukvarjal, mislim, da mi je dajal tudi predloge za Gay strani v Telexu in za Revolver. Bil je pravzaprav edini razgledani gej izven mojega aktivističnega kroga, s katerim sem se občasno družil. Cirila in njegovega mladelega partnerja sem obiskoval s svojim fantom, tako da smo se pogovarjali o marsičem. Večnoma je rad pripovedoval o svojih potovanjih in običajnih gejevskih temah (štrikanje, avanture), jaz pa sem ga spodbujal k sodelovanju, zlasti pri Lambdi. Tako mi je obotavljivo predal zbirko Ifrikija, izšla v Lambdi leta 1993, ki je pomenila njegovo javno razkritje, vsaj na polju literature. Zdi se mi, da se je

malce bal odzivov, saj se je precej družil tudi s krogom Nove revije in s krogi nekaterih klerikalnih medijev. A prav v teh so se našli skriti geji, ki so ga še posebej pohvalili, in to mi je kasneje omenil vsaj stokrat. Led je bil prebit, jaz pa sem si oddahnil, ker nisem bil več edini gejevski literat v tej deželi. Najino sodelovanje in medsebojno spodbujanje je potem trajalo dvajset let, v katerih sem pri Lambdi in Alephu izdal pet njegovih pesniških zbirk in kar deset pesniških prevodov, če ne štejem še prevodov posameznih pesmi za skupne antologije in druge izdaje. Zlasti po letu 2000 sem kot založnik komaj še sledil njegovi zagnanosti in idejam – poznalo se je, da je živel sam. Načrtov je imel še dosti več, kot sem mu jih jaz lahko uresničil. Rad me je drezal s svojo religiozno liriko ali s prevodi take lirike, saj je poznal moje odklonilno stališče do vere. Še raje mi je trosil vse mogoče cerkvene trače, ki sem jih hote takoj pozabil. Navadno sem se oglasil pri njem, ali pa sva se dobila na kosilu v gostilni Livada. Včasih se nama je pridružil tudi njegov prijatelj, ki je zadnji čas vse pozorneje skrbel zanj. Vedno pa sem bil s psom, katerega je bil Ciril še posebej vesel. Ko sem se v bolnici poslovil od njega, sem mu rekel, naj se čim prej toliko popravi, da bomo lahko šli v park, kjer bo lahko z nami tudi pes. Gledal me je in usta razširil v nekakšen nasmeš, kolikor je pač lahko. In tedaj sem verjel, da bo res tako.

Po smrti mi je marsikdo rekel, da je bilo tako morda zanj še najbolje. Jaz pa bi si vseeno, morda sebično, želel, da bi bil še tam, tudi če bi samo kdaj prikimal ali odkimal, in raztegnil usta v spačen nasmeš. Imel je še toliko idej in načrtov. In zagotovo je bil pred več kot petdesetimi leti marsikdo, ki si je mislil, da bi bilo bolje zanj, ko bi ga celega potegnulo pod vlak. Toda v tem primeru Ciril ne bi poučeval na stotine dijakov, ne bi izdal sedemnajst pesniških zbirk in nikoli ne bi imeli njegovih številnih prevodov. ↪

ANDREJ ZAVRL

DNEVI LOČITVE (SPOMIN NA CIRILA BERGLESA, 1934–2013)

Včasih nam je dan privilegij, ne da bi ga posebej iskali. Tak privilegij se je zame pričel, ko sem se pred nekaj leti s Cirilom Berglesom prvič pogovarjal za *Narobe*, in se nadaljeval kot izjemna priložnost spoznavati človeka z neverjetno bogatimi izkušnjami, o katerih se mi takrat še sanjalo ni.

Obiski pri Cirilu in telefonski pogovori z njim so bili zmeraj ena sama neskončna pripoved. O pripetljajih doma in v tujini, o angelih na Tromostovju in demonih kje drugje, o tračih, takšnih in drugačnih, o politiki, kulturnikih in cerkvenih škandalih. Seveda tudi o poeziji, ki jo je pisal, prevajal in načrtoval. Ali pa o večletni, izključno dopisni ljubezni s pomembnim španskim pesnikom Jaimejem Gil de Biedmo, s katerim sta prišla v stik preko oglasov v neki tuji gejevski reviji in za katerega Ciril do Biedmove smrti sploh ni vedel, da je bil pesnik. Šele ko mu ga je Brane Mozetič ponudil v prevajanje, se je zavedel, s kom je imel opravka in kdo ga je vabil, naj ga vendar obišče ali se celo preseli k njemu (čeprav je bil Ciril dvakrat v Barceloni, Biedmeja zaradi strahu, povezane ga z svojo invalidnostjo, ni obiskal).

Ciril je bil do upokojitve v ilegali, kot se je nekoč izrazil. Ilegala, ki nas tukaj zanima, je seveda »erotična drugačnost« (spet Cirilov izraz), ki jo je začel odkrivati že kot otrok. Poleg fantovskih igrice na seniku ga je oblikovala tudi sovražna nastrojenost okolice, ki

jo je razbiral na primer v homofobičnih komentarjih o buzerantih, ki ogledujejo fantovske riti. V dijaških letih, kakšnih 15, 16 jih je imel, se je prav zaradi teh stisk oglasil pri nekem ljubljanskem psihiatru, ki mu je povedal, da je še premlad za kakršnekoli opredelitve glede spolne usmerjenosti – naj počaka, bo že narava sama uredila. Več kot šestdeset let je minilo in Ciril je ugotovil: »Nič ni bilo iz tega.«

Za zaupanja vrednejše informacije je moral v tujino. Konec petdesetih je bil v Parizu in tamkajšnje trafike so mu odprle nov svet. Revije, ki si jih je tam na skrivaj kupil, so mu dale vedeti, da ni sam, kot je bil mislil prej, in da je homoseksualnost dovolj razširjena, da si lahko poišče sorodne duše. Konkretno skozi oglase. Potem je tudi razumel, kaj pomenijo oglasi v slovenskem časopisu, kjer moški iščejo prijatelje za skupno sončenje ob Savi. Preko spoznavanja drugih moških je spoznaval tudi homoomrežja ter ljubljanska in zamejska srečališča (posebna omizja v Unionu, parka pri ljubljanski železniški postaji in celovški operi, Videm, Trst).

Cirila je usoda kruto zaznamovala z železniško nesrečo, zaradi katere je kot mladenič izgubil obe nogi, kar ga sicer ni omejevalo skoraj nikjer, razen pri navezovanju intimnosti, ki je bilo včasih zato pravi pekel, saj se je bal stika, ki bi se lahko – in se včasih tudi je – sprevrgel v zavrnitev.

Ciril je iz »ilegale« stopil s poezijo. Svojih preferenc ni odkrival s politično-družbenim delovanjem, ampak skozi poezijo; morda je ravno zato začel pesniti šele po upokojitvi. Sam je govoril o notranji potrebi po iskrenem življenju, ki je ni več mogel zatirati. Homoerotika je prisotna v več zbirkah, najbolj seveda v teh, ki jih je izdal pri Lambdi, čeprav je s posebno navihnostjo razlagal, da je tudi v kakšno od tistih, izdanih pri Družini, podtaknil homoerotične motive. (Ciril je tako edini slovenski

pesnik, ki je zbirke izdajal pri Lambdi in pri Družini.) V tem smislu bo zanimivo, kaj bo rekla literarna zgodovina. Kakršnekoli že bodo poti in stranpoti literarne kanonizacije in do kakršnihkoli izpustov bi morda prišlo, gre – ob siceršnji motivni in tematski raznolikosti – za enega naših najpomembnejših gejevskih pesnikov. Zelo pomenljiva se mi zdi tudi njegova odločitev, da je kljub temu da zadnja leta ni več javno nastopal, septembra 2012 naredil izjemo: za poslednji nastop si je izbral klub Tiffany na Metelkovi. V Tifli pri osemindemdesetih!

Posebej v zadnjem času je bilo v njegovih besedah tudi vse več melanholije in nostalgije, čeprav se mi ni zdel zagrenjen. Tudi smrt je dostikrat omenil, a ne s strahom. Preživeti je treba, potem pa naj pride, kar mora priti, je večkrat govoril. In ker je to rekel človek, ki je kljub hudim preizkusom izživel polno in izpolnjujoče, skoraj osemdesetletno življenje, sem bil mirnejši.

Čeprav je bil veren, nikoli ni veroval v cerkev, svetnike, škofo ali papeže. To je zmeraj ponavljal. Že zgodaj je spoznaval hudobijo za cerkvenimi zidovi, kot je to poimenoval, in sicer iz pripovedovanj tete, ki je bila nuna in mu je vedela povedati marsikaj. Nič tudi ni imela proti temu, da ni hodil v cerkev; sam opravi z bogom, mu je rekla. Dolgotrajen proces odmička od kakršnekoli institucionalne vere se je pri Cirilu v zadnjem času iztekel v bridko razočaranje, včasih že kar bes. Vse je doseglo vrhunec v sovraštvu (spet njegov izraz), ki ga je naša RKC sejala ob razpravah o Družinskem zakonu. Ni in ni ni mogel požreti besed, da bodo geji in lezbijke kradli otroke in jih preprodajali, pri čemer se je prav takrat razkrivalo, da so to v resnici desetletja in desetletja počele ravno cerkvene institucije.

Ciril je v življenju mnogo potoval, geografsko in duhovno: od razsvetljujočega obiska Pariza konec

petdesetih do pesniškoizpovednih erotičnih pokrajin *Ifrikije* (1993) in *Tutankamona* (2008), dokler ni nazadnje pripotoval do sebe in se ustavil *Med angeli in vampirji* (2012). Zadnja leta so bile fizične poti težje in krajše. Pravil mi je, da tudi nima več posebnih želja po potovanjih, da edinole v Benetke bi pa še šel. Tam je namreč preživel veliko časa (in, med drugim, napisal zbirko *Pesnik v Benetkah*, 1990), posebej pa ga je prevzel angel na spomeniku Antoniu Canovi v cerkvi Santa Maria Gloriosa dei Frari, ki ga je ničkolikokrat ogledoval in mu namenil cikel osmih pesmi »Okamneli angel«. Peta je tale:

Nikomur ne boš razkril,
zakaj drhti deček,
ko sta sama
v mraku svetišča.
Morda se v njem
razlivajo skušnjave,
ki mučijo dečke
v zaprtih sobah,
in si jih ne upajo
imenovati.
Dolgo stoji ob tebi.
Kot ob zapečatenem
grobu.
Nikoli ne dobi
zadoščenja.

Ko odhaja,
je veliko tesnobe
v vsakem njegovem
koraku.

In res: konec junija sta z dolgoletnim prijateljem odpotovala na kratke počitnice v Benetke. To pa je bila tudi Cirilova zadnja pot. Skoraj dobesedno. Po povratku domov se mu je zdravstveno stanje hudo poslabšalo. Čez mesec in pol je umrl.

Tiste, ki ne moremo verjeti v kaj višjega, naključja včasih vendarle preskušajo. Tako sem prav tisto nedeljo popoldan, nekaj ur pred novico o Cirilovi smrti, listal po njegovi zadnji zbirki in se zagledal v posvetilo, kjer mi je z že nekoliko tresočo roko napisal: »So dnevi srečanj, so dnevi ločitve.«

29. FESTIVAL GEJEVSKEGA IN LEZBIČNEGA FILMA

IGRANI FILMI

Zrcalo v zrcalu

(Facing mirrors), režija Negar Azarbayjani, Iran/Nemčija, 2011, 102'

Rana, žena in mati, je zaradi moževih dolgov, ki so ga pripeljali v zapor, primorana sama vzdrževati družino kot voznica taksija. Po naključju ustavi uporni, transspolni Edi iz premožne družine, ki beži pred očetom in bratom, ki jo hočeta prisilno poročiti. Rana je sprva zadržana do nenavadne Edi, a potem ji želi pomagati pri begu v Nemčijo. Otvoritveni film letošnjega festivala!

Potem pa nič

(Come non detto), režija Ivan Silvestrini, Italija, 2012, 80'

Mattia se bo iz Rima kmalu preselil k svojemu bodočemu možu Eduardu v Madrid, zato se mu ne zdi potrebno, da bi se zdaj razkrival družini. A na obisk prihaja Eduard, da bi presenetil Mattio in spoznal njegovo družino, saj ne ve, da ima njegov bodoči mož za svoje starše »uradno« dekle. Mattia se ujame v labirint lastnih laži in prikrievanja, a tudi nad vse komičnih peripetij.

Soongava – ples orhidej

(Dance of the Orchids), režija Subarna Thapa, Nepal/Francija, 2012, 85'

Diya (22) želi postati tradicionalna plesalka, toda starši so se že dogovorili za njeno poroko. Ko se zaljubi v prijateljico Kiran, prekine vsiljeno zaroko in se odloči za pogumen, a tudi tvegan korak, da bo živila s svojo izbranko. Po preselitvi v skupno stanovanje pa se vse sorodstvo zaroti proti njima in ne izbira načinov, da bi dekleti ločilo in spravilo na »pravo« pot.

Kmalu

(Any day now), režija Travis Fine, ZDA, 2012, 97'

Ganljiv film na podlagi resnične zgodbe iz 70-ih o nenavadnem gejevskem paru Rudyju, ki nastopa kot dregica, in odvetniku Paulu. Ko Rudy ugotovi, da je njegova narkomanska sosedka pristala v zaporu in zapustila sina Marca z Downovim sindromom, se s partnerjem odločita, da bosta skrbela zanj. Toda nestrpni časi nikakor niso bili na strani nove družine.

Rosie

režija Marcel Gisler, Švica, 2012, 106', Digibeta

Uspešni gejevski pisatelj Lorenz Meran (40) se vrne iz Berlina v ruralno Švico, ker je njegova mama Rosie pristala v bolnišnici. Poleg maminega popivanja in trmoglavosti se mora soočati še z nerazrešeno preteklostjo pokojnega očeta, zato skoraj spregleda, koliko pomeni mladeniču, ki ga je pred kratkim spoznal. Grenko-sladka komedija v švicarskem dialektu! Po projekciji pogovor z režiserjem Marcelom Gislerjem in glavno igralko Sybille Brunner!

Materni jezik

(Lengua materna), režija Liliana Paolinelli, Argentina, 2010, 80'

Estela izve, da je njena 40-letna hči Ruth lezbijka in da že štirinajst let živi s partnerko. Po začetnem pretresu se Estela odloči skupaj s prijateljico raziskati lezbično sceno, saj bi rada vedela, kaj sploh pomeni živeti kot lezbijka. Toda Ruth, ki ima ravnokar partnersko krizo, mamina radovednost moti, kar pripelje do številnih komičnih zapletov.

20 laži, 4 starši in jajčece

(20 leugens, 4 ouders en een scharrelei), režija Hanro Smitsman, Nizozemska, 2013, 80'

Življenje gejevskega para Sjorsa in Berta se obrne na glavo, ko se na vratih prikaže 15-letni Sjorsov sin Dylan, ki sta ga mama in partnerka zaradi vedenjskih težav in špricanja šole poslali k očetu na prevzgojo. Toda Bert ne ve nič o tem, da ima Sjors sina, Dylan pa ne ve, kako je sploh prišel na ta svet. Družinska komedija na račun polresnic in odrinjene preteklosti.

Yoshiko & Yuriko

režija Sachi Hamano, Japonska, 2011, 103'

V 20-ih letih 20. stoletja sta se spoznali urednica Yoshiko, ki je bila razkrita lezbijka, in mlada, poročena pisateljica Yuriko. Njuno razmerje je bilo silovito, polno razglabljanj o tem, ali sta prijateljici ali ljubimki, hkrati pa intelektualno plodno, saj sta se med drugim navduševali tudi nad komunizmom. Resnična zgodba o nepozabnem lezbičnem paru. Po projekciji pogovor z režiserko Sachi Hamano in s scenaristom Yamazakijem Kuninorijem!

CELOTEN PROGRAM IN VEČ INFORMACIJ: www.ljudmila.org/siqrd/fglf

SLOVENSKA KINOTEKA V LJUBLJANI 23. 11. - 1. 12. 2013

Bwakaw

režija Jun Robles Lana, Filipini, 2012, 106'

Rene se je razkril šele pri svojih 70-ih. Poznan je kot siten starec, ki živi sam, v hiši ima že pripravljeno krsto, ki jo je kupil na razprodaji, na bližnjo okolico in poskuse približevanja, tudi lokalnih gejevskih frizerjev, pa se odziva cinično. Junaku te grenke komedije pač največ pomeni njegov pes Bwakaw, pristnejši stike z ljudmi pa vzpostavi šele takrat, ko pes zbolí.

Dve mami

(Zwei Mütter), režija Anne Zohra Berrached, Nemčija, 2013, 79'

Poročeni par Katja (43) in Isabella (37) si zaželita otroka brez osebnega sodelovanja tretje osebe, kar pa v Nemčiji, kjer ne nudijo legalne pomoči lezbičnim parom, nikakor ni preprosto. Neuspešni poskusi legalne oploditve ju stanejo veliko živcev in denarja. Vztrajno iščeta alternativne poti do materinstva, tudi preko oglasov, in pri tem počasi pozabljata nase.

Vrata ostajajo odprta

(Vrata ostaju otvorena), režija František Čap, Jugoslavija, 1959, 100'

Vojna sirota Rade zraste v mladega in privlačnega delinkventa. Film je požel ovacije gledalcev in razburil kritike, z njim pa je František Čap lansiral izjemno igralko Mileno Dravić. Film, v katerem ni poljuba, velja za njegov najbolj erotični jugoslovanski film. Projekcija filma v počastitev stoletnice Čapovega rojstva.

Gost Nebojša Jovanović bo spregovoril o queerovskem branju Čapovih filmov!

Ena nič ena

(One zero one), režija Tim Lienhard, Nemčija, 2013, 90'

Neverjetna zgodba o hendikepiranem performerskem tandemu Cyberrissy&BayBjane, ki ga sestavljata Nemeč maroškega rodu Mourad, znan kot »najmanjša dregica na svetu«, in shizofreni umetnik in pesalec Antoine iz Nizozemske. Potem ko sta umetnika osvojila

Evropo, se bosta skupaj z režiserjem Timom Lienhardom osebno predstavila na ljubljanskem festivalu, nastopila pa bosta tudi v Klubu K4!

Jeanette Winterson:

Moja pošast in jaz

(My Monster and Me), režija Alan Yentob, VB, 2012, 75'

30 let po izidu romana Pomaranče niso edini sad in po nedavnih memoarih Zakaj bi bila srečna, če si lahko normalna? pisateljica Winterson spregovori o svoji posvojitvi, versko obsedeni materi, lezbični ljubezni in iskanju biološke matere. Prav tako iskreno razkrije, kako je po nedavnem zlomu in poskusu samomora ponovno našla duševno stabilnost.

Predstavljen bo tudi prevod njene avtobiografije Zakaj bi bila srečna, če si lahko normalna?

DOKUMENTARNI FILMI

Valentine road

režija Marta Cunningham, ZDA, 2013, 88'

Februarja 2008 je 14-letni Brandon McInerney med vajami v šolskem laboratoriju ustrelil 15-letnega Lawrenceja »Larryja« Kinga, razkritega geja. Larry je naslednjega dne, na Valentino, podlegel ranam. Dokumentarec razkriva, kaj vse je botrovalo krutemu umoru iz sovraštva v kalifornijskem delavskem mestu Oxnard, in kakšne so bile posledice tako za šolo kakor za širše družbeno okolje.

Kink

režija Christina Voros, ZDA, 2013, 80'

Dokumentarec odrgne zaveso znanega fetišističnega imperija kink.com, največjega spletnega ponudnika vsebin s tematiko BDSM (Bondage&Discipline, Dominance&Submission in Sadomasochism). Pogled v zakulisje fascinantne in pogosto nerazumljene subkulture lahko pripomore k demistifikaciji življenjskega sloga in skupnosti BDSM.

POMAGAJ FESTIVALU

Svoj prispevek lahko nakazeš na Škuc, Stari trg 21, Ljubljana, račun: SI56 02083-0017013681, sklic: 00-703, namen: prispevek FGLF.

PONOVITVE: Celje, Koper, Ptuj, Maribor

SUZANA TRATNIK

UNIFORMA ZA KRIZNE ČASE

V poletni vročini mi je nekdo omenil, da je stanje izredno in da bo še huje. Tako kot je vse še slabše po vsakem novem letu, inflacija in drugi jezdec gospodarske apokalipse močnejše prigralopirajo vsako jesen po počitnicah. Namig pa je bil, da smo vendar v hudi gospodarski krizi – seveda tudi politični in vrednotni – in da bi se vsi morali bolj ukvarjati s tem, ne pa le z manjšinskimi vprašanji. Da je manj pomembno, kdo vse se je prikazal – na odru in pod njim – na letošnji Paradi ponosa. Pomislila sem – samokritično, kajti niso mi tuje Kardeljeve smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja – da bi lahko na tem mestu tudi sama obravnavala tehtnejše i-je na piko, ne pa da vohljam po skrivnostnem pedrskem lobiju, ki bi me lahko še obtožil krivih navedb, iščem tajno ložo radikalnih feministk ali pa moških, ki po ljubljanskih ulicah paradiirajo v tangicah, pa niso maturanti.

Morala bi napisati kaj o krizi in kako se me je osebno dotaknila. Tu bom kratka: kdor se s kulturo ukvarja, tega kriza ne preseneti. Vedno je kakšna zadrega z izplačevanjem honorarjev, z novimi davčnimi zahtevami, z iskanjem dela – pa ne le za ta mesec, ampak po možnosti vsaj za kako leto ali dve vnaprej. Nekdanje plansko gospodarstvo z možnostjo petlečk bi bil balzam za vsakega kulturnika in kulturnico, toda nismo več tam – zdaj smo prepuščeni trgu, kjer se moramo znajti s svojo sproščenostjo in kreativnostjo, kakor se pogosto bere v oglasih za delo. Takrat se vedno vprašam, le kdaj bo pri nas legalizirana marihuana in to na re-

cept, za katero je znano, da spodbuja sproščenost in kreativnost, pa tudi izredno sposobnost za timsko delo.

To sem hotela reči, da sem sprva komajda opazila, da nas je užgala kriza. Me pa vseeno veseli, ker to pomeni, da sem očitno živela tudi v boljših in lepših časih, ko je še ni bilo. Sicer pa je kriza tudi priložnost za iskanje nečesa novega. Tako učijo psihološki priročniki. Kriza kot priložnost za osebno rast in prenovno. Za učenje novih poklicev, znanj, tujih jezikov, kuhanja eksotičnih jedi, borilnih veščin in življenjskih slogov. Če že ne morete spremeniti nič drugega, pa spremenite sebe. Nekateri spremenijo tudi spolno usmerjenost ali se celo odločijo za nekakšen tretji spol – ampak ne velja pretiravati, ne živimo v državi, kjer bi na tem področju vladala anarhija, tako kot v Nemčiji, prvi evropski državi, kjer bodo otroci, ki se bodo rodili po 1. novembru 2013, lahko imeli uradno priznani nedoločeni spol. Meni bi se to zdela res velika priložnost, da bi si človek lahko izbral spol. Jaz bi si izbrala lezbičnega. Komur se zdi to obešenjaški humor, naj povem, da lahko to izbiro utemeljim teoretično in praktično. Francoska teoretičarka Monique Wittig je radikalno pretresla samo pojmovanje lezbištva in postavila drzno tezo, da lezbijka sploh ni ženska, saj ne izpolnjuje in ne upošteva pogojev, ki opredeljujejo žensko. Ženska je namreč vedno implicitno heteroseksualna – in tista, ki ni heteroseksualna, torej tudi ženska ne more biti. To je teoretična raven dokazovanja o lezbičnem spolu, ki smo

ga tukaj utemeljili s pravim utopičnim lezbištvom.

Na praktični ravni pa na osnovi lastnih izkušenj trdim, da lezbični spol obstaja, saj so me na raznih koncih sveta prepoznali kot lezbijko, ne da bi kar koli vedeli o meni.

Najprej pred leti v Amsterdamu, ko sva se s punco sprehajali po Rdeči četrti. Moški, ki je mimoidoče vabil na t. i. *live-fucking show* je kakor branjevec našteval, da ponujajo tudi medrasni in še marsikak seks v živo, ko pa je zagledal naju, je zavpil: »Imamo tudi *lesbo-fucking show*, v živo!« Naslednja prepoznavna se je zgodila v Sarajevu, kjer sem bila z drugo punco ravno v času filmskega festivala. Ko sva šli mimo skupinice lokalnih fantov, je eden takoj ugotovil: »Vidi, vidi, lezbejke!« In ko sem bila s tretjo punco na počitnicah v Hurgadi v Egiptu, naju je komentirala skupina odraslih moških, čeprav sem razumela samo besedo »lesbian«. Če je Peter trikrat zatajil Jezusa, se meni godi bolje, saj je bil moj lezbični spol vsaj trikrat prepoznal.

Že slišim ugovore nekaterih, da tako getoziranje ni dobro za nas, kaj dobro, to je strup za zdravo integracijo v večinsko krizno družbo. »Zakaj bi zdaj lezbijke imele še svoj spol?« zaskrbljeno vpijete tiste in tisti, ki že tako niste zadovoljni, ker so si lezbijke (bržkone tudi geji ...) menda preveč podobne med seboj – vse imajo kratke lase, vse nosijo udobne hlače, temna oblačila, hodijo tako ... lezbično in pijejo pivo iz steklenice. Morale bi biti raznolike, tako kot večina heteroseksualk, ki

imajo vse dolge lase, bolj vedre obleke, ženske torbice v pregibu komolca in pijejo pivo iz kozarca. Kajti uniformiranje menda ni dobro. Jaz bi o tem krepko razmislila, še posebej, ker ravnokar tečejo razprave o uvedbi obveznih šolskih uniform. Če to ni še ena krasna priložnost, da se izkoplremo iz krize izobraževanja in še česa? In damo učencem in učenkam možnost, da so vsi enako oblečeni, vsi enaki, kajti tako bodo samodejno imeli tudi enake žepnine, počitnice, domove in starše. Lahko se bodo zadovoljno kitili s šolsko uniformo, ki bo nedvomno razglašala tudi, kateri imenitni šoli ponosno pripadajo. Na desnici namreč ugotavljajo, da bodo tako zdaj zbežljana deca razvila občutek večje pripadnosti šoli, družini in državi. Ja, kaj ste pa mislili? Da boste pripadali predvsem sebi? Tako egoistično razmišljanje nas že ne bo pripeljalo iz krize. Modri starši bodo nedvomno zagrabili to priložnost in svoje otroke vtaknili v varčne uniforme, pa adijo, drage znamke oblačil. Pravzaprav ne bi bilo napačno, če bi tudi starše oblekli v uniforme – seveda ločene za mamicine in očke, saj tukaj nismo v spolni anarhiji. Ali pozna kdo šiviljo ali šiviljca, spol ni pomemben, ki bi mi sešila ali sešil praktično lezbično uniformo, ki seveda ne sme biti ženska? Potrebujem jo za vsakdanje priložnosti, kot so nakupovanje, sestankovanje, obiskovanje kulturnih, športnih in protestnih dogodkov, seveda pa tudi za lezbično in nočno življenje ter za potovanje po domovini in tujini. Sestava: vsaj 70 % bombaža. Konfekcijska številka: 38.

Pomoč

LEGEBITRINA SVETOVALNICA – poteka v obliki osebnega svetovanja, podpore in pomoči. Vsak ponedeljek, sredo in petek od 12h do 16h, ob torkih in četrkih pa od 12h do 18h na Trubarjevi 76/a ali po telefonu 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ

OKUŽENIH GEJEV – v Sloveniji deluje internetna mreža HIV-pozitivnih gejev in skupina za samopomoč: člani se dobivajo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt. Anonimni e-mail: gaypoz.si@gmail.com http://mercurysi.wordpress.com/

ANONIMNO TESTIRANJE NA LEGBITRI Brezplačno in zaupno testiranje na HIV in nekatere SPB (Hepatitis B,C, Sifilis, oralno gonorejo) izven zdravstvenih institucij: testiranje poteka vsak ponedeljek med 18. in 20. uro v prostorih društva Legebitra, Trubarjevi 76a, Ljubljana. Enkrat mesečno je test mogoče opraviti tudi v klubu k4 (Roza sobota, Kersnikova 4) in klubu Tiffany (Metelkova mesto, Masarykova 24). Glej: www.testiran.si

Gejevske in lezbične pogovorne skupine

DIC Legebitra organizira družabne aktivnosti, namenjene mlajšim gejem in lezbijkam do 30. leta starosti. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

DIC Legebitra organizira tudi »Iskrne pogovore« za razpravo o tistem, kar želiš in te muči. Za več informacij pokliči 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorne skupine organizira izmenjaje vsak petek ob 19.30 uri v Ljubljani (Slomškova 11) in občasno v Kopru (klub MKC). Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.dih.si

V ŠKUC – Kulturnem centru Q (klub Tiffany) po predhodni napovedi potekajo pogovorno-filmski večeri, delavnice in bralni krožek Anonymous readers. Za program in vsebino glej: www.kulturnicenterq.org/ in klub Tiffany na Facebooku.

V ŠKUC – Kulturnem centru Q (klub Tiffany) poteka dvakrat na mesec Lezbično-feministična univerza, kjer potekajo predavanja, pogovorni večeri in kulturni dogodki na temo lezbičnega feminizma. Za program in vsebino glej: lezbicnofeministinauniverza.wordpress.com/ in http://twitter.com/lezfemuniverza in LFU na Facebooku.

Informacijski centri in knjižnice

Info točka Legebitre, Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana. Odprto vsak delovni dan med 12. in 16. uro. E-mail: legebitra@siol.net. Telefon: 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

Lezbična knjižnica, Metelkova 6, 1000 Ljubljana (1. nadstropje, prostori Škuc-LL). Telefon: 01 432 73 06. Izposoja: četrtek in petek od 15. do 19. uro [www.ljudmila.org/lesbo/knjiznica.htm]

Galerija Media Nox (Kotiček za istospolno usmerjene mlade) in Homodok Maribor (Arhiv za gejevske in lezbične študije), Židovska 12, 2000 Maribor.

Revije ter radijske oddaje

Narobe [www.narobe.si]

Lezbomanija na Radiu Študent (vsako prvo soboto v mesecu ob 13. uri) [www.radiostudent.si (kultura – lezbomanija)]

Transintegral na Radiu Marš (vsak zadnji četrtek v mesecu ob 13. uri) [www.radiomars.si]

GLBT organizacije

DIC Legebitra [www.drustvo-legebitra.si]

Gejevska sekcija Škuc Magnus [www.ljudmila.org/siqrd/magnus]

Lezbična sekcija Škuc LL [www.ljudmila.org/lesbo]

Društvo DIH – Enakopravni pod mavrico DIH [www.dih.si]

Društvo Parada ponosa [www.ljubljanaprde.org]

Heterohomo naveza [www.facebook.com/heterohomo.si]

Športno društvo Out in Slovenija [www.outinslovenija.com]

Lingsium – skupina za istospolno usmerjene mlade Maribor [www.lingsium.org]

Neformalna skupina Medoti [www.medoti.si]

Klubi in bari

Skrito Cafe Lounge Bar
Splavarski prehod 5, Maribor

Tiffany – LGBTQ klub v okviru ŠKUC – Kulturni center Q, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). Zabave potekajo vsak petek in občasno ob sobotah. www.ljudmila.org/siqrd/tiffany in www.kulturnicenterq.org/ in klub Tiffany na Facebooku.

Monokel – lezbični klub v okviru sekcije ŠKUC – LL, Masarykova 24, stavba Lovci, pritličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.klubmonokel.com]

Klub K4 – sobotni gejevski in lezbični diskoteka enkrat na mesec. Kersnikova 4, Ljubljana. [www.klubk4.org]

Gymnasivm – klub in savna: »moški za moške«, Ulica pohorskega bataljona 34, Ljubljana. Telefon: 01 5342 485. Odprto: Nedelja, ponedeljek, torek, sredo, četrtek med 15. in 22. uro, petek in sobota med 15. in 23. uro. [www.klub-libero.si]

Internet

Slovenski seznam virov za geje in lezbijke SIQRD [www.ljudmila.org/siqrd]
Blog Glavca [http://glavca.blog.siol.net/]

Mejling liste

Mreža – poštni seznam (mailing lista), ki je namenjen diskusijam o queer (gejevskih, lezbičnih, biseksualnih, transvestitskih in traseksualnih) temah in obvestilih o queer dogodkih v Sloveniji. [www.ljudmila.org/siqrd/mreza]

Forumi

Forum za asekualce [http://asslo.mojforum.si/]

Mavrični forum [www.mavricni-forum.net]

Open Cafe forum [http://forum.open.si]

Drugāčen [www.drugacen.net]

Rozalija (za roza mame in očete) [http://rozalija.editboard.com/]

Forum No Labels [http://nolabels.si/forum/]

Kultura

Ljubljanski festival gejevskega in lezbičnega filma – najstarejši tovrstni festival v Evropi. Poteka vsako leto konec novembra / začetek decembra. [www.ljudmila.org/siqrd/fglf/]

Roza kino
Kino Udarnik, Maribor
http://zavodudarnik.wordpress.com/roza-kino/

Zbirka Lambda, zbirka literarnih in teoretskih del s področja homoseksualnosti. [www.ljudmila.org/siqrd/lambda.php]

Zbirka Vizibilija, lezbična knjižna zbirka. [www.ljudmila.org/lesbo/vizibilija.htm]

ŠKUC – Kulturni center Q (klub Tiffany) – literarni večeri, bralni krožek Anonymous readers, performansi, koncerti, razstave, filmski večeri, delavnice idr. www.kulturnicenterq.org/

Zavod Pink Klip – razstavnici in drugi projekti. pink.klip@gmail.com.

Prijava homofobičnega nasilja

Povej naprej! [DIC Legebitra]
Prijava: legebitra@siol.net
ali po telefonu 01 / 430 51 44 (Jasna)

Roza alarm [Škuc-LL]
Prijava: www.ljudmila.org/lesbo/alarm

Glbtfrendli usluge

Zdrav splet
Analno zdravje, testiranje, kirurgija, estetika
Cesta v Mestni log 55, Ljubljana
Telefon: 040 431 070
Lackova cesta 54, Maribor
Telefon: 02 614 44 77

Zobozdravnica Mojca Koželj, dr. dent. med.
Zdravstveni dom Ljubljana
Enota Polje (Vevče)
Cesta 30. avgusta 2, Ljubljana
tel: 01/5864-951

Turistična agencija Let's go rainbow
Dunajska 29, 1000 Ljubljana
[www.letsgorainbow.com]

Iz Rusije z ljubeznijo

Fotografski queerovski projekt Anastasie Ivanove »Iz Rusije z ljubeznijo« ni prvi umetniški projekt, ki s fotografskim objektivom posega v intimnost istospolnih parov in njihovih domov. Pozornost svetovne javnosti je pritegnil predvsem zaradi konteksta, v katerem je nastal: prikazuje življenja lezbičnih parov v Rusiji, ki jih neizogibno sooblikuje Putinova anti-homoseksualna gonja. Ta bodisi udarja ob hrepeneče želje teh parov po boljši prihodnosti ali pa v resignirane, a morda še boljše realne odločitve, kot je na primer Lisina in Olgertina: »Najina prihodnost je preprosta. Morava oditi od tu.«

Fotografije in zgodbe so bile objavljene v muffmagazine.com.

1 Olgerta (54) in Liza (48)

Ko sva se zaljubili, sva bili že v »spoštljivih letih«. Zdelo se nama je, da se nama taka čudovita, romantična zgodba nikoli ne more zgoditi. Spoznali sva se leta 2008 v moskovskem Lezbičnem in gejevskem arhivu. Vsak dan sva si izmenjevali pisma in kmalu sva ugotovili, da ne moreva biti narazen.

Aktivistki sva že več kot 15 let. Vse, kar smo v Rusiji dosegli v zadnjem desetletju, je bilo v preteklih dveh letih uničeno. Stvari se ne izboljšujejo. Veliko LGBT-ljudi izgublja službe. Aretirajo jih na protestih, zapirajo jih v zapore, pretepajo, ubijajo ...

Ko najini istospolno usmerjeni prijatelji iz Nemčije, Amerike ali Anglije govorijo o svojih življenjih, se nama zdi, kot da živijo v drugem svetu. Zagotovo imajo tudi oni tak občutek, ko jima govoriva o življenju v Rusiji.

Prihodnost za naju je preprosta. Morava oditi.

2 Irina (27) in Antonia (31)

Skupaj sva štiri leta. Še vedno zaljubljeni.

Geji in lezbijke v Rusiji nimamo nobenih pravic. S sprejetjem novih zakonov je najina zveza nekje med legalnim in ilegalnim. Vse skupaj je zelo žalostno.

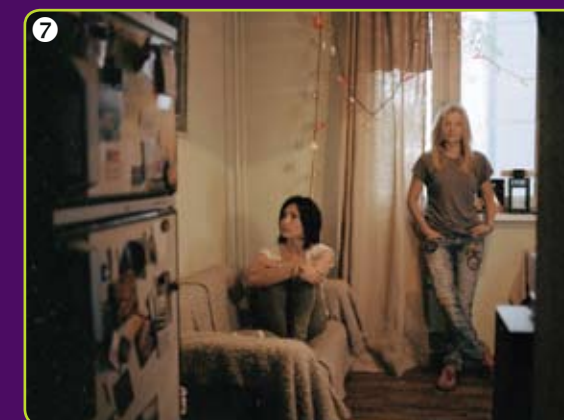
Želiva si, da bi najina mala družina ostala skupaj. Če bova imeli srečo, bova nekoč imeli otroka.

3 Viktorija (24) in Daša (27)

Zunaj se vedno drživa za roko in se poljubljava na lica. Včasih ujameva kakšen pogled in enkrat je nekdo za nama metal kamenje, ker sva se skozi park sprehajali z roko v roki.

Družba ima precej agresiven odnos do homoseksualnosti. Predvsem zaradi tega, ker naša vlada spodbuja homofobijo.

Najino življenje v St. Petersburgu nama je všeč, čeprav razumeva, da ljudje, kot sva midve, tu ne morejo živeti mirnega življenja. Upava, da bova nekoč imeli psa pasme Jack Russell. Za zdaj pa si želiva le preproste človeške sreče.

4 Katerina (20) in Zhanna (25)

Ljudje naju gledajo z mešanico presenečenja in neodobranja, ko si v javnosti izkazujeva nežnosti. Za Zhanno včasih vprašajo: »A je to fant?«

Položaj človekovih pravic v Rusiji je vse slabši. Upava, da bo nekoč ta dežela svobodna in srečna, a politike, ki jih udejanja naša vlada, ne vodijo v to smer.

Načrtujeva selitev v Evropo. Tako bova lahko živeli polno življenje in se prenehali skrivati.

5 Olga (32) in Ulia (28)

Čeprav se v mestu počutiva svobodnejši, si nežnosti v javnosti izkazujeva samo takrat, kadar sva prepričani, da so okrog naju strpni ljudje. V Rusiji ni gejevskih in lezbičnih pravic. Če se boriš zanje, se zdi, kot da si v kriminalni kabarejski predstavi, v kateri ne želiš igrati. Za zdaj si želiva le živeti.

6 Taša (33) in Ksenia (39)

Skupaj sva leto in pol.

V javnosti si izkazujeva naklonjenosti z določeno mero razumnosti. Nikoli nisva imeli nobenih negativnih izkušenj, a v Rusiji geji in lezbijke nimamo nobenih pravic.

Trenutno iščeva pot, po kateri bi lahko pobegnili od tu.

7 Kate (29) in Nina (32)

Združila naju je tragedija. Kate je na ladji, ki se je zaletela v drugo ladjo, praznovala rojstni dan svojega prijatelja. Umrlo je šestnajst ljudi. Kate je preživela, jaz pa sem bila med tistimi, ki so prihiteli na pomoč.

Potrebovali sva pet mesecev, preden sva si priznali, da sva zaljubljeni in želiva biti skupaj. Najina prihodnost trenutno ni gotova. Čeprav si ne želiva vojne ali revolucije, se ne želiva skrivati. A v Rusiji je to trenutno povsem nemogoče.

O seksu obstaja velika skrivnost: večina ga ne mara.

Si prepričan, da si si danes pravilno oblekel svoj spol?

Bodi moški! Feminiziraj se.

Osmega septembra, ko Makedonija obeležuje dan neodvisnosti, so se po Skopju pojavili veliki plakati »All Beauty Must Die«, umetniška akcija Velimirja Zernovskega, s katero želi odpreti javni prostor za marginalizirane skupine, ki so izključene iz državnih proslav ob dnevu neodvisnosti. Plakati prevprašujejo temeljne domneve o oblikovanju nacije, hkrati pa so kritični do nacionalizma in njegove moške logike. Z vključevanjem moškosti v projekt si je za cilj postavil razgaljenje, problematiziranje, ironiziranje in preoblikovanje stoletja starega odnosa med politiko in moškostjo. Z izbiro upodabljanja golih moških teles prikazuje telo kot mesto, v katerega je vpisan aparat moči družbenega spola. Zatorej: vsa lepota mora umreti. Drugačen svet je mogoč.

